T.C
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE ULUSAL MEDYADA SURİYELİ SIĞINMACILARIN TEMSİLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
D. Özlem YILMAZ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mezher YÜKSEL

Ekim-2019
KIRIKKALE

T.C
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE ULUSAL MEDYADA SURİYELİ SIĞINMACILARIN TEMSİLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
D. Özlem YILMAZ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mezher YÜKSEL

Ekim-2019
KIRIKKALE

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Ulusal Medyada Suriyeli Sığınmacıların Temsili” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

18/10/2019

D. Özlem Yılmaz

ÖN SÖZ

Bu çalışma Türkiye'de ulusal medyada Suriyeli sığınmacıların temsilini ele almaktadır. Bunun için *Hürriyet, Yeni Akit, Birgün, Yeni Şafak ve Sözcü* gazetelerinde 2014 yılının Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında çıkan haberler esas alınmıştır. İlgili haberler eleştirel söylem analizi yöntemi doğrultusunda oluşturulan araştırma soruları çerçevesinde incelenmiştir.

Tez çalışmam boyunca sağladığı destek ve gösterdiği sabır için danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mezher YÜKSEL'e teşekkürlerimi sunarım. Tez savunma jürisinde yer alan Doç. Dr. Fuat GÜLLÜPINAR ve Doç. Dr. İbrahim MAZMAN hocalarıma da değerli eleştiri ve önerileri için müteşekkirim. Ayrıca bana her zaman destek olan, varlıklarıyla beni motive eden değerli dostlarım Özlem Çetin ve Sultan Tuncer ile değerli yol arkadaşım ve şansım Özgür Ölper'e çok teşekkür ederim.

Son olarak tez çalışma sürecim ve tüm yaşamım boyunca bana olan inancını yitirmeyen, kendime olan inancımı yitirmeye başladığımda beni her zaman ve her koşulda tekrar ayağa kaldıran, dünyada tanıdığım en güçlü kadın olan annem Kumru Yılmaz'a çok teşekkür ederim.

ÖZET

Yılmaz, Döndü Özlem, "Türkiye'de Ulusal Medyada Suriyeli Sığınmacıların Temsili", Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2019.

Bu çalışmanın amacı Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de ulusal medyada temsilini eleştirel söylem analizi yöntemi ile ele almaktır. Bu amaçla Türkiye'de ulusal düzeyde günlük yayınlanan *Hürriyet, Sözcü, Yeni Akit, Yeni Şafak* ve *Birgün* gazeteleri seçilmiştir. Anılan gazetelerin seçilmesi ile politik ve söylemsel çeşitliliğin sağlanması hedeflenmiştir. Çalışma kapsamında 2014 yılının Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında ilgili gazetelerde yer alan haberler incelenmiştir. 2014 yılı en fazla sığınmacının geldiği ve de yüksek sayısal artışa paralel olarak sığınmacıların toplumdaki görünürlüğünün ani ve keskin şekilde arttığı bir yıldır. Bununla paralel olarak bu dönemde özellikle yüksek sayıda sığınmacıya ev sahipliği yapan illerde yerel halk ile sığınmacılar arasında çeşitli sorunlar çıkmış ve sığınmacılara yönelik linç girişimlerine varan saldırılar meydana gelmiştir. Türkiye toplumunun Suriyeli sığınmacılara yaklaşımında ve devamında ortaya çıkan toplumsal sorunlarda medyada sığınmacılar ile ilgili yer alan haber söylemlerinin de etkisi olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle bu tezin amacı Türkiye ulusal medyasında Suriyeli sığınmacıların nasıl temsil edildiğini eleştirel söylem analizi yöntemiyle anlamaktır.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda Suriyeli sığınmacıların Türkiye ulusal medyasında, kimi zaman "din kardeşlerimiz", kimi zaman "mağdur", kimi zaman ise "yük" olarak temsil edildiği görülmektedir. Öte yandan yerel halk ile sığınmacılar arasında yaşanan olaylar genellikle tek boyutlu olarak aktarılmakta ve sorunun kaynağı olarak sığınmacılar gösterilmektedir. Son olarak, gazetelerin genel politik duruşu sığınmacılar ile ilgili haberlerin sunumunda belirleyicidir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli, Sığınmacı, Medya, Söylem Analizi, Toplumsal Kabul.

ABSTRACT

Yılmaz, Döndü Özlem, “The Representation of Syrian Refugees in the National Media in Turkey”, Master Thesis, Kırıkkale, 2019.

The aim of this study is to evaluate the representation of Syrian refugees in the national media in Turkey by discourse analyses method. To this aim, several daily newspapers published at the national level, namely *Hürriyet, Sözcü, Yeni Akit, Yeni Şafak* and *Birgün* have been selected in order to ensure political and discursive diversity. In the study, news reports published in these newspapers in the months of June, July and August of 2014 were analyzed. 2014 was the year when the highest number of refugees arrived which, in parallel to this numerical increase, witnessed a rapid and dramatic increase in the visibility of refugees. In parallel, especially in the provinces hosting a great number of refugees in this period, various problems emerged between the local people and the refugees and resulted in attacks that led up to lynch attempts against the latter. This research claims that the attitudes toward the Syrian refugees and the social problems appeared between local people and refugees have been influenced by the media. Thus, this thesis aims to grasp how Syrian refugees are represented by the national media in Turkey by the method of critical discourse analysis.

The assessments reveal that Syrian refugees are represented in the national media in Turkey sometimes as "religious fellows", sometimes as "victims", but sometimes as "a burden". On the other hand, incidents that broke out between local people and refugees are usually reported one-sidedly where refugees are shown as the crux of the problem. Finally, the general political stance of the newspapers is a determinant in how they serve reports about refugees.

Keywords: Syrian, Refugee, Media, Discourse Analysis, Social Acceptance.

KISALTMALAR

• **AB:** Avrupa Birliği

• **ABD:** Amerika Birleşik Devletleri

• **AFAD:** Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

• **AK PARTİ:** Adalet ve Kalkınma Partisi

• **BDP/HDP:** Barış ve Demokrasi Partisi / Halkların Demokratik Partisi

• **BM:** Birleşmiş Milletler

• **BMMYK:** Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği

• **CHP:** Cumhuriyet Halk Partisi

• **GİGM:** Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

• **IOM:** International Organization For Migration/Uluslararası Göç Örgütü

• **İHH:** İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı

• **ORSAM:** Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi

• **TTB:** Türk Tabipleri Birliği

• **UNDP:** United Nations Development Programme/Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

• **YUKK:** Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ……..…..i
TÜRKÇE ÖZET ……....….ii
İNGİLİZCE ÖZET (ABSTRACT) ……..…..iii
KISALTMALAR…….iv
İÇİNDEKİLER…….……v
GİRİŞ……...……1

BİRİNCİ BÖLÜM
MEDYADA TEMSİLİN SÖYLEMSEL ANALİZİ

1.1. Medyada Temsilin Söylemsel Analizi……6
1.2. Söylem Analizi Yöntemi……..…….....7
1.3. Eleştirel Söylem Analizi ve Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi Yöntemi……11
1.4. Suriyeli Sığınmacıların Medyada Temsili ile İlgili Çalışmalar…….……15

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE VE SURİYELİ SIĞINMACILAR

2.1. Türkiye ve Suriyeli Sığınmacılar…….20
2.2. Türkiye ve Göç Olgusu……...…….……21
2.3. Göçmen, Mülteci ve Sığınmacı Kavramları…….…….30
2.4. Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Mevcut Durumu……...……35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYEDE ULUSAL MEDYADA SURİYELİ SIĞINMACILARIN TEMSİLİ

3.1. Türkiye'de Ulusal Medyada Suriyeli Sığınmacıların Temsili……55
3.2. Yeni Akit Gazetesinde Suriyeli Sığınmacılar…….…….…..….57

3.2.1. Ana Tema ve/veya Konular…….…….58
3.2.2. Gazetenin İdeolojik ve Politik Duruşunun Etkisi……..61
3.2.3. Toplumsal Kabul ve Uyumla İlgili Söylemler…….….63
3.2.4. "Biz" ve "Onlar" Kategorilendirmesi…….……..67
3.2.5. Bakış Açılarının Toplumsal Algıya Olası Etkileri…….68

3.3. Birgün Gazetesinde Suriyeli Sığınmacılar…….….71
3.3.1. Ana Tema ve/veya Konular……..…72
3.3.2. Gazetenin İdeolojik ve Politik Duruşunun Etkisi…….75
3.3.3. Toplumsal Kabul ve Uyumla İlgili Söylemler……..81
3.3.4. "Biz" ve "Onlar" Kategorilendirmesi……82
3.2.5. Bakış Açılarının Toplumsal Algıya Olası Etkileri……..……..84

3.4. Sözcü Gazetesinde Suriyeli Sığınmacılar……..86
3.4.1. Ana Tema ve/veya Konular…….87
3.4.2. Gazetenin İdeolojik ve Politik Duruşunun Etkisi…….91
3.4.3. Toplumsal Kabul ve Uyumla İlgili Söylemler…….94
3.4.4. "Biz" ve "Onlar" Kategorilendirmesi……..96
3.4.5. Bakış Açılarının Toplumsal Algıya Olası Etkileri……...97

3.5. Hürriyet Gazetesinde Suriyeli Sığınmacılar……....98
3.5.1. Ana Tema ve/veya Konular…….100
3.5.2. Gazetenin İdeolojik ve Politik Duruşunun Etkisi…….103
3.5.3. Toplumsal Kabul ve Uyumla İlgili Söylemler…….103
3.5.4. "Biz" ve "Onlar" Kategorilendirmesi…….….109
3.5.5. Bakış Açılarının Toplumsal Algıya Olası Etkileri……...111

3.6. Yeni Şafak Gazetesinde Suriyeli Sığınmacılar…….…….112
3.6.1. Ana Tema ve/veya Konular…….113
3.6.2. Gazetenin İdeolojik ve Politik Duruşunun Etkisi…….114
3.6.3. Toplumsal Kabul ve Uyumla İlgili Söylemler……...……..115
3.6.4. "Biz" ve "Onlar" Kategorilendirmesi……..…….…...118
3.6.5. Bakış Açılarının Toplumsal Algıya Olası Etkileri…….…….....118

SONUÇ……...…….....122
KAYNAKÇA……...……...……..127

GİRİŞ

Suriye'de 2011 yılında başlayan kriz, Orta Doğuda daha önce Tunus, Libya, Mısır, Bahreyn ve Yemen gibi ülkelerde yaşanan ve "Arap Baharı" olarak adlandırılan hareketlerden farklı bir noktaya evrilmiştir. Halkın iktidara yönelik protestoları ile başlayan kriz kısa bir süre içerisinde başta ABD ve Rusya olmak üzere küresel aktörlerin ve bölge ülkelerinin doğrudan veya dolaylı olarak dahil oldukları bir savaşa dönüşmüş ve savaş yaklaşık sekiz yıldır devam etmektedir. Savaş ve çatışmalar nedeniyle binlerce Suriyeli hayatını kaybetmiştir. Hayatta kalanların ise büyük bölümü ya ülke içinde nispeten daha güvenli bölgelere ya da başta Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır olmak üzere farklı ülkelere sığınmak üzere göç etmiştir. Türkiye gerek uyguladığı açık kapı politikası gerekse en uzun sınıra sahip komşu ülke olması nedeniyle göç dalgasının en önemli merkezlerinden biri olmuştur. Türkiye, resmi rakamlara göre, Ekim 2019 itibariyle yaklaşık dört milyon Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır.

Suriye'deki savaş fiilen sona erse bile ülkenin istikrara kavuşmasının uzun zaman alacağı ve Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin de kendilerine Türkiye'de bir yaşam alanı oluşturmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Esasen Suriyeli sığınmacılar ile ilgili yapılan çalışmalar da bunu göstermektedir. Bu itibarla sığınmacılar ile ilgili bundan sonra izlenecek politikaların bu durumu göz önünde bulundurması gerekmektedir. Bu çerçevede sığınmacıların Türkiye toplumu ile uyumunu kolaylaştıran ve yerel halk ile yaşanabilecek çatışmalar ile doğabilecek sorun alanlarına yönelik strateji ve politikaların oluşturulması önem arz etmektedir.

Suriyeli sığınmacıların sosyal, siyasal, ekonomik ve psikolojik birçok sorunu bulunmaktadır. Nedenleri farklı olsa da bu sorunları besleyen en önemli faktörlerden bir tanesi sığınmacılara yönelik olumsuz ve dışlayıcı algılardır. Bu noktada medyanın rolü önemlidir. Zira medya haber verme işlevinin yanı sıra toplumsal bilinç ve algıyı şekillendirme noktasında önemli bir güce sahiptir. Dahası Suriyeli sığınmacılara yönelik toplumsal algının oluşmasında medyanın önemli payı vardır. Bu çerçevede medyada Suriyeli sığınmacıların nasıl temsil edildiğinin analizinin yapılmasının bakış

açısının oluşturabileceği sonuçları tartışmaya açmak, mevcut bakış açılarının nedenlerini anlayabilmek ve yaşanan problemlere yapıcı çözüm önerileri sunabilmek adına işlevsel bir yaklaşım olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın temel araştırma sorusu "Türkiye'de ulusal medyada Suriyeli sığınmacılar nasıl temsil edilmekte ve sunulmaktadır?" şeklinde belirlenmiştir.

Çalışmanın araştırma sorusunu daha somut hale getirebilmek amacıyla Teun Van Dijk'in makro ve mikro çözümlemelerinden uyarlanarak haberlerin analizine yönelik bazı alt araştırma soruları oluşturulmuştur. Bunlar "haberlerde ana tema ve/veya konular daha çok neler üzerine (suç, mağduriyet, yardımlaşma vs.) kurulmuştur?", "ana tema ve/veya konuların arka plan ve bağlam bilgisine enformasyon eksiltimine gidilmeden yer verilmiş midir?", "haberin açık veya örtük mesajları neler olabilir?", "'biz' ve 'onlar' kategorilendirmesi kurulmuş mudur ve kurulmuşsa ayrıştırıcı, ötekileştirici kategoriler hangi bağlamlar üzerinden sunulmaktadır?", "temsilde gazetenin politik duruşunun etkisi var mıdır?", "bakış açıları toplumsal algıda nasıl sonuçlar doğurabilir?" ve "toplumsal kabul ve uyumla alakalı olarak Suriyeli sığınmacılar ve yerel halk arasında yaşanan olaylar, eylemler, protestolar, linç girişimleri ve çatışmaları konu edinen haberler nasıl sunulmuş ve söz konusu haberlerde sorunlar nasıl ele alınmıştır?" şeklinde belirlenmiştir. Bu çerçevede ulusal düzeyde günlük yayın yapan *Hürriyet, Birgün, Sözcü, Yeni Şafak ve Yeni Akit* gazeteleri seçilmiştir. Bu gazetelerden seçilen belirli sayıda haber temel araştırma sorusu ışığında eleştirel söylem analizi yöntemi ile analiz edilmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde söylem analizi ve eleştirel söylem analizi yöntemi ile ilgili bilgi verilmektedir. Eleştirel söylem analizi, söylemin eleştirel olarak ele alındığı, incelendiği noktalarda söylem analizinden ayrılmaktadır. Dolayısıyla eleştirel söylem analizi, söylemlerin oluştuğu ideolojik, sosyal, siyasal ve kültürel arka planı yani arka plan ve bağlam bilgisini analiz sürecinde daima aklında tutar. Bu nedenle bir söylemin kim tarafından ve hangi koşullarda oluşturulup ifade edildiği analiz bileşenlerinin en önemli noktalarıdır.

Eleştirel söylem analizi bir toplumdaki hâkim güç ilişkisi, hegemonya ve ideoloji gibi yapıları açığa çıkardığından söylemin hâkimi olmadığı için ya da herhangi bir anlamda azınlık konumda bulunduğu için söylemlerde yanlı yaklaşılan grupların temsili noktasında farkındalık yaratabilir. Bu nedenle yöntem daha çok herhangi bir anlamda azınlık olan farklı etnik, dinsel ve/veya cinsel kimliklere yönelmiştir. Bu noktada çalışma azınlık bir grup olan Suriyeli sığınmacıları ele aldığından yöntemin işlevsel olacağı düşünülmektedir.

Eleştirel söylem analizi alanında önde gelen kuramcılar Fairclough, Wodak ve Van Dijk'tir. Bu çalışmada özellikle Van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemi esas alınacaktır. Van Dijk'in azınlık ve göçmenlerin medyada temsili ve ötekileştirilmesi üzerinden sunduğu "biz" ve "onlar" çerçevesinin sığınmacıların temsili noktasında uygun bir çerçeve olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda öncelikli olarak Suriyelilerin ulusal medyada nasıl temsil edildiği, nasıl sunulduğu ele alınırken asıl konuyu destekleyecek şekilde cevap aranacak bazı sorular oluşturulmuştur. Bu sorular Van Dijk'in makro ve mikro yapılar olarak iki farklı başlıkta ele aldığı çözümlemesi baz alınarak oluşturulsa da konuya uygunluk noktasında birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bunun nedeni çalışmanın asıl amacının farklı bir kimlik olarak Suriyeli sığınmacı kimliğinin medyada nasıl temsil edildiği ve sunulan ana temanın arka planında neler olabileceğinin anlaşılması şeklinde belirlenmesidir. Bu noktada öncelikle haberin ana temasının belirlenmesi gerekmektedir. Örneğin haberde ana tema suç ise Suriyeliler doğrudan ya da dolaylı olarak "suçlu" şeklinde sunulmakta mıdır sorusuna cevap aranacaktır. Bu şekilde bir sunum söz konusu ise Suriyelilerin neden suç işlemiş olabileceği ya da suçun sosyal, ekonomik ya da siyasal sebeplerine odaklanılıp odaklanılmadığına bakılacaktır.

Birinci bölümde ayrıca sığınmacıların medyada temsili ile ilgili yapılan çeşitli araştırmalar ile bu araştırmaların temel bulguları da ele alınacaktır. Bu çerçevede söz konusu araştırmalardaki ortak bulguları şu şekilde özetlemek mümkündür. Suriyeli sığınmacılar Türkiye'de ulusal ve yerel medyada bir yandan "mağdur" ve "yardıma muhtaç", diğer yandan da "hırsız", "dilenci" ya da bunlara paralel şekilde suça karışmış veya karışma ihtimali yüksek gruplar olarak temsil edilmektedir. Bir diğer

önemli bulgu ise Suriyeli sığınmacıların birçok toplumsal sorunun kaynağı veya faali olarak görülmesidir. Medya, birçok durumda sorunların gerçek nedenlerine inmek yerine sığınmacıları suçlamayı tercih etmektedir. Bu noktada toplumdaki bilgi eksikliği veya ön yargı gibi nedenler sorunların sebeplerinin sığınmacılara yüklenmesini kolaylaştırmaktadır. Bu tez, alandaki diğer araştırmalardan farklı olarak, haberlerde sunulan ana temanın (suç, mağduriyet, yardımlaşma vs.) arka plan ve bağlam bilgisine eksiksiz ve tarafsız bir biçimde yer verilip verilmediği sorusuna odaklanmaya çalışacaktır. Çünkü medyanın Suriyeliler ile ilgili sunduğu ana temalar birçok haberde benzer olsa da ana temanın asıl sebebi yani neden suçlu, mağdur vs. oldukları bilgisi eksiksiz ve tarafsız bir şekilde paylaşılmadığında Türkiye toplumu açısından sığınmacıların kabulü zorlaşmaktadır.

İkinci bölümde ilk olarak Türkiye ve göç olgusu ilişkisi tarihsel bir bağlamda ele alınacaktır. Türkiye tarih boyunca önemli göç merkezlerinden biri olmuştur. Gerek Osmanlıda gerekse Cumhuriyet döneminde büyük ölçekli göç akımlarının olduğu bilinmektedir. Bu itibarla esasen Türkiye toplumu göç olgusuna yabancı olmadığı gibi Suriyeli sığınmacılar da Türkiye'ye göç eden, sığınan ilk topluluk değildir. Bu bölüm ayrıca Suriyeli sığınmacıların göç eden diğer gruplarla hangi bakımlardan farklılaştığını ve toplumsal kabullerini zorlaştıran ideolojik ve politik nedenlerin neler olduğunu ortaya koymayı da amaçlamaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde cevap aranan sorulara ışık tutabilmesi ve konunun bağlamına oturtulabilmesi amacıyla Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların mevcut durumu, yaşadıkları sorunlar ve bunların Türkiye toplumuna etkileri ayrı ayrı ele alınmaktadır. Bu konunun çalışma için önemli bir kısmı oluşturduğu açıktır. Çünkü haberlerin arka plan bilgisinin tarafsız bir şekilde verilip verilmediği ve verilen mesajın anlaşılması için sorunların arka planına dair konuşabilecek bazı verilere sahip olmak gereklidir. Örneğin Suriyeli sığınmacıların "dilenci" olarak temsil edildiği bir haberin analizinde neden dilendikleri bilgisi göz ardı edilirse oluşturulan ön yargıya dahil olunabilir. Bu noktada çalışma özellikle ana tema ve/veya konuların arka plan ve bağlam bilgisi ile ilgili yaklaşımına odaklanacağından öncelikle arka planın anlaşılmaya çalışılması gerektiği düşünülmektedir. İkinci bölümde son olarak

kavramsal düzeydeki olası bir karışıklığı engellemek amacıyla göçmen, sığınmacı ve mülteci gibi kavramlara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Üçüncü ve son bölümde ise Türkiye'de ulusal medyada Suriyeli sığınmacıları konu alan haberlerin söylem analizi yapılmaktadır. Bu amaçla ulusal düzeyde günlük yayın yapan beş gazete seçilmiştir. Bunlar; *Birgün, Sözcü, Hürriyet, Yeni Şafak ve Yeni Akit* isimli gazetelerdir. Söz konusu seçim ile Türkiye'deki politik çeşitliliğin ve bununla paralel olarak sığınmacılara yönelik tutumlardaki farklılığın en geniş şekilde kapsanması hedeflenmiştir. Diğer bir ifade ile ideolojik ve politik olarak birbirinden farklı görüşlere sahip bu gazetelerin seçilmesi ile sığınmacılara yönelik tutum ve görüşlerdeki söylemsel çeşitliliğin sağlanması amaçlanmıştır. Çünkü konu ile ilgili bir diğer önemli nokta temsilde gazetenin ideolojik ve politik tutumunun etkili olup olmadığı meselesidir. Özellikle Suriyeli sığınmacılar gibi hem bir iç siyaset hem de bir dış siyaset konusu haline gelen bir meselenin politik yaklaşım ve hükümete yakınlık bağlamında da ana akım içerisinde ayrışması nedeniyle haberin hangi medya organında sunulduğunun analizinin yapılması gerektiği düşünülmektedir. Analize konu haberler için 2014 yılının Haziran, Temmuz ve Ağustos ayları seçilmiştir. Bunun iki önemli nedeni vardır. Birincisi, 2014 yılı en fazla sığınmacının geldiği yıldır. Dolayısıyla yüksek sayısal artışa paralel olarak sığınmacıların toplumdaki görünürlüğünün ani ve keskin şekilde arttığı bir yıldır. İkincisi söz konusu aylarda Adana, Gaziantep, Kahramanmaraş, Ankara ve İstanbul gibi farklı kentlerde sığınmacılara yönelik linç girişimleri ve protesto eylemlerinde anlamlı artışlar meydana gelmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MEDYADA TEMSİLİN SÖYLEMSEL ANALİZİ

1.1. Medyada Temsilin Söylemsel Analizi

Toplumsal, siyasal ya da ekonomik anlamda hâkim gücü elinde tutan kesimler ideolojisinin propagandasını yapabilmek ve sosyal algıyı etkileyebilmek amacıyla medyayı etkileyici hatta belirleyici bir etken olarak kullanabilmektedir. Bu bağlamda medyada yer alan temsillerin sunduğu kimliklerin sosyal gerçekliği anlamlandırma noktasındaki gücü birçok birey ya da gruba bakış açımızı belirleyebilmektedir.

> "Hall, kimliklerin medyada yer alan temsiller üzerinden nasıl inşa edildiğine örnek olarak, İngiltere'deki siyahların medyada nasıl konumlandırıldığına işaret etmiştir. Hall'a göre, İngiltere'deki siyah kültürün marjinal ve 'aşağı' olarak görülmesi tesadüf değildir. İngiliz toplumundaki temsil ve söylem alanlarında düzenlenen ve 'normalleştirilen' politik ve kültürel pratiklerin bir sonucudur. Medyanın da bir parçası olduğu bu temsil ve söylem alanlarında siyahların yaşadığı deneyime ya yer verilmemiş ya da kalıp yargılar kullanılarak verilmiştir. Siyahlar, medyada yer alan temsillerin öznesi değil, nesnesidir. Beyaz estetik ve kültürel söylemlerin konuşulmayan ve görünmez 'ötekisi' olarak konumlandırılmışlardır" (Varol, 2014: 304-305).

Suriye savaşının 2011 yılında başlamasının ardından Suriye'den Türkiye'ye göç eden Suriyeli sığınmacılar 2011 yılından bu yana -yaklaşık sekiz yıldır- sayıları artarak Türkiye toplumu yani yerel halk olarak tabir edilen kesim ile coğrafyanın hemen her bölgesinde birlikte yaşamaktadırlar. Süreç zarfında sığınmacılar ile yerel halk arasında ortaya çıkan sorunlar, yaşanan çatışmalar, sığınmacılara yönelik protesto, eylem ve hatta linç girişimleri ile ilgili birçok haber medyada yer almaktadır. Suriyeli sığınmacılara yönelik toplumun bakış açısı yaşanan sorunları etkilerken bakış açısını da medya etkileyebilmektedir. Bir ülkede birçok anlamda güçsüz ya da azınlık konumda bulunan sığınmacıların medyada nasıl temsil edildiği ülkede yaşanan sosyal, siyasal, ekonomik ve psikolojik birçok sorunun sebebini anlamlandırabilmek adına önemli olduğundan bu çalışmanın amacı belirtilen noktaya değinmek üzere oluşturulmuştur. Bu bağlamda Suriyeli sığınmacılarla Türkiye toplumu arasındaki sorunlara medyada yer alan haber söylemlerinin de neden olabileceği

düşünüldüğünden bu çalışmanın asıl amacı Türkiye'de ulusal medyada Suriyeli sığınmacıların nasıl temsil edildiği sorusuna cevap aramak olarak belirlenmiştir.

1.2. Söylem Analizi

Akademik çevreler tarafından kullanımı çok daha eskiye dayansa da özellikle yakın zamanlarda gündelik hayatta da konuşma veya kendini ifade etme gibi eylemlerin yerine sık sık "söylem" kavramı tercih edilmektedir. Ancak günlük dilde dahi kullanımı genellikle yalnızca konuşmayı belirtmekten ziyade "belli bir konu ya da belli bir görüş çerçevesinde kendini ifade etme" şeklinde kullanılmaktadır. Kocaman (1996: 1) bu değişimi "konuşmasına, iletisine gösterişli bir hava vermek isteyen, önemli görünmek (!) isteyen birçok kimse söylem sözcüğünü dilinden düşürmüyor" şeklinde eleştirmiştir. Widdowson ise (aktaran Kocaman, 1996: 8) biraz da alaycı şekilde kavramı "moda olan ama biraz fazla yayılmış bir kavram" olarak ele almıştır. Söylem kavramının belirsizliği, kullanıldığı yere göre farklı anlamlar ifade edebilmesi ya da bazen açık bazen de örtük olarak kullanılması kullanımındaki bu çeşitlilikten kaynaklanmaktadır.

Söylemin geçmişi oldukça eski olup kullanım alanı çeşitliliği nedeniyle farklı tanımları yapılmıştır. Zeyrek'e göre (1996: 66) söylem, metin ve bağlam arasındaki ilişkilerle anlam kazanan dolayısıyla her ikisini de içine alan bir kavramdır. Bazı araştırmacılar ise (Çelik ve Ekşi, 2008: 100) söylemin bir meta-eylem olarak ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçler olduğunun altını çizmiştir. Bu bağlamda söylem sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik tüm arka planlarla ilişkilidir. "Kısaca belirtmek gerekirse söylem, dünyayı anlama ve anlamlandırmanın belirli bir yoludur" (Özdemir, 2014: 123). Devran (2010: 29) eğer karşımızdakinin zihni, bilgisi ve kanaatleri etkilenebilirse onun eylemlerinin de etki ve kontrol altına alınabileceğini, bireylerin zihinleri metin veya bireyler tarafından etkilenebiliyorsa, o zaman söylemin dolaylı olarak da olsa insanların eylemlerini kontrol ettiğini belirtmiştir.

Söylem kavramı günlük hayatta da sık sık kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıksa da mevcut söylemle ilgili ilk bakışta herkes tarafından algılanan temel

yani düz anlamından ziyade ilk bakışta algılanmayan yan anlamları ile ilgilenilmesi özellikle eleştirel olarak analiz edilmesi ideoloji, hegemonik güç ilişkisi, yapı ve bağlamla birlikte değerlendirildiğinde toplumsal, siyasal ve/veya kültürel etki noktasında karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla söylem hâkim sosyal, siyasal ve kültürel yapıdan hem etkilenen hem de mevcut yapıyı etkileyen bir kavram olarak ele alınmaktadır. Bu noktada söylemler sosyal kimlikleri, sosyal ilişkileri ve temsilleri içerir, değiştirir ve bu alanları sürekli olarak yeniden üretir (Uğur, 2009: 136).

> "Burr'a göre söylemler, insanların yazdıkları ya da söyledikleri şeylerde gözükür, gözüktüklerinde de insanların yazdıkları ya da söyledikleri şeylerin anlamları ortaya çıktıkları söylemsel bağlama bağlıdır. Bir nesne hakkındaki söylem metinlerde-sohbet ya da mülakat gibi konuşmalarda, roman, gazete köşesi, mektup gibi yazılı materyallerde, gazete ya da film reklamları gibi görsel imajlarda hatta insanların giydikleri kıyafetlerde ya da saçlarını o ya da bu şekilde taratmalarında gösterir" (Eser, 2015: 41).

Söylem analizi "disiplinler arası bir yaklaşım olmasına rağmen, söyleme ilişkin somut incelemelerin yapıldığı alan; sosyoloji ile dilbiliminin ve sosyololinguistik ile söylemin kesiştiği alandır" (Sözen, 2014: 84). Zira söylem çalışmaları toplumsal, siyasal, kültürel vb. arka planı anlama ve anlamlandırma işine giriştiğinde dilbilimin ötesinde bir veri ortaya koyabilmektedir. Bu nedenle söylemi anladıktan sonra anlamlandırma çabasına girişildiğinde yani söylem arka planı ile birlikte yorumlandığında söylem çalışmaları dilbilimin ötesine geçerek farklı alanlara girmekte bir felsefe, psikoloji ya da sosyoloji çalışmasına dönüşebilmektedir.

Söylem analizi dilin mevcut ilişki ağı, tarihsel, sosyal ve kültürel arka plan ile ilişkisini ele alması yani meseleye eleştirel yaklaşılması noktasında özellikle Foucault'nun düşüncelerinden etkilenmiştir. Çünkü Foucault mevcut yapı ve hâkim güç ilişkisini ortaya koyma noktasında söylemin iktidarla olan ilişkisine odaklanır.

> "Foucault'ya göre söylem analizi yapmak bir konuşma metnin ya da bir söylencenin kelime kelime analizi ve verdiği mesajları incelemekten çok daha öte bir arayıştır. Foucault 'ya göre söylem analizi yoluyla her eylemin arka planında yatan tarihsel geçmişe ulaşılabilir ve söylem sahibinin kitleyi etkilemek adına ne tür manipülasyonlara başvurduğu görülebilir. İktidar kavramı ve söylemi birbirinden ayrı tutmayan Foucault; fikirlerinden

> etkilendiği Louis Althusser'in 'Devletin İdeolojik Aygıtları' eserinde ortaya koyduğu 'devlet (iktidar) eline geçen her fırsatta kitleyi manipüle edebilmek için her ideolojik aygıtı kullanır' yaklaşımından ne denli etkilendiğini iktidar – söylem ikilisi üzerine inşa ettiği söylem tanımları ile ortaya koyar" (Süar, 2011: 134).

Althusser belirtilen çalışmasında ideolojiyi "maddi ve sınıfsal nitelikte, toplumsal ve siyasal roller üstlenmiş zihinsel bir tasarımdır" diye tanımlamakta ve ideolojinin temel işlevini de "mevcut toplumsal durumu sürdürmektir" diye açıklamaktadır (aktaran Keskin, 2015: 8). Yine Althusser 'e göre "ideoloji maddi etkilere sahiptir, söylem ise toplumsal dünyayı dolduran ilişkilerin, özne ve nesnelerin yaratılmasına ve sürekli yeniden yaratılmasına katkıda bulunur" (aktaran Fairclough, 2003: 155).

Althusser'in devletin ideolojik ve baskı aygıtlarıyla kurduğu ideoloji ve söylemsel ilişki yaklaşımlarından etkilenmiş olsa da Foucault, geleneksel Marksizm ve Althusser'den farklı olarak devlet, ideoloji, iktidar ve söylem ilişkisinin basit bir alt yapı üst yapı ilişkisinden daha fazla ve karmaşık bir süreç olduğunu ve ideoloji ve söylemin baskı ve güç ilişkisinden daha fazla birer yapı olduğunu düşünür.

> "Foucault'nun iktidar kavramsallaştırımı bizi bir ilişkiler hiyerarşisi içindeki öznelerin oluşum sürecindeki dilin/söylemin rolünü yeniden değerlendirmeye zorlar. Bazı Marksist kuramcılar dili basit bir şekilde insanları gerçek/doğru olmayan veya çıkarlarına olmayan düşüncelere inanmaya zorlayan bir araç olarak değerlendirme eğilimi içerisindeydi fakat söylem kuramı içinde dil bu mücadelelerin anlatıldığı yerdir; Foucault'nun belirttiği gibi tarihin bize sürekli öğrettiği gibi söylem basit bir şekilde hükmetme sistemlerini veya mücadelelerini tercüme eden bir şey değildir fakat onun için veya onun aracılığı ile mücadelenin olduğu şeydir" (aktaran Mills, 2003: 126).

Foucault'nun işaret ettiği noktadan kuramsallaşan yöntem söylemin ortaya çıktığı toplumsal süreçler tarihsel, kurumsal ve toplumsal arka planın çözümlenmesi yoluyla anlaşılabilir şeklinde yolunu daha belirgin hale getirmiştir. İşaret edilen noktadan hareketle, bir söylemi anladıktan sonra anlamlandırma, yorumlama çabasına girişilebilmesi ve büyük çerçevenin görülebilmesi için söylemin ortaya çıktığı bağlamın, mevcut iktidar ilişkilerinin, tarihsel arka planın en azından genel hatlarıyla

bilinmesi gerekir. Bu nedenle bu çalışmada Suriyeli sığınmacıların ulusal medyada nasıl temsil edildiği sorusu eleştirel söylem analizi yöntemiyle ele alınmadan önce Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de yaşadığı sorunlar, mevcut durumları, statüleri gibi konulara ilgili bölümlerde yer verilmiştir.

> "Söylem analizi üç sacayağına dayanır: Birincisi Saussurecü anlayışa dayanan yapısalcı dilbilim; ikincisi, Wittgenstein'ın dilsel felsefesinden yararlanan post-pozitivizm; üçüncüsü dil felsefesinde Gadamer ve bir yarısı yapısalcılara, bir yarısı hermenutiğe dayanan Ricoeur'den etkilenen hermeneutik. Bu üç görüş bir sosyal teori olarak söylem teorisinin inşasına ve söylem analizinin gelişimine katkıda bulunmuştur. Sosyolojide söylem teorilerinin çoğu, Wittgenstein'dan çok etkilenen Anglosakson geleneğine dayanır" (Süar, 2011: 131).

Bazı araştırmacılar (Kocaman, 1996: 2) özellikle yapısalcılar, Saussure'ün ilkelerinden yola çıkarak, 'dili kendi içinde, kendisi için' inceleme geleneğini bırakmak istemeseler de dilbilim ve öteki insan bilimlerinin iletişim konusunu bütünlüğüne kavrama çabalarının, yirminci yüzyılın başlarında Saussure'ün dil çalışmalarını dizgeleştirme ve toplumsallaştırma çabalarıyla birleştiğinde dilin yapısal boyutunun ötesine geçme zorunluluğunu doğurduğunu belirtir.

Söylem analizinin tarihsel gelişimine kısaca göz atmak gerekirse batıda asıl gelişimi 1970'lerden sonra olmuştur. 1970'lerin öncesinde ise daha çok dilbilimsel yaklaşımlarla ele alınan çalışmalar literatürde yer edinmiştir.

> "İngilizce' de söylem çözümlemesi başlığını taşıyan ilk yazı 1952'de Zellig Harris tarafından yazılmıştır ancak bu çalışmanın bütünüyle yapısal yönelimli olması, söylemi öteki yapı birimleri (sözcük, tümce, "söz öbeği vb.) gibi ama tümce ötesinde bir birim gibi ele alması çoğu araştırmacıya çekici gelmemiştir. 1960'ların başında Barthes, Greimas, Bremond gibi Fransız dilbilimci ve göstergebilimcileri iletişimi dil içi ve dil dışı öğeler bütünlüğü içinde ele alarak söylem çalışmalarının özellikle yazın incelemelerine katkılarını göstermeye çalışmışlardır. Bu bilim ve sanat adamlarının kullandıkları yöntem ve yönelimler benzer türde olmasa da dili toplumsal, kültürel bağlam ve değerler içinde ele almaları söylem kavramına ulaşılmasını kolaylaştırmıştır. Aynı yıllarda Dell Hymes Language in Culture and Society başlığıyla bir kitap yayınlamış ve kitapta özellikle insan bilimcilerin ve toplumbilimcilerin görüşlerine yer vererek disiplinler arası yaklaşımın en iyi örneklerinden birisini

vermiştir. Söylemin özellikle yapısal boyutuna yönelik ilk çalışmalarsa yine 1960'ların başlarında Avrupa'da gelişmiştir" (Kocaman, 1996: 2-3).

Türkiye'de batıya kıyasla çok daha yeni olan söylem analizi çalışmaları 1980'lerden itibaren yaygınlaşmaya başlamıştır. Literatüre bakıldığında yöntemin, farklı disiplinlerde özellikle siyaset bilimi, antropoloji, eğitim, sosyoloji, psikoloji, felsefe, sanat ve iletişim alanlarında birçok farklı araştırmada metot olarak kullanıldığı göze çarpmaktadır.

Söylem analizi yöntemi özellikle modern dönem sonrası karmaşasını anlamlandırma açısından oldukça işlevsel ve farklı birçok disiplinin alanına giren çoğu konuda analize yatkındır. Çoban (2002: 842) bu bağlamda modern çağı "eylem ve toplumsal hareket çağı", post modern çağı ise "söylem çağı" olarak nitelemiştir. Post modern çağda insanın anlamlandırmaya çalıştığı şeyin dilin yarattığı simülasyonlarla üretilen sanal gerçeklik olduğunu ifade eden Çoban, bu gerçeklik algısını topluma yayma noktasında kitle iletişim araçlarının işlevinden de bahseder. Yine Sözen bu değişimi "modernliğin alınyazısı politika iken, modernlik sonrası alın yazısı medya dünyası olarak kabul gördü" şeklinde ifade eder (Sözen, 1997: 22). Bu noktada medyanın söylemini mevcut yapı ve iktidar ilişkileri ile birlikte anlamaya çalışmak yani söyleme eleştirel yaklaşmak, sunulan gerçekliğin farkındalığına varabilmek ve temsillerin nedenlerini anlayabilmek adına işlevsel bir yöntemdir.

1.3. Eleştirel Söylem Analizi ve Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi Yöntemi

Söyleme eleştirel yaklaşan dilbilimcilere göre, herhangi bir anlamda güçlü konumda bulunan kesimler, söylemi kontrolleri altında tutarak toplumun düşüncesini yönetmekte ve istenilen sosyal algıların oluşması yönünde dinleyici ve/veya okuyucuları manipüle etmeye çalışmaktadırlar. Çünkü başta ideolojiler olmak üzere genel olarak toplumsal normlar ve ilişki ağı güçlü kesimin yararına bir işlev görmekte ve bu ilişkiyi sürekli olarak yeniden üreterek statükonun devamını sağlamaktadır. "Söylemin taraflarına ilişkin, ilişki üzerinde incelemeler yapan eleştirel söylem analizi arka sahnede yer alan kişi ve yorumları etkisi altına alacak psikolojik, ekonomik,

politik, toplumsal şartları da gözden kaçırmaz" (Koç, 2016: 62). Bu bağlamda kuram söylemi güç ilişkisinin sürdürülmesi noktasında önemli bir araç olarak ele aldığından güç ilişkisini oluşturan yapıya odaklanmaktadır. Bu nedenle özellikle herhangi bir anlamda azınlık olan bir grubun temsili ile ilgili bir çalışma için söylem analizi yapılırken meselenin arka planı, bağlam bilgisi, mevcut yapı ve hâkim güç ilişkisi analize dahil edilmelidir.

Eleştirel söylem analizinin amacı toplumsal güç ve üstünlüğün yani eşitsizliğin dil üzerinden nasıl üretildiğini, hangi süreçler ve söylemlerle sürdürüldüğünü anlamlandırmaktır. Yani söylem analizi mevcut sosyal, kültürel ya da siyasal yapıyla birlikte ele alındığında, hâkim hegamonik ilişkiye eleştirel yaklaştığında eleştirel söylem analizine dönüşmektedir. Bu bağlamda eleştirel söylem analizi;

> "Güç, hâkimiyet, hegemonya, sınıf farkı, cinsiyet, ırk, ideoloji, ayrımcılık, çıkar, kazanç, yeniden oluşturma, dönüştürme, gelenek, sosyal yapı ya da sosyal düzen gibi temaları ön plana çıkaran ve araştırma alanı olarak bu konuları işleyen söylem analizi yöntemidir" (Çelik ve Ekşi, 2008: 113).

Söylemin eleştirel olarak ele alınması yani eleştirel söylem analizi daha çok haber söylemleri üzerinden yürütülmektedir. Çünkü daha önce vurgulandığı üzere mevcut ideolojik, sosyal ve siyasal yapının yani iktidarın gücünü sürdürebilmesi adına özellikle modern sonrası dönemde medya etkin alanların başında yer almaktadır. Özer (2011: 13-14) eleştirel yaklaşımı haber söyleminde "ideolojik üretim yapıldığını ortaya koyan yaklaşım" şeklinde ele almıştır. Dolayısıyla eleştirel yaklaşımda medyada yer alan haberlerin söyleminde statükonun devamı adına sürdürülen ideolojik ve politik üretimi ortaya koyma ve genel kategorilerin dışında kalan sosyal kimliklerin nasıl oluştuğunun farkındalığını yaratma amacı mevcuttur. Örneğin Öztekin'e göre (2015: 926) Türkiye'de resmî ideoloji, ideal vatandaş olmanın sınırlarını belirlemiştir: Türk, Sünni Müslüman, Atatürkçü, heteroseksüel ve ulusal ülküye sahip olanlar ideal vatandaşlar olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda Türkiye'de, bahsedilen genel kategorilerin dışındaki sosyal kimliklerin medyada nasıl temsil edildiği sorusuna yönelik bir analizde, eleştirel söylem analizi devreye girecektir.

Daha çok etnik, dinsel ya da cinsel kimliklere yönelen eleştirel söylem analizi yöntemi toplumdaki iktidar, güç, hegamonya ve eşitsizlik ilişkilerinin kitle iletişim araçları ve/veya medya ile nasıl üretilip devam ettirildiğine odaklanır. Türkiye ve dünya genelinde bu yaklaşımla ele alınan birçok araştırma mevcut sistemde iktidar değişse dahi oluşturulan hiyerarşik ilişkinin değişmediği sonucuna ulaşmıştır. Bu nedenle Dijk'e göre;

> "Eleştirel söylem çözümlemeciler bazı araştırmalarda konuların seçiminde rehberlik etmişlerdir. Eğer göçmenler, mülteciler vs. ırkçılığa, kadınlar erkek egemenliğine, cinsel baskı ve şiddete uğruyorlarsa bu durum ortaya konulmalıdır. Egemen söylemin temel bir işlevi kesin olarak oydaşmalar rıza ve egemenliğin meşrulaşmasını ortaya koymaktır" (aktaran Özer, 2011: 54).

Söylem analizi yöntemi farklı disiplinler çerçevesinde farklı teorisyenler tarafından yorumlanırken bu çalışma için daha çok Hollandalı bir dil bilimci olan Teun A. Van Dijk'in söylem analizi yönteminden yararlanılmaya çalışılacaktır. Van Dijk'ın (2003: 57-58) "bizim hakkımızda olumlu şeyleri vurgula, onlar hakkında olumsuz şeyleri vurgula, bizim hakkımızda olumsuz şeyleri vurgulama ve onlar hakkında olumlu şeyleri vurgulama" şeklinde belirttiği yaklaşım azınlık gruplarla ilgili söylemlere yaklaşırken genel bir çerçeve oluşturur. Çünkü medya temsil edilen birey ya da grupları sürekli olarak "biz" ve "onlar", "yerliler" ve "yabancılar", "normaller" ve "sapkınlar" şeklinde ayrıştırarak sunar. Bu ayrıştırma ve ötekileştirme sürecinde olumlu veya olumsuz olarak sunulacak birey ve gruplar ideolojik ve sosyal yapı tarafından zaten belirlenmiştir. Bu bağlamda sunulan temsiller farklı birey ya da gruplara yani "bizden olmayanlara" karşı ön yargıyı besleyebilmektedir.

> "Haber çözümlemelerinde de oldukça ilgi gören Van Dijk 'in söylem analizi yöntemi, söylem kuramına dayanır ve metni, anlama ve üretim düzeylerini de dikkate alarak analiz eder. 1980'ler Avrupası'nda haberler üzerinden üretilen ırkçılık ve ön yargı konularına odaklanan ve bu kapsamda Alman ve İngiliz basınında çıkan yüzlerce haberi analiz eden Van Dijk, özellikle sağ-kanat Batı basınının azınlıklara, göçmenlere ve mültecilere karşı olumsuz bir yaklaşım içinde olduğunu ve haberlerde bu gruplara karşı olumsuz/ötekileştirici imajların üretildiğini ifade eder" (Sezer, 2011: 87-88).

Ayrımcı, ötekileştirici ya da ırkçı yaklaşımların azınlık gruplara karşı beslenmesine her zaman söz konusu grupla ilgili yaşanan olumsuz yaşantıların deneyimlenmesi neden olmamaktadır. Yani birey toplumsal ya da bireysel anlamda olumsuz bir deneyim yaşamasa da çeşitli ön yargılarla herhangi bir gruba ötekileştirici ya da dışlayıcı bir bakış açısıyla bakabilmektedir. Bu bağlamda çalışmanın odağı olan Suriyeli sığınmacılar meselesinde yerel halkın sığınmacılara "tehlikeli" gözüyle bakabilmesi için mutlaka bir sığınmacıdan zarar görmüş olması gerekmediği düşünülebilir. O zaman bu noktada meseleyi mikro bağlamdan çok makro bağlamda ele almak gerekebilir. Makro anlamda medyanın algılara yönelik belirleyici düzeyde etkisi, sığınmacılar ve diğer azınlık birey ya da gruplarla ilgili ön yargılara neden olabileceğinden eleştirel söylem analizinin bu ön yargıların nedenlerine dair argümanlar ortaya koyabileceği düşünülmektedir. Yine ulusal medyada sığınmacılar ile ilgili üretilen haberlerin söylemlerini analiz etmek, üretilen egemen söylemlerin nasıl meşru hale getirildiği, bu durumun toplumsal bilinçte ve hayattaki ayrıştırıcı ve ötekileştirici düşünceleri nasıl beslediğini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır.

Medyada Suriyeli sığınmacıların nasıl temsil edildiğinin analizinin yapılması sığınmacılara karşı mevcut ya da oluşabilecek ön yargıların nedenlerini anlayabilmek ve yaşanan problemlere yapıcı çözüm önerileri sunabilmek için işlevsel bir yaklaşımdır. Çünkü Suriyeli sığınmacıların karşılaştıkları birçok sorunu etkileyen temel problemlerden biri sığınmacılara yönelik olumsuz ve dışlayıcı algılardır. Bu bağlamda medyanın toplumsal bilinç ve algıyı manipüle edebilme gücü, sığınmacıları topluma nasıl sunduğu, sığınmacıları nasıl temsil ettiği toplumsal yaklaşımın her alanını etkileyebilmektir. Bu nedenle bu çalışmanın araştırma sorusu "Türkiye'de ulusal medyada Suriyeli sığınmacılar nasıl temsil edilmektedir?" şeklinde belirlenmiştir. Burada medyanın oluşturduğu ya da oluşturabileceği algının topluma etkisinden ziyade mevcut yapının ve güç ilişkisinin Suriyeli sığınmacıların ulusal medyada temsiline nasıl yansıdığı anlaşılmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda söylem analizinin bu çalışmanın konusu olmasa da medyadaki temsilin topluma etkisini tartışmaya açabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın araştırma sorusunu daha somut hale getirebilmek amacıyla Teun Van Dijk 'in makro ve mikro çözümlemelerinden uyarlanarak haberlere yönelik bazı alt araştırma soruları da oluşturulmuştur. Bunlar "haberlerde ana tema ve/veya konular daha çok neler üzerine (suç, mağduriyet, yardımlaşma vs.) kurulmuştur?", "ana tema ve/veya konuların arka plan ve bağlam bilgisine enformasyon eksiltimine gidilmeden yer verilmiş midir?", "haberin açık veya örtük mesajları neler olabilir?", "'biz' ve 'onlar' kategorilendirmesi kurulmuş mudur ve kurulmuşsa ayrıştırıcı, ötekileştirici kategoriler hangi bağlamlar üzerinden sunulmaktadır?", "temsilde gazetenin politik duruşunun etkisi var mıdır?", "bakış açıları toplumsal algıda nasıl sonuçlar doğurabilir?" ve "toplumsal kabul ve uyumla alakalı olarak Suriyeli sığınmacılar ve yerel halk arasında yaşanan olaylar, eylemler, protestolar, linç girişimleri ve çatışmaları konu edinen haberler nasıl sunulmuş ve sorunlar nasıl ele alınmıştır?" şeklinde belirlenmiştir. Bu çerçevede ulusal düzeyde günlük yayın yapan *Hürriyet, Birgün, Sözcü, Yeni Şafak ve Yeni Akit* gazeteleri seçilmiştir. Bu gazetelerden seçilen belirli sayıda haber temel araştırma sorusu ışığında eleştirel söylem analizi yöntemi ile analiz edilmektedir.

1.4. Suriyeli Sığınmacıların Medyada Temsili ile İlgili Çalışmalar

Konuyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında Dağlı ve Gölcü (2017) haber metinlerinde "öteki" söyleminin nasıl oluşturulduğu sorusuna cevap aradıkları çalışmalarında, sığınmacıların gazete haberlerindeki temsillerinde "korkulan ya da sorun çıkartan kişi olma", "görüntü kirliliğine sebep olma", "ikinci eş olma" gibi ötekileştirici unsurlara yer verildiği ve sığınmacılarla ilgili sorunlarda sorunların kaynağı olarak sığınmacıların gösterildiği sonucuna ulaşmışlardır. Dolayısıyla haber medyasında ayrıştırıcı ve ötekileştirici söylemler üzerine inşa edilmiş bir Suriyeli sığınmacı temsiline yer verildiği belirtilmektedir.

Dağlı ve Gölcü (2017) aynı çalışmada örneklem olarak seçilen *Hürriyet, Milliyet* ve *Sabah* gazetelerinin 2011-2017 yılları arasında Suriyeli sığınmacıları konu edinen haberlerini analiz ettiklerinden tarihsel süreç içerisindeki değişimi de anlama şansı bulmuşlardır. Bu bağlamda sığınmacıların Türkiye'de kaldıkları süreyle de orantılı olarak, ekonomi, eğitim, dil, sağlık, yasal düzenlemeler, sosyal uyum gibi

konularda sorunlu, ayrıştırıcı ve ötekileştirici söylemler üzerinden temsil edildikleri sonucuna ulaşmışlardır. Haber metinlerinde sığınmacıların temsili noktasında benimsenen bu yaklaşımın sığınmacıların kalış sürelerinin uzaması, kaldıkları yerlerdeki sosyal ve kültürel yapıyı etkilemeleri, günlük yaşamda sebep oldukları bazı sorunlar gibi nedenlerden dolayı 2011'den itibaren kısa zaman içinde hızlı bir değişim gösterdiği görülmüştür. Bu bağlamda sığınmacılara yönelik sosyal kabulün zaman geçtikçe minimum düzeye inmesi, bazı kentlerde yaşanan linç girişimleri üzerinde medyanın da etkisi olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Paksoy ve Şentöregil (2018) ulusal basının Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye göç etmeye başlamasının ilk beş yılında sığınmacıları nasıl sunduğu sorusu üzerinden en yüksek tiraja sahip beş ulusal gazeteye odaklanmış ve 2011 yılından 2015 yılına kadar Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de geçirdikleri ilk beş yılda medyada nasıl temsil edildiklerinin analizini yapmışlardır. Haber metinleri ve köşe yazılarının içerik analizi yöntemiyle incelendiği çalışmada farklı olarak çoğu metnin Suriyeli sığınmacılara olumlu veya en azından dengeli bir şekilde yaklaştığı belirlenmiştir. Buna rağmen metinlerin %12'si olumsuz kategoride kodlanmış ve bu tip metinlerin dışlayıcı ve kimi zaman ırkçı bir dille kurgulandığı, sığınmacıları güvenlik ve ekonomiyle ilgili sorunlarda birer günah keçisi haline getirdiği görülmüştür. Çalışma literatürdeki diğer çalışmalardan farklı olarak analizi içerik analizi şeklinde yaptığından derinlemesine bir analiz sonucu ortaya konamasa da içerikler incelendiğinde dahi sığınmacılara karşı olumsuz kategoriler ve dışlayıcı yaklaşımların göze çarptığı saptanmıştır.

Göker ve Keskin de (2015) Suriyeli sığınmacıların ana akım medyada temsilini belirlemek amacıyla 2015 yılının ilk altı ayını kapsayan çalışmalarında bazı ulusal gazetelerde yer alan haberleri içerik analizi ve Teun Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi yöntemini kullanarak analiz etmişlerdir. Örneklem olarak seçilen gazetelerin, bağlamsal farklılıklar göstermekle birlikte –bağlamsal farklılıkların temel nedenini siyasal tutumlarla ilişkilendirerek- Suriyeli sığınmacılara yönelik yaptığı haberlerde "olumsuzlayıcı" bir içeriğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yine Göker ve Keskin (2015) sorunun kaynağı kim olursa olsun ya da başka bir ifadeyle sorunun

nedeni kim gösterilirse gösterilsin, haberlerin temel bağlamının "sorun" olduğunu saptamış ve sorun vurgusunun hem içerik analizinde hem de söylem analizinde ön plana çıktığını belirtmişlerdir. Yine aynı çalışmada Van Dijk'ın belirttiği geleneksel tema olarak "ekonomik yük" söyleminin haberlerde yaygın olduğu, bunun yanında toplumsal anomaliler, suç, karmaşa, çatışmanın sığınmacılık olgusuyla ilişkilendirildiği ve farklı karşılaştırmalarla "biz" ile "öteki" karşıtlığının pekiştirildiği saptanmıştır. Benzer bir noktayı işaret ederek "Van Dijk Avrupa'da yaşayan göçmenler hakkındaki ırkçı söylemi besleyen dört başlık belirlemektedir: 'Onlar farklıdır', 'Uyum sağlamazlar', 'Olumsuz eylemlerde yer alırlar' ve 'Sosyal-ekonomik menfaatlerimizi tehdit ederler'" (Efe, 2015: 11). Bu noktada söz konusu çalışma da Teun Van Dijk 'in saptamalarına paralel şekilde sonuçlara ulaşmıştır. Sığınmacıların sürekli olarak bu başlıklar altında ele alınması Türkiye toplumunda sığınmacılara karşı kaygı ve korkuya neden olabilmektedir. Bu bağlamda özellikle sığınmacılar gibi şehir efsanelerinin ciddi etkisinde kalan bir konu hakkında bilinmezliğin yaratabileceği endişenin, karmaşa ve kaos düşüncesiyle ilişkili şekilde ön yargı oluşturabilme ihtimali yüksektir.

Efe (2015) Suriyeli sığınmacılarla ilgili ulusal medyada yer alan haberleri inceleyerek sığınmacılar hakkındaki belirli temsilleri ve söylemleri eleştirel bir şekilde çözümleyip, bu temsiller ve söylemler ile medyanın temsilcisi olduğu güçlü grupların politik ve ideolojik duruşları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Raporda sekiz farklı ulusal gazetenin haber sitelerinde yayımlanan haberler sığınmacı sorunları, yerel sorunlar, siyaset ve sınır güvenliği olmak üzere dört tematik başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar altında örneklem seçilen gazeteler ayrı ayrı incelendiğinde *Birgün* ve *Evrensel* gazetelerinde daha çok Suriyeli sığınmacıların sorunlarına yer verildiği saptanmıştır. Sığınmacıların yaşadıkları sorunların birinci ağızdan aktarıldığı haberlere diğerlerine nispeten daha fazla yer verilmesi bu iki haber kaynağı açısından olumlu bir bulgu olarak değerlendirilirken özellikle Evrensel gazetesinde belirli bir dönemde, yani Kobane olayları ardından yaşanan yoğun Suriyeli Kürt sığınmacı göçünün ardından, insani yaklaşımlı haberlerin dikkate değer bir artışa geçmesi ayrımcı bir tutum olarak ele alınmıştır.

Söz konusu raporda *Cumhuriyet, Hürriyet* ve *Ortadoğu* gazetelerinde konuyla ilgili ekseriyetle siyaset temalı haberlerde benimsenen eleştirel bakış açısının haber kaynaklarının siyasi duruşları açısından tutarlı olduğu belirtilirken bu yaklaşımın güvenlikçi bakış açısı ve ekonomik külfet argümanı ile desteklenmesinin yani siyasi erk eleştirilirken bunun sığınmacıları sorun kaynağı şeklinde lanse ederek sunulmasının sığınmacılarla ilgili olumsuz temsilleri pekiştirdiği ve ayrımcı söylemlerin güçlenmesine katkıda bulunduğu eklenmiştir.

Efe yine aynı raporda (2015), raporun vurgulamaya çalıştığı siyasi duruş ve temsil biçimleri arasındaki ilişki açısından en önemli bulgulardan birisinin *Zaman* gazetesi olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda Efe (2015: 66-67) belirli bir tarihten sonra, yani 17 Aralık operasyonlarından sonra konuyla ilgili olarak *Zaman* gazetesi haberlerinde yaşanan ani düşüşün gazetenin siyasi duruşunun Suriyeli sığınmacıların temsili meselesinde ne kadar belirleyici olduğunu gösterdiğini belirtmektedir. Bu noktada Efe (2015: 67) yine *Yeni Şafak* gazetesinin de sıklıkla sığınmacı sorunlarının ele aldığını ancak sorunların İslami referanslarla ele alınmasının da yine gazetenin temsil ettiği siyasi duruş açısından tutarlı olduğunu belirtmiştir. Ancak sığınmacı sorunlarının çözümü açısından, meseleyi bir dini grubun sorunları olarak temsil ettiği için yaklaşımı engelleyici ve olumsuz olarak nitelemiştir.

Suriyeli sığınmacıların ulusal basında 2011-2015 yılları arasındaki temsillerini inceleyen (TÜBİTAK destekli) daha geniş çaplı bir araştırma projesinin bir kısmını oluşturan çalışmalarında Pandır vd. (2015) ulusal düzeyde günlük yayın yapan ve en yüksek tiraja sahip beş gazeteyi seçmiştir. Çalışmada örneklem seçilen *Hürriyet, Sabah, Posta, Sözcü ve Zaman* gazetelerinde, 2014 yılında yayınlanan ilgili tüm haberler, köşe yazıları ve görseller incelenmiştir. Araştırma sonuçlarında görülmüştür ki, ulusal gazetelerde Suriyeli sığınmacılarla ilgili haber ve görsellerin içerikleri çoğunlukla olumlu ya da yansız özelliklere sahiptir. Temsil özelliklerine odaklandığımızda ise temsillerde bir ikilem olduğu görülmektedir. Temsiller sıklıkla Suriyeli sığınmacıyı zorlu koşullar içinde "yoksul" ve "yardıma muhtaç" olarak gösterirken, aynı sıklıkta toplum güvenliği için bir "tehdit" olarak da göstermektedir. Sıkça tekrarlanan bu temsiller ve ikilem göstermektedir ki medyanın Suriyeli

sığınmacı temsili, uluslararası çalışmalarda tanımlanan stereo tipik sığınmacı temsillerini yeniden üretmektedir. Mevcut çalışma, özellikle bu ikinci maddeye vurgu yaparak, ulusal medyada Suriyeli sığınmacıların ve sığınmacı konusunun nasıl temsil edildiğini ve medya temsillerinin konunun algılanışındaki olası etkilerini ele almaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE VE SURİYELİ SIĞINMACILAR

2.1. Türkiye ve Suriyeli Sığınmacılar

2011 yılında Suriye'de patlak veren krizin ve devamında ortaya çıkan savaşın ardından hızla diğer ülkelere sığınmaya başlayan Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki varlığına yaklaşımlar süreç içerisinde sık sık kendi içinde evrilmiştir. Meselenin farklı birçok boyutu bulunduğundan Suriyeli sığınmacılara Türkiye toplumunun yaklaşımı da yalnızca toplumsal boyutta ele alınamayacak bir hal almıştır.

Suriyeli sığınmacılar meselesi savaşın başladığı tarihten itibaren Türkiye'deki sığınmacı sayısının artmasının yanı sıra sürecin dinamikliği dolayısıyla da halen ülkede gündemini koruyan bir meseledir. Sürecin dinamikliği meseleyi de dinamik tutmakla beraber sığınmacılar konusu ele alınırken hangi dönem şartlarının baz alındığının belirtilmesi gerekmektedir. Çünkü Suriyeli sığınmacılar meselesi yaklaşık sekiz yıldır dinamikliğini koruyan, politik, sosyal ve ekonomik birçok etkenden etkilenen bir meseledir. Bu bağlamda bu çalışmada ele alınacak haber söylemlerinin tarihi 2014 ile sınırlandırıldığından çalışma boyunca 2014 yılındaki bakış açıları baz alınacaktır.

Suriyeli sığınmacılar meselesinin birçok farklı boyutu bulunduğundan daha önce bahsedilmiştir. Bu çalışma Suriyeli sığınmacıların haber söylemlerinde nasıl temsil edildiğine odaklansa da söz konusu boyutlar temsilin oluştuğu arka plan ve bağlamı etkilediğinden meseleyi etkileyen farklı boyutlardan yüzeysel olarak da olsa bahsedilmesi gerektiği düşünülmektedir. Örneğin Suriyeli sığınmacılar konusu Türkiye'deki diğer sığınmacılardan farklı olarak sık sık politik bağlamda Suriye-Türkiye krizi ve dolayısıyla hükümet bağlamında ele alınmaktadır. Bu nedenle meseleyi anlamlandırabilmek adına sığınmacılar meselesinin neden hükümetle ilişkili olarak ele alındığı, sığınmacılarla ilgili yaşanan adlandırma karmaşasının nedenleri ve Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların mevcut birtakım durumları ve yaşanan sorunlar hakkında genel hatlarıyla da olsa bilgi sahibi olunması gereklidir. Bu bağlamda bu

bölümde bu başlıklar üzerinde genel hatlarıyla durulmaya çalışılacaktır. Ancak öncesinde Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye göçünün Türkiye tarihinde bir ilk olmadığının, göçün aslında Türkiye toplumun hiç de yabancısı olmadığı bir olgu olduğunun vurgulanabilmesi adına Türkiye'nin göç olgusuyla ilişkisi ve Türkiye tarihindeki kitlesel göçlere değinilecektir.

2.2. Türkiye ve Göç Olgusu

Göç olgusu "çeşitli sosyoekonomik, kültürel, politik ya da askeri nedenlerle coğrafi ya da mekânsal olarak birey ya da grubun yer değiştirmesi" şeklinde kısaca tanımlanabilirse de olgu içi açıldığında oldukça geniş bir yelpazeye yayılmakta ve özellikle 1980 sonrasında küresel çapta farklı birçok disiplinin ilgisini çekmeye devam etmektedir.

> "Göç hadisesi, yalnız bir yer değiştirmeyi, sadece insanların mekânsal dağılışını dile getirmeyip, aynı zamanda ayrı ayrı her bir olayda, bir meslek değişikliğini, toplumsal durumun değişmesini, tüm göçe dâhil olan unsurların bütün toplumsal varlığının da değişmesini ifade etmektedir" (Meçik ve Karabacak, 2016: 142).

Göç olgusu aniden olup biten bir değişim değil etkisi sürekli devam eden ve değişebilen bir süreçtir. Göç eden kesim genellikle yaşam koşullarını iyileştirmek adına buna mecbur kalsa da göç etme durumunda göç edilen yerde yaşayan toplumlarla etkileşim meydana gelecek, yapının değişmesi nedeniyle sosyal, ekonomik ya da kültürel sorunları ya da çatışmaları da beraberinde getirecektir. Göç olgusu toplumsal değişimin sonucunda ortaya çıkan bir sosyal hareketlilik iken süreç içerisinde toplumsal değişime neden olabilen bir etkene dönüşmektedir. Göçün sonucunda ortaya çıkan ya da çıkabilecek olan sorunlardan kaynaklı olarak göç olgusuna başlı başına bir toplumsal ya da ekonomik sorun olarak yaklaşımlar mevcutken olguya yalnızca negatif değil, sosyal değişim açısından zenginlik olarak bakan yaklaşımlar da mevcuttur.

Göç olgusu nedenleri ve sonuçları itibariyle bünyesinde birçok sorunu barındırsa da modernleşme ve ulus-devletin oluşum sürecinin kaçınılmaz bir

sonucudur. Zaten artık ulus-devlet sınırlarının belirsizleştiği küresel bir ortamda göçü engellemek oldukça zordur. Bu bağlamda Chambers, aslında geriye bırakılan yer için bir kavgaya tutuşulduğunu, bu nedenle de göçün modern kültürün güçlü ve hatta zenginleştirici bir motifi olarak yeniden tekrar tanımlanması gerektiğini öne sürmekte, göçmenliği haritasız seyahat etmeye benzetmekte hem köklü hem de köksüz olmak kimliklerinin aynı anda şekillenebildiğini göstermektedir (Şencan, 2013: 13).

> "Göçler özellikle de uluslararası göçler çok kültürlülük olgusuna ivme kazandıran süreçlerdir. Kültürlerin karşı karşıya gelmesi belki yeni bir durum değildir fakat bu kültürleri bir arada yaşatmak adına tanınma politikaları oluşturulması kısmen yeni diyebileceğimiz tarihsel bir döneme rastlamaktadır" (Sardoğan, 2016: 156).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) İnsani Gelişim Raporu'nda (2016: 5) her dakikada ortalama 24 kişinin yerinden yurdundan edildiği, günümüzde 244 milyon kişinin kendi ülkelerinin dışında yaşadığı ancak göçmenlerin birçoğunun insani gelişmenin temel boyutlarında yoksunluk çektikleri, sağlık ve sosyal hizmetlere erişimden yoksun yaşadıkları, sıklıkla da ev sahibi ülkede taciz, düşmanlık ve şiddetle karşılaştıkları belirtilmiştir. Yine Göç İdaresi'nin (2017: 23) raporunda "Birleşmiş Milletler verilerine göre son 20 yıldaki hızıyla artmaya devam ederse, dünyadaki uluslararası göçmenlerin sayısının 2050'de 405 milyona ulaşması beklenmektedir" şeklinde bir veri sunulmuştur. Bu sunulan sayısal verilerin yalnızca resmi kayıt altında bulunan göçmenleri ya da literatürde net bir şekilde tanımlanabilen yasal grupları ele aldığını varsayarsak sayıların bundan çok daha fazla olabileceğini çıkarsayabiliriz. Kaldı ki yalnızca bu verilere bakarak yorum yapıldığında dahi meselenin sosyal, ekonomik ya da kültürelden öte insani boyutu dikkati çekmekte ve meselenin önemi ortaya konmaktadır.

Göç olgusu literatürde genel olarak gönüllü veya zorunlu şeklinde iki temel kategoride ele alınmaktadır. Bu gönüllülük ve zorunluluğu kesin çizgilerle birbirinden ayırmak zor olsa da genel olarak siyasi nedenlerle, bölgede yaşanan sağlık sorunları, asayiş sorunları, savaş, iç çatışma, doğal afetler gibi nedenlerle toplulukların yer değiştirmek zorunda kalması zorunlu göç kapsamında ele alınmaktadır. Yine

çalışmanın ana konusu olan Suriyeli sığınmacıların göçüne istekleri ile geldikleri, savaştan korkup kaçtıkları ya da mecbur kaldıkları şeklinde farklı farklı yaklaşımlar olabilse de tarafsız değerlendirildiğinde Suriyelilerin göçünün zorunlu göç kapsamına girdiği açıktır. Çünkü söz konusu halk bir umutla ya da yaşam standardını yükseltmek gibi daha idealist bir nedenle değil can güvenliklerini sağlama amaçlı olarak savaştan kaçıp geldikleri ve coğrafi olarak yakın ülkelerden birine sığınmak zorunda kaldıkları için onların göç şeklinin zorunlu göç kapsamında değerlendirilen ve bir alt kategorisi olan sığınma göçü ya da mülteci göçü olarak ele alınması gerektiği düşünülmektedir.

Tanım olarak sığınma ya da mülteci göçü bazı araştırmacılar tarafından (Çavuşoğlu, 2006: 3) "bulundukları ülkede siyasi otorite veya rejimle anlaşmazlık veya çatışma halinde olan, bu itibarla da çoğu kez can ve mal güvenlikleri tehdit altında bulunan kişilerin ve küçük grupların başka bir ülkeye, genellikle de yasadışı yollarla ve/veya sahte belgelerle gerçekleştirdikleri göç türü" olarak tanımlanmaktadır. Sığınma amaçlı göç eden kesimler için devletlerin hukukunda genellikle bir adlandırma sorunu yaşanmakta ve belli bir kategoriye oturtulamayan sığınmacılar insani birçok haktan yararlanmakta sıkıntı yaşamaktadırlar. Hukuki boyutunun yanı sıra sığınmacı gruplar göç ettikleri ülkede sosyal, ekonomik ve psikolojik birçok sorunla karşı karşıya kaldıklarından sığınmacı ya da mülteci göçü göç türleri içerisinde belki de en zorlu olanıdır.

Uluslararası göç özellikle yirminci yüzyıldan itibaren etkileri daha çok hissedilebilir olduğundan o dönemden beri gündemde yerini koruyan bir mesele haline gelmiştir. Ancak göç olgusunun insanlık tarihiyle birlikte var olduğu bilinmektedir.

> "Uluslararası göç ne geç yirminci yüzyılın ne de sömürgecilik ve kapitalizm olarak vücut bulan modernitenin bir icadıdır. Göçler erken dönemlerinden bu yana insanlık tarihinin birer parçası olmuştur. Bununla birlikte, 1945'ten bu yana ve özellikle 1980'lerin ortalarından itibaren uluslararası göçün önemi ve hacmi artmaktadır. Göç küresel değişim üzerinde etkili olan en önemli faktörlerden biri olarak kabul edilir" (Castles ve Miller, 2008: 7).

Uluslararası göçün hacmini arttıran başlıca etken küreselleşme iken özellikle zorunlu göç sürecine neden olan yirminci yüzyıldan itibaren dünyayı etkileyen birçok siyasi istikrarsızlık, savaş, baskıcı rejimler, katliamlar gibi yerel ve bölgesel etken de mevcuttur. Genel olarak bu nedenler İran Devrimi, İran–Irak Savaşı, Sovyetler Birliği ve Yugoslavya'nın dağılması, Afganistan Savaşı, Körfez Savaşı, Arap Baharı ve sonrasında yaşananlar, Suriye Savaşı şeklinde sıralanabilir.

Türkiye'nin göç tarihi kimi zaman tarihsel kimi zamansa niteliksel açıdan kategorilere ayrılmıştır. Tekeli (2008: 43) Türkiye'nin göç tarihini niteliksel açıdan dört kategoriye ayırmıştır. Kategorilerin ilki Osmanlı tarihinden başlatılarak 1860-1927 arasını kapsayan Balkanlaşma göçlerine ayrılmıştır. Osmanlının dağılması ardından imparatorluğun kaybolan topraklarında artık barınamayan Müslüman nüfusun Anadolu'ya sığınmasıyla söz konusu dönem göçleri meydana gelmiş, bu dönemde göç politikası ulus devlet inşası, türdeşlik ve nüfusun saflaştırılması politikası şeklinde yürütülmüştür.

> "Devletin kuruluşunun daha ilk yıllarında yapılan anlaşmalara bakıldığında, 31 Ocak 1923 tarihinde Yunanistan'la imzalanan ve Lozan sonrası onaylanan Mübadele Antlaşmasıyla 500.000 kişilik ve 1925'te Bulgaristan'la yapılan ikamet sözleşmesi sonrası 200.000 kişilik 'soydaş'ın Türkiye'ye gelişi bu politikanın ilk göstergelerinden" (Sever, 2015: 96).

İçduygu ise çalışmasında Türkiye'nin göç tarihini üç dönemde incelemiş, bu dönemi 1923-1960 şeklinde kategoriye ayırmıştır. İçduygu'ya göre (2012: 10) 1923-1960 dönemi, Türkiye'de ulus-devlet kuruluşunun ilk aşamalarını kapsar. Bu dönem boyunca yeni çizilen sınırlar üzerinde gelişen göç önemli bir politik araç olmuştur. Yeni kurulan devlet önceki heterojen Osmanlı nüfusundan kültürel, dilsel ve dini olarak homojen bir "Türk" toplumu yaratmayı planladığından bu dönemde devlet çeşitli "Türkleştirme" politikaları yürütmüş ve söz konusu politikaların Türkiye topraklarında yaşayan dini azınlıklar, özellikle Rumlar, Ermeniler, Katolikler ve Yahudiler üzerinde ağır etkisi olmuştur.

Kaya da farklı olarak Türkiye göç tarihini iki bölümde incelemiş ilk bölümü 1923-1980 şeklinde ayırmıştır. Kaya'ya göre de (2014: 98) "1923-1980 döneminin ilk yarısı ulus-devletin inşa süreciyle şekillenmiştir. Bu dönemdeki göç politikaları etnik köken ve din üzerinden belirginleşir."

Erken Cumhuriyet döneminde yürütülen homojenleştirme politikalarının göstergelerinden biri de 1934'te çıkarılan İskân Kanunu'dur. Homojenleştirme politikaları ile ilgili çıkarılan İskân Kanunu göç meselesini konu edinen ilk kanun olarak ele alınmaktadır.

> "Göç ve yerleşimle ilgili ilk ve tek ulusal kanun olan bu kanun, 'Türk soylu ve Türk kültürüne bağlı göçmenlerin veya mültecilerin Türkiye'ye yerleşmelerini açıkça yeğliyor ve bu gruba vatandaşlığa kolay erişim, ekonomik entegrasyonları için tarım toprakları ve evler verilmesi gibi çeşitli yasal ve ekonomik haklar tanıyordu" (İçduygu, 2012: 11-12).

Türkiye tarihi göçler bağlamında farklı dönemsel kategorilere ayrılsa da ortak kanaatte olunan nokta erken Cumhuriyet döneminde ulus-devlet politikaları gereği nüfus politikalarının homojenleştirme üzerine kurulduğu ve ülkeye yapılan göçlerin çoğunlukla bu bağlamda gerçekleştiğidir. Zaten bu dönemde uluslararası bağlamda Türkiye'ye yoğun bir kitlesel göç meydana gelmemiş, Türkiye göç alan bir ülke olmaktan çok göç veren kaynak ülke olarak varlığını korumuştur. Bu dönemlerdeki göçlerin Suriyeli sığınmacılar meselesinde olduğu gibi ele alınmaması dönem göç politikası ile tutarlıdır. Bu dönem göçleri ulus-devletin soydaşlık ve türdeşlik vurgusuyla toplum adına da toplumsal ve kültürel menfaat olarak ele alınabileceğinden göç olgusu sorun değil politika bağlamında oluşturulmuş bir gereklilik şeklindedir. "Bu bağlamda, Türkiye'de göç sorunu doğrudan ekonomik, siyasi ve sosyokültürel menfaatler ile bağlantılı olarak ele alınmaktadır" (Aliu vd., 2016: 21).

Erken Cumhuriyet döneminin ardından yine kategorilendirmesi farklı şekillerde yapılsa da İkinci Dünya Savaşı sonrasından 1980'lere kadar olan dönemde kentleşme ve sanayileşme ile ulus-devlet inşasının yerleşik bir boyut kazandığı ortak kanıdır. 1950'lerde başlayan ve seksenlerde zirveye tırmanan kırdan kente göç dalgası ulus-devlet içinde yer değiştirmelere ve büyük şehirlerin nüfusunun hızla artmasına

neden olmuştur. Ancak yine bu dönemde de erken Cumhuriyet döneminde olduğu gibi ülkeye uluslararası boyutta ciddi bir kitlesel göç meydana gelmemiştir. Hatta yine bu dönemde de Türkiye göç almak bir yana kaynak ülke olarak diğer ülkelere göç veren bir ülke olmayı sürdürmüştür.

Tekeli (2008: 43) 1945-1980 arası olarak sınırladığı ikinci dönemi kentleşme kategorisi olarak ele alırken üçüncü kategoriyi 1975'lerden sonra başlatarak kentler arası göç şeklinde ele almıştır. İç göç bağlamında ele alındığında 1975'ler ve 1980'ler sonrası daha çok kentten kente göç şeklinde yorumlanabilirse de çalışmanın asıl odak noktasını oluşturan Suriyeli göçünün uluslararası göç kapsamında yer alması nedeniyle çalışmayı ilgilendiren kısım bu dönemde diğer ülkelerden Türkiye'ye doğru gerçekleşen uluslararası göçlerdir.

1980'lerden sonra Orta Doğu bölgesinde komşu ülkelerde yaşanan savaşlar, iç karışıklar ve rejim değişiklikleri bölgeye coğrafi ve kültürel yakınlığından dolayı Türkiye'ye yoğun bir göçün meydana gelmesine neden olmuştur. Yine küreselleşmenin bu dönemden itibaren artması küresel bazda sınırları saydamlaştırdığından birçok ülkeye doğru olduğu gibi Türkiye'ye de göçü hızlandıran bir başka etmendir. Bu dönemden sonra göçlerin nedenleri ile birlikte göç eden grupların etnik ve kültürel anlamda heterojenliği bağlamında da göçün niteliği değişmiş, daha çok güvenlikle alakalı tartışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. "Türkiye'nin çevre ülkelerden göç edenler için bir varış ülkesi ya da transit ülkeye dönüşmesinde başta İran, Irak gibi komşu ülkeler olmak üzere Balkanlar, Asya, Orta Doğu ve Afrika'daki savaşlar, çatışmalar ve baskılar etkili olmuştur" (Kaya, 2014: 99). Genellikle ülkelerindeki ekonomik ve sosyal problemlerden kaynaklanan kitlesel boyutta göçlerle gruplar kendilerine daha iyi bir yaşam standardı sağlama ya da hayatlarını garanti altına alma adına özellikle Avrupa'ya doğru göç ederken Türkiye'yi geçiş ülkesi olarak kullansa da Türkiye'de kalan hatırı sayılır birçok grup da bulunmaktadır.

1980'li ve 1990'lı yıllar Afganistan ve Bulgaristan'dan Türkiye'ye doğru yaşanan göçlerle başlamış ve göçler artarak devam etmiştir. Bunun yanı sıra söz

konusu dönemde uluslararası bağlamda Türkiye'nin göç alan bir ülke haline gelmesinde etkili olan diğer nedenler ise 1990'larda Sovyetler Birliği'nin dağılması ve 1979 İran Devrimi'dir.

> "1978'de Afganistan'da başlayan iç savaşla birlikte Pakistan'a sığınan pek çok Afgan aşireti arasında Kırgız, Özbek ve Türkmen kökenli olanlar da vardı. Başlangıçta Türkiye'ye göç etmek isteyen bu insanların göçüne pek sıcak bakılmasa da 1982'de dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Pakistan ziyaretinin ardından bu göçe kapı açıldı: Sonuç olarak yaklaşık 7 bin dolayında Afgan göçmeni ülkeye geldi ve Doğu Anadolu'da köylere yerleştirildi" (İçduygu, 1999: 264).

1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla Türkiye'ye göç eden göçmen sayısında ciddi artışlar olmuştur. Göç edenlerin çoğunluğunu Rusya, Ukrayna, Gürcistan, Romanya, Moldova, Azerbaycan, Özbekistan ve Türkmenistan gibi ülkelerden gelen ve Türkiye'de tekstil endüstrisinde, ev işlerinde, turizm ve eğlence sektöründe seks endüstrisinde çalışan kadınlar oluşturuyordu (İçduygu, 2012:16).

> "1985-2005 arasında ise ağırlıklı olarak İran, Irak ve Bulgaristan'dan olmak üzere yaklaşık iki milyon kişiyi kapsayan mülteci hareketi gerçeklemiştir. 1979 İran devriminden kaynaklanan ve ilk büyük toplu sığınmacılık hareketi olarak değerlendirilen süreçte, yaklaşık bir milyon İranlı'nın sığınma talebi söz konusudur. Türkiye'nin Cenevre Sözleşmesi gereği Avrupa dışından gelenleri mülteci olarak kabul etmemesi nedeniyle İranlılar ülkede turist vizeleri doluncaya kadar barınmış ve büyük çoğunluğu İranlı öncü göçmen bağları kanalıyla Avrupa ülkelerine göç etmiştir" (Kartal ve Başçı, 2014: 282).

1980'lerin sonu ve 1990'larda Türkiye'ye kitlesel sığınmaya neden olan diğer etkenler İran-ırak savaşı, Körfez krizi ve Irak'ta yaşanan şiddet olaylarıdır. İlerleyen yıllarda Somali, Afganistan, Sri Lanka ve Filistin'den de Türkiye'ye kitlesel olmayan sığınma hareketleri gerçekleşmiştir.

> "1988-1991 arasında Irak'tan üç kitlesel göç hareketi ile Asya ve Afrika kaynaklı sığınmacı hareketi gerçekleşmiştir. 1988 yılında İran-Irak savaşının sona ermesinden sonra Türkiye'de geçici kamplarda barındırılan 50,000"den fazla Kürt peşmerge, Irak'tan gelen akımın ilk ayağını oluşturmuştur. 1990-1991 yıllarında Körfez krizinden kaçan ve ikinci büyük dalgayı oluşturan yaklaşık 60,000 Iraklı ve Kuveytli sığınmacı grup ise kısa bir süre sonra geri dönmüştür. Son büyük dalga kapsamında 1991 yılında Irak ordusundan kaçan ve büyük çoğunluğu oluşturan Kürtlerin yanı sıra Türkmen, Arap ve

> Keldanilerin de yer aldığı yaklaşık 500,000 kişilik bir sığınmacı hareketi söz konusudur. 1988 yılındaki göç akımında sıkıntı yaşayan Türkiye sınırlarını bu kitleye açmak istememiş ve Batılı ülkelerin desteğiyle topluluğun Kuzey Irak'ta barınabileceği bir kamp oluşturulmuştur" (İçduygu, 2000: 7).

Türkiye'ye yönelik son büyük kitlesel göç Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle 2011 yılında başlayan Suriyeli göçüdür. Erdoğan vd.'ne göre (2017: 8) Mart 2011'den bu yana yaşanan Suriye kaynaklı sığınmacılar konusu, dünya tarihinin gördüğü en büyük insani dramlardan birisi olarak 5,5 milyondan çok insanın ülkesini terk etmesine, 6-7 milyonun ise ülke içinde yer değiştirmesine neden olan bir kriz olarak daha şimdiden tarihe geçmiştir.

Türkiye'ye bilinen ilk grup halinde kaçış 29 Nisan 2011'de Hatay üzerinden gerçekleşmiştir. Türkiye hükümeti tarafından "misafir" olarak ele alınan Suriyeli sığınmacılar için sınır kaplarının açık olduğu, öyle kalacağı, gelenlerin Türkiye'deki temel ihtiyaçlarının karşılanacağı ve kimsenin zorla geri gönderilmeyeceği açıklanmıştır (Türk, 2013: 4-5). 2011'den itibaren Türkiye'nin açık kapı politikası ve Suriye'deki savaşın süreç içerisinde şiddetlenmesi nedeniyle Türkiye'deki Suriyeli sığınmacı sayısı hızla artmıştır.

Şu ana kadar genel olarak özetlenmeye çalışan hedef ülke veya transit ülke olarak Türkiye'ye uluslararası bağlamda özellikle 1980 sonrası gerçekleşen kitlesel göçlerin kısaca anlatılmasının nedeni göç olgusunun tarihin hiçbir döneminde durmayan dinamik bir süreç olduğunu ve dolayısıyla Türkiye toplumunun aslında hiç de yabancı olmadığı bir olgu olduğunu vurgulayabilme çabasıdır. Ancak Türkiye göçmen, sığınmacı ya da mültecilere aslında tarih boyunca alışkın olmasına karşın Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye 2011'de başlayan kitlesel göçü Türkiye toplumu üzerinde beklenmedik bir etki yaratmıştır. Bunun ilk akla gelen sebebi Türkiye Cumhuriyeti tarihinde birçok kitlesel göç olmasına rağmen Suriyeli sığınmacı göçünün diğer bütün kitlesel göçlerden yoğun bir sayısal artışla devam etmesi ve sığınmacıların halk arasında giderek daha fazla görünür hale gelmeleridir. Ancak Suriyeliler meselesinin yalnızca sayısal oranla ele alınacak bir mesele olmadığı,

tarihsel arka plandan kaynaklanan dışlayıcı bir önyargının söz konusu olduğu da düşünülebilir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş ideolojisi Kemalizm'in batı merkezli oryantalist bakış açısı gereği Orta Doğu toplumları özellikle İslam nedeniyle geri kalmış toplumlar olarak görülmektedir. Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren Kemalistler İslam'ın çağa ayak uyduramadığını, geri kalmışlığın sebebinin İslam'ın bizzat kendisi olduğunu ve çağı yakalayabilmek için de batılı tarzda modernleşmek gerektiğini vurgulamaktadırlar (Ünver, 2015: 27). Bu bağlamda Suriyeli sığınmacılar geldikleri coğrafya ve toplumsal yapıları nedeniyle ideolojik olarak Avrupa'dan gelen bir grup "yabancı" ile eş değer tutulmamaktadır. Diğer noktada zaten batıdan gelmeyen sığınmacılar erken dönem cumhuriyeti göçleri gibi "soydaş" ya da "akrabalarımız" da değildir. Suriyeli sığınmacılarla Türkiye toplumu arasında ne ortak bir geçmiş ne de kültürel bir paylaşım söz konusudur. Etnik köken olarak da Suriye halkının çoğunluğunun Arap ve Kürtlerden oluştuğu düşünüldüğünde diğer göçlerden farklı bir tepki yaratması anlaşılabilir bir sonuçtur. Türkiye toplumunun genel olarak milliyetçi ve muhafazakâr bir yapıya sahip olduğu düşünüldüğünde hem ortak bir geçmişleri bulunmayan hem de etnik olarak kendilerinden farklı olan grupların kabullenilmesi kolay görünmemektedir. Bu noktada bu başlık altında daha önce bahsedilen özellikle erken Cumhuriyet dönemi göç politikalarıyla desteklenen ulus-devlet kriterlerine uygun türdeşlik, soydaşlık, etnik ve kültürel yakınlık toplumsal anlamda uyumu da kabulü de kolaylaştırabilmektedir.

Bahsedilen bu ideolojik nedenlerin yanı sıra Suriyeli sığınmacılar meselesinin diğer göç eden kesimlerden farklı kılan birçok sosyal, ekonomik, politik ve psikolojik neden bulunduğu düşünülmektedir. İşsizliğin artması, ev kiralarının yükselmesi, kamu hizmetlerine erişimde yaşanan problemler, güvenlik kaygıları, salgın hastalık korkusu, sığınmacılara yönelik ön yargılar gibi birçok etken meselenin sorunlarını arttırmaktadır. Bu bağlamda yaşanan sorunlar toplumsal anlamda kabulü zorlaştırırken medyada Suriyeli sığınmacılarla ilgili yer alan haber söylemleri de sorunların olduğundan farklı algılanmasına ve sığınmacılara ön yargı ile yaklaşılmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle bu çalışma medyada Suriyeli sığınmacıların nasıl temsil

edildiğine, söylemlerin nasıl oluşturulduğuna odaklanmaktadır. Bu bölüme yer verilmesinin amacı ise Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de bulunan ilk "yabancı" grup olmadığı, göçün tarih boyunca seyri değişse de devam eden ve edebilecek dinamik bir süreç olduğunun vurgulanma çabasıdır.

2.3. Göçmen, Mülteci ve Sığınmacı Kavramları

Suriyelilerle ilgili adlandırma meselesinde Suriyelilerin hem medya hem de siyaset dilinde bazen "misafir", bazen "mülteci", bazen "sığınmacı", bazen de "göçmen" olarak ele alındığı görülmekte ve karmaşa buradan kaynaklanmaktadır. "Göçmen" kavramı, "daha iyi şartlarda yaşamak, yaşam standardını arttırmak, gelecek kuşakların geleceğini garanti altına almak, eğitim, sağlık gibi nedenlerle kendi ülkesinden kendi isteği ile ayrılan birey ya da grubu" ifade eder. Yani burada tartışmaya açık olsa da bir "gönüllülük" durumu esastır. Ancak göçmen kavramı ile ilgili uluslararası hukukla Türkiye hukuku arasında önemli bir fark söz konusudur. Bu noktada Türkiye hukukunda uluslararası literatürden farklı olarak dar kapsamlı bir anlayışla göçmen, Türk soyundan olan ve Türk kültürüne bağlı olma şartıyla ülkeye gelmiş olan kişileri içermektedir. İstatistiksel veriler, göçmenlerin yaklaşık %90'ının Balkan kökenli olduğunu işaret etmektedir (Ağır ve Sezik, 2015: 98).

Bahsedilen bağlamda Suriye'den Türkiye'ye gerçekleşen kitlesel göçün öznelerinin hem etnik ve kültürel köken hem de "gönüllülük" bağlamında bu kavramla ilişkili olmadığı açıktır. Zaten Suriyelilerle ilgili literatürde "göçmen" kavramı çok sık tercih edilmemekte ancak medya dilinde yasa dışı çağrışım yapan ifadelerle beraber zaman zaman kullanılmaktadır. Ancak misafirlikten başlayan adlandırma sorununda hukuki, toplumsal ve akademik literatürde mülteci ve sığınmacı kavramları sık sık birbiri yerine kullanılmaktadır.

İkinci dünya savaşının ardından gündeme gelmeye başlayan mültecilik kavramı ile ilgili uluslararası bazda atılan ilk adım Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) 1950'de kurulmasıdır. Ardından ikinci adım olarak ele alınan 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi bu alandaki kavramları tanımlayan en önemli metin olarak kabul edilir. Özellikle

sözleşmede tanımlanan ve sözleşmeye taraf olunmasa dahi her ulus-devlet için bağlayıcı bir ilke olan "geri göndermeme" ilkesi mültecilerin temel haklarının korunması için büyük önem arz etmektedir.

> "Türkiye 1961 yılından beri Mültecilerin Hukuki durumuna dair Cenevre Konvansiyonuna taraftır. 1951 Cenevre Konvansiyonu'nun 1. Maddesinin 2. Paragrafında mülteci tanımı yapılmıştır. 1951 Cenevre Konvansiyonuna göre konvansiyon hükümleri 1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve (1) ırkı, (2) dini, (3) tabiiyeti, (4) belli bir toplamsal gruba mensubiyeti veya (5) siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için ülkesini terk etmek zorunda kalan kişilere uygulanacaktır. Bir yabancıya mülteci statüsünün tanınması için beş kriterden en az birinin gerçekleşmesi, zulme uğrayacağından korkması, zulüm korkusunun haklı olması ve ülkesi dışında bulunması gerekir" (Ekşi, 2015: 24).

Yukarıda açıklanan beş kritere bakıldığında Suriyeli sığınmacıların mülteci statüsüne girmesi gerektiği düşünülebilir. Ancak 1951 Cenevre Konvansiyonu'nda yer alan mülteci tanımında başlangıçta iki sınırlamadan bahsedilmektedir. Birincisi, 1 Ocak 1951 tarihine ilişkin sınırlama yani 'zaman sınırlaması'. İkincisi de Avrupa'da cereyan eden olaylara ilişkin sınırlama yani 'mekân sınırlaması' veya 'coğrafi alan sınırlaması'. 1967 yılına kadar olan süreçte 1951 Cenevre Konvansiyonu 'zaman sınırlaması' ile uygulanmıştır. Çünkü mülteci tanımında '1951 öncesi cereyan eden olaylar' ifadesi yer almaktadır. Bu bağlamda 1 Ocak 1951 sonrası gerçekleşen olaylar için mülteci statüsü talep edilmesi mümkün değilken Türkiye tarafından 1968 yılında onaylanan ve New York'ta imzalanan 1951 Cenevre Komisyonu'na ek 1967 Protokolü ile '1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar' ve 'söz konusu olaylar sonucunda' ifadeleri Konvansiyonun metninden çıkarılmıştır (Ekşi, 2015: 24). Bu bağlamda Cenevre Konvansiyonu ve ek New York Protokolünde de zaman sınırlaması ortadan kaldırılmış ancak coğrafi alan sınırlaması devam etmektedir.

> "Türkiye 1961 yılında Cenevre Konvansiyonu'nu onaylarken ve ardından da 1968 yılında New York Protokolü'nü onaylarken, bu Konvansiyonu coğrafi sınırlamayla uygulayacağını belirten ülkelerden biridir. Ancak zamanla ülkeler coğrafi alan kısıtlamasını kaldırmıştır. Şu anda Türkiye, Kongo, Madagaskar ve Monako coğrafi alan kısıtlamasını koruyan ülkelerdir. Diğer ülkeler coğrafi alan kısıtlamasını da kaldırmıştır" (Ekşi, 2015: 25).

Cenevre Konvansiyonu ve ardından New York Protokolü gereği mülteci tanımında zaman kısıtlaması olmasa da Türkiye için Avrupa'dan gelme kriteri söz konusudur. Yani aynı sebeplerle olsa dahi Avrupa dışından gelen sığınmacıya Türkiye'nin mülteci statüsü verme yükümlülüğü ya da şansı bulunmamaktadır. Bu durumda Suriyelilerin hukuki bağlamda mülteci statüsüne girmedikleri ve/veya giremeyecekleri açıktır.

Sığınmacı kavramına gelecek olursak Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) göç terimleri sözlüğünde (2009: 49) kavram; "ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişiler" olarak tanımlanmıştır. Göç nedeni ve içeriği bakımından aslında iki kavram da aynı göstergelere işaret etseler de iki kavramı ayıran nokta hukuku statüdeki farklılıktır. Sığınmacının bulunduğu ülkede statüsü belli olmamakla beraber mültecilik için başvuru yapmış bireylerin statüsü sığınmacı statüsü ile açıklanmaktadır. Ancak Türkiye özelinde daha önce üzerinde durulduğu üzere daha önemli bir farklılık da söz konusudur ki Türkiye tarafı olduğu Cenevre Konvansiyonu gereği Avrupa dışından gelenleri mülteci kabul etmediğinden, mülteci olmak için bekleyen sığınmacı statüsünü de Avrupa coğrafyası ile sınırlamaktadır. Bu bağlamda Suriyelilerin hukuki olarak sığınmacı statüsüne de giremedikleri açıktır.

Türkiye'ye ilk geldikleri zamanlarda Suriyeli sığınmacılar hükümet ve yetkililer tarafından geçici bir toplumsal statü ifade eden "misafir" kavramıyla tanımlanmışlardır. Zaten hukuki olarak mülteci ve sığınmacı statüsüne giremeyen gruba acil durum yönetimi şeklinde Ekim 2011'de İçişleri Bakanlığı'nın aldığı kararla "geçici koruma statüsü" verilmiştir. Geçici koruma adından da anlaşılacağı üzere acil ihtiyaçlara yanıt veren ancak geleceği öngöremeyen bir statü olarak günü kurtarma adına yapılan, arada kalmış bir geçici düzenleme şeklinde yapılmıştır.

Kap'a göre (2014: 32) Suriye savaşının 2014 yılında derinleşmesi ve sığınmacıların çoğunun kalıcı olduklarının belirginleşmeye başlaması ile Türkiye politika değişikliğine gitmiştir. Kap bu bağlamda ilk olumlu adım olarak nitelediği

Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (YUKK) Türkiye'de bulunan sığınmacıların hukuki statüsünü açıklığa kavuşturacak bazı maddeler içerdiğini ifade eder. Ancak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu incelendiğinde (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2013: 12037) kanunun "coğrafi kısıtlama" şartını muhafaza ettiği anlaşılmıştır. Yani YUKK'da Avrupa dışından gelenleri mülteci olarak kabul etmemekte, mültecilik tanımını değiştirmemekte yalnızca sığınma hakkına açıklık getirmektedir.

YUKK'da farklı olarak mültecinin yanında bir de bu kategoriye giremeyenler için şartlı mülteci ve ikincil koruma statüleri belirlenmiş ve tanımlanmıştır. Biraz önce üzerinde durulmakla beraber şartlı mülteci ile mültecinin şartları yani temel beş kriter yine aynı yalnızca coğrafi kısıtlamaları farklıdır. İkincil koruma ise her iki statüye de girmeyenleri ifade etmektedir. Yani ikincil koruma her iki statüye giremese de uluslararası hukukta yer alan "geri gönderilme yasağı" gereği ülkesine geri gönderilemeyecek olanları kapsayan korumadır.

Temel beş kriterden en az birini sağladıklarından Suriyeliler için ikincil koruma tanımlamasının da uygun görünmediği açıktır. Ancak daha önce üzerinde durulduğu üzere YUKK'da mülteci kavramının beş kriterinden en az birini sağladığı halde coğrafi kriterini karşılamayanlar için şartlı mülteci statüsü tanımlanmıştır. Bu bağlamda konuyla ilgili sık sık tartışmalara konu olan mesele zaman ve coğrafi kısıtlama ortadan kalkmasına ve Suriyelilerin "misafirlik" öngörüsünün uzun zaman önce sona ermesine rağmen Suriyelilere neden şartlı mülteci statüsü değil de halen geçici koruma statüsü verildiğidir. Meseleyi yine Ekşi şu şekilde yanıtlamaktadır:

> "Şartlı mülteci statüsü, tıpkı mülteci statüsünde olduğu gibi ferdi niteliktedir. Bu nedenle Suriyeliler Avrupa dışından gelmiş olmakla beraber kitlesel akınla Türkiye'ye geldikleri için şartlı mülteci statüsü alamazlar. Suriyelileri mülteci ve şartlı mülteci statüsünden ayıran husus Suriyelilerin kitlesel olarak Türkiye'ye akın etmesidir. İşte kitlesel akın halinde uluslararası hukukta sığınma talep edenlere uygulanan statü geçici koruma statüsüdür" (Ekşi, 2015: 27).

Hususa getirilen açıklıkla diğer bilinen tüm kısıtlamalarla birlikte yani coğrafi kısıtlama ve/veya zaman kısıtlaması olmasa dahi şu ana kadar tanımlanan tüm statülerin bireysel yani ferdi durumlarda söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda söz konusu statülerin Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye kitlesel göçünü hukuki olarak karşılamamakta olduğu anlaşılmaktadır.

Geçici koruma yönetmeliğinde 2014 yılında yapılan değişikliklere geçmeden önce statüyü açıklamakta yarar vardır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tanımlamasına göre (2017: 75) geçici koruma; bireysel uluslararası koruma başvuru mekanizmasının etkin şekilde uygulanmasının mümkün olamayacağı ölçüde kitlesel göç hareketinin olduğu durumlarda, Bakanlar Kurulu kararı ile yürütülen acil ve geçici bir koruma tedbiridir. "Uluslararası hukuk standartlarında; din, mezhep ve etnik köken ayırımı gözetmeksizin açık kapı politikası, geri göndermeme ilkesi ve temel ihtiyaçların karşılanması şekilde üç temel kriteri bulunmaktadır" (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017: 75). YUKK'un 91. Maddesi geçici korumayı tanımlamakta ancak diğer ayrıntıların düzenlenmesini yönetmeliğe bırakmaktadır. Geçici koruma açısından sığınan kişi ya da grubun geldiği coğrafyanın bir önemi yoktur. Ya da bireysel olarak mı yoksa grup halinde kitlesel mi geldiğinin de. Önemli olan kitlesel göçe neden olan olay sonucunda gelmiş olmasıdır. Yani Suriye'den iç savaş sonrası Türkiye'ye gelen tek bir kişi dahi olsa kitlesel göçü tetikleyen bir olay nedeniyle geldiğinden geçici koruma kapsamına girmektedir.

2011'den sonra yeniden düzenlenen ve 2014'te yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği ilk geldikleri zamanlar net olmayan bazı konulara biraz daha netlik kazandırmıştır. Çünkü artık Suriyelilerin ülkesine dönmesi gibi bir ihtimal süreç içerisinde azalmaktadır. Yine Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından (2017: 75-76) yönetmelik kapsamında değerlendirilen kişilere, başta sağlık hizmetleri olmak üzere eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetlerin, ikamet ettikleri illerde imkânlar dâhilinde sağlanacağı belirtilmektedir.

Yönetmelikte yapılan düzenleme ile daha önce yasal olarak çalışamamakta olan sığınmacılara çalışabilme imkânı sağlanmış olsa da sığınmacılar halen birçok

sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Çoğu genellikle dil bilmedikleri, eğitim seviyeleri düşük olduğu ya da ayrımcı bir söylemle işverenler tarafından tercih edilmediklerinden iş bulmakta zorlanmaktadır. İş bulabilenlerse kayıtsız çalıştırmanın yeterli denetimi yapılmadığından enformel sektörlerde sigortasız ve karın tokluğuna çalıştırılmakta, fırsatçı işverenler tarafından sömürülmektedir. Ayrıca geçici koruma yönetmeliği sonradan zorunlu nedenlerle yeniden düzenlense de yine bir acil durum yönetmeliği olduğundan çoğu soruna çözüm önerisi getirmemiştir. Yine Geçici Koruma Yönetmeliği'ne göre kayıt altında olmayan sığınmacılar acil sağlık hizmetleri dışındaki temel sağlık hizmetlerinden, eğitim hizmetlerinden ücretsiz yararlanamamakta ve sosyal yardım alamamaktadır. Yani kayıt dışı yaşayanların yararlanabileceği herhangi bir hak bulunmamaktadır. Bu durum da kayıtlı olsa dahi mülteci statüsüne giremediği için birçok sorunla mücadele etmek zorunda kalan sığınmacıların sorunlarını kayıtlı olmayanlar için çok daha karmaşık hale getirmektedir. Bu noktada hukuki söylemde statüleri biraz daha netleştikten sonra akademik söylemde incelenen kaynakların genellikle Suriyelilere zorunlu bir kaçış ve sığınma ile geldiklerinden ve "mülteci" hukuki bir statüyü tanımladığından hukuki olarak olmasa da "sığınmacı" kavramının kullanılmasının daha uygun olduğu konusunda bir eğilim göze çarpmış bu nedenle bu çalışmada da "sığınmacı" kavramı tercih edilmiştir.

2.4. Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Mevcut Durumu

Suriye'de 2011 Mart ayında başlayan kriz Orta Doğuda Tunus, Libya, Mısır, Bahreyn ya da Yemen gibi ülkelerde daha önce yaşanan "Arap Baharı" olarak adlandırılan furyadan farklı olarak tüm dünyayı etkileyen bir savaşa dönüşmüştür. Savaşa neden olan krizin başlangıcı Dera kentinde yaşanan olaya dayanmaktadır.

> "Suriye'nin Ürdün sınırında yer alan Dera'da yaşları 15-17 arasında değişen bir grup çocuk, Tunus ve Mısır'da başlayan isyan dalgasından etkilenerek okul duvarına 'Halk rejimin yıkılmasını istiyor' cümlesini yazmışlardır. Çocukların bu yazının ardından gözaltına alınmaları ve iddialara göre gözaltındayken şiddet ve tecavüze maruz kalmaları halk tarafından büyük bir öfkeyle karşılanmış, 18 Mart 2011'de binlerce protestocu sokaklara dökülmüştür. Esad rejimi söz konusu iddiaları reddetmiş ve Dera'daki öfkeyi dindirmek için çabalamış olsa da bu isyan hareketi kısa sürede ülkenin diğer kentlerine de

> yayılmıştır. Zaman içerisinde güvenlik güçleri ve muhaliflerin şiddete başvurması, aşiretlerin savunma pozisyonuna geçmeleri, ordudan ayrılan askerlerin olaylara müdahil olmaları, rejimin gösterilerle yıkılmayacağını düşünen aktörlerin muhalifleri silahlandırması vb. unsurlar Suriye'yi şiddetli bir iç savaşa sürüklemiştir" (Paksoy ve Şentöregil, 2018: 240).

Başlarda dünya kamuoyunda genel olarak "Arap Baharı" ndan etkilenen Mısır, Libya, Tunus gibi diğer ülkelerdeki gibi rejimin kısa sürede devrileceği şeklinde bir beklenti söz konusu olsa da "Arap Baharı"nın yaşandığı diğer ülkelerdeki halkların talepleri Suriye için önemini kaybetmeye başlamıştır. Çünkü Suriye'de farklı radikal gruplar, farklı çıkarlar meseleyi ulusal ve uluslararası bağlamda daha karmaşık hale getirmiş, mesele rejime başkaldırı meselesinden çok farklı meselelere evrilmeye başlamıştır. Uluslararası arenada özellikle Rusya, Çin ve İran gibi bazı ülkelerin farklı nedenlerle rejimi desteklemesi ve Birleşmiş Milletler 'de konuyla ilgili görüş birliğine varılamaması meseleyi iyice karmaşık bir hale sokmuştur. Özelikle "Irak-Şam İslam Devleti" adıyla ortaya çıkan radikal İslamcı terör örgütünün meseleye dahil olması, farklı coğrafyalarda İslam adına yaptığını öne sürdüğü katliamlara karışması ve kanlı eylemlerini özellikle sosyal medya üzerinden yayarak dünyaya korku salması diğer ülkelerin ilgisinin Suriye savaşından çok IŞİD ve El Nusra gibi radikal örgütlerle dolayısıyla radikal İslamla mücadeleye yönelmesine neden olmuştur.

Suriye'de patlak veren kriz ve ardından şiddetle devam eden savaş sonrası Suriye halkı hızla diğer ülkelere göç etmiştir. Türkiye gerek uyguladığı açık kapı politikası gerekse en uzun sınıra sahip komşu ülke olması nedeniyle göç dalgasının en önemli merkezlerinden biri olmuştur. Türkiye'ye ilk sığınma 2011 Nisan ayında gerçekleşmiş ve Türkiye gelen "misafirlere" sahip çıkacağını ifade etmiştir. Açık kapı politikası süreç içerisinde politika bağlamında bazı kısıtlamalar olsa da halen devam etmekte ve Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacı sayısı da artmaktadır.

Sığınmacı sayısıyla ilgili kayıt problemi ve kaçak girişler gibi nedenlerle net bir sayı olmasa da Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün güncel 2019 verilerine göre Türkiye'de geçici koruma altında bulunan yani kayıtlı olan Suriyeli sığınmacıların sayısı 2012'de 14.237, 2013'te 224.665, 2014'te 1.519.286, 2015'te 2.503.549,

2016'da 2.834.441, 2017'de 3.426.786, 2018'de 3.623.192, 2019'da 3.667.435 olarak belirlenmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019). Ayrıca bu rakamlara resmi olarak kayıt altında olmayanların eklenmemiş olduğu da hesaplanmalıdır.

Sığınmacıların sayısının hızlı artışından ziyade çalışma için önem arz eden mesele büyük çoğunluğunun kamplarda değil kamp dışında yaşamakta olduğu verisidir. Bu bağlamda yine Göç İdaresi'ne göre (2019) sığınmacıların 2019 yılında yüzde üçünden daha azı (62.653) geçici barınma merkezlerinde kalırken yüzde doksan yedisinden fazlası (3.604.782) geçici barınma merkezi dışında kalmaktadır. Yani Suriyelilerin çok az bir kısmı genel olarak kamp adı verilen geçici barınma merkezlerinde yaşamaktayken nerdeyse tamamına yakını Türkiye toplumu ile kırsal alan ve özellikle kentlerde yaşamaktadır.

Genel olarak "kamp" adı verilen barınma merkezleri ile alakalı olarak ulaşılan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) yayımladığı tanıtım şeklindeki çalışmada (2014) Adana, Şanlıurfa, Kilis, Gaziantep, Adıyaman, Osmaniye, Malatya, Kahramanmaraş, Mardin ve Hatay'da yer alan kamplar, barınma merkezleri, konteynır/kent ve çadır/kentlerle ilgili detaylı bilgilere yer verilmiştir. Görsellerle desteklenen çalışmada AFAD geçici barınma merkezlerinin kuruluşunu ve yönetim sistemini detaylı olarak aktarmıştır. Buna göre barınma merkezlerinde ibadethane, lojistik, hastane, kayıt kabul birimi, spor faaliyetleri alanı, kurs alanı, eğitim öğretim alanı, çocuklar için oyun alanı, ihtiyaçlarını görebilmeleri için çarşı alanı, otopark gibi alanların ayrı ayrı yapıldığı, çadırların iklim koşullarına uygun ve temiz olacak şekilde temin edildiği gibi bilgiler yer almıştır.

Çalışmada dikkat çekici (AFAD, 2014) kısım ise "uluslararası temsilcilerin barınma merkezlerini ziyareti" kısmıdır. Bu kısımda tek tek görselleriyle birlikte Birleşmiş Milletler Genel sekreteri Ban Ki-Moon'dan, Almanya Cumhurbaşkanına kadar birçok uluslararası yetkili veya siyasinin ziyaretleri gözler önüne serilmiştir. Bütün bu ziyaretlerde bildirilen görüşlerden çıkarılan ortak sonuç ise merkez koşullarının dünya standardı üstünde çok iyi koşullara sahip olduğu, Türkiye toplumunun fazlasıyla misafirperver olduğu ve hükümetin harika görevler

üstlendiğidir. Yine dikkat çeken bir başka nokta da Suriyelilerin sığındığı diğer ülkeler olan Ürdün, Lübnan, Irak ve Mısır'la Türkiye koşullarının kıyaslanmış olmasıdır. Diğer ülkelerde genellikle çadır kent olmadığı, olanların da alt yapısının eksik, düzensiz ve plansız olduğu, kapasitenin üstünde sığınmacı barındırdıkları gibi noktalar birbirinden kötü görsellerle desteklenerek aktarılmıştır. Yani özellikle bu bölümde Türkiye'nin Suriyeli sığınmacı politikası diğerleriyle de kıyaslanarak daha da olumlanmış ve "misafirperverlik" gözler önüne serilmiştir.

AFAD'ın çalışması kamp şartlarını övme çabası içerisinde olsa da Erdoğan (2015: 15) çalışmasında 2015'e kadar bütün ihtiyaçların sağlandığı kamplara yerleştikten bir süre sonra kamplardan ayrılanların 286 binden daha fazla olduğunu vurgulamıştır. Çalışma sonuçlarından başlarda yani ilk geldikleri yıllarda tek arayışları güvenlik olan sığınmacılar kalıcılık süresinin uzamasıyla çalışma, sosyalleşme gibi ihtiyaçlar duymaya başlamış ve sosyal hayattan tamamen izole şekilde, kurallarla yönetilen bir nevi kapalı cezaevi olan kamplardan ayrılmayı tercih etmişlerdir şeklinde bir yorum çıkarılabilir. Ayrıca kampların kapasitesi zaten sürekli devam eden kitlesel boyuttaki göçü kaldıracak şekilde inşa edilmemiş, kısa vadede bir çözüm yöntemi şeklinde ortaya çıkmıştır. Kaldı ki Türkiye'nin ekonomik düzeyinin sayıca bu kadar fazla olan nüfusa yetecek düzeyde kamp inşa edebilecek ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır.

Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin (ORSAM) Suriyelilerin yaşadığı beş ülkedeki kamplarda yapılan çalışmasında kampların standardı ile sığınmacıların memnuniyetleri arasında doğrudan bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Çalışmada memnuniyet düzeyi sığınmacıların bulundukları toplumdaki kabulleri ile daha yakından ilişkili görünmektedir. Örneğin en fazla memnun olunan bölgenin bölgesel Kürt yönetiminin bulunduğu Kuzey Irak'taki kamplar olduğu tespit edilmiştir (Erdoğan, 2015: 15). Erdoğan'a göre (2015: 15) bunun nedeni bu kamplara genellikle Suriyeli Kürtlerin gitmeyi tercih etmesi ve konunun bir Kürt dayanışması olarak görülmesidir. Bu kamplardaki standartlar diğer kamplara göre çok olumsuz olsa da memnuniyet oranı başka motivasyon unsurları ile en yüksek seviyede gerçekleşmektedir. Yani etnik dayanışma duygusu pek çok eksikliğin üzerini

örtebilmektedir. Türk Tabipleri Birliği (TTB) ise araştırmasında (2014) sığınmacıların kampları tercih etmeme nedenlerini güvensiz ortam, etnik köken ve dine dayalı nedenler, iş bulup çalışma isteği ve kamp koşuları ile ilgili duyum ve yönlendirmeler olarak tespit etmiştir. Özellikle Kürt ve Alevi sığınmacıların kamplarda güvende hissetmedikleri için kalmak istemedikleri daha önce krizle ilişkili olarak ele alınmıştır.

Ana akım medyada sürekli olarak kampların kalitesinin vurgulanma eğilimi olmasına karşın her iki taraf için de asıl sorunları bünyesinde barındıran kamp dışında yaşayan kesim -ki çok büyük çoğunluk olmalarına rağmen- politikacılar ve ana akım medya tarafından görmezden gelinmektedir. Bunun aslında halen Suriyelilerin gitmesi beklentisinden kaynaklanan bir sonuç olduğu bazı araştırmada dile getirilse de Suriye krizinin giderek derinleştiği özellikle 2014 sonrasında uluslararası arenada açıkça okunabilmektedir. Artık kent sığınmacılarının geri dönmeleri ihtimalinden ziyade var olan koşulların yarattığı ya da yaratabileceği sonuçlara odaklanılması gerektiği uzun bir süredir okunabilmektedir. Kaldı ki kamplarda kalanlarla sosyal hayatta karşılaşma imkânı olmayan Türkiye toplumunun kabullenme anlamında giderek daha da zorlandığı kesim "misafirlik" sürecinin uzamasıyla giderek daha görünür hale gelen kamp dışında yaşayan çoğunluktur. Bu nedenle sorun şeklinde algılanan kamplarda yaşayanlardan ziyade coğrafyanın hemen her yerinde şehir merkezlerinde Türkiye toplumu ile birlikte yaşamakta olan çoğunluktur. Özellikle orta veya alt sınıfın sığınmacılarla aynı mahallede yaşama, komşu olma ya da aynı alışveriş merkezinkinden ya da marketten alışveriş yapma olasılığı üst sınıfa göre fazla olduğundan ani yaşanan bu sosyal hareketlilik beraberinde birçok soru ya da sorunu beraberinde getirmiştir. Toplumun sığınmacıları kabul etme ve sığınmacıların uyum meseleleri birçok ekonomik, sosyal ve siyasi etkenden beslenmekte ve bu iki kesimin birlikte yaşama zorunluğu ile daha karmaşık bir hal almaktadır.

Man (2016: 1152) kamplarda yaşayan sığınmacılarla halkın bir sorunu olmadığı aksine onlara kampların uygun görüldüğü sonucuna ulaştığı raporlardan hareketle konuyla ilgili şu yorumu yapmaktadır: "'Yerliler' in Suriyeliler için uygun gördükleri yerlerin barınma merkezleri olduğu ortaya çıkıyor. Yani ille de bir yerlerde bulunacaklarsa, barınma merkezlerinde bulunmalıdırlar." Yine bu yaklaşımın ulus-

devletin modernlik algısı ile ilgili olduğu yorumunu yapan Man bunu Bauman'ın bahçecilik metaforundan yararlanarak açıklar:

> "Ulus devlet dostları yerliler olarak tanımlar ve sadece dostlara tanınan hakları, idaresindeki toprakların sakinlerine dağıtır. Yabancılar ise 'damgalanır' ve huzuru bozan, konforu dağıtan bir kategori olarak karşımıza çıkar. Modernliğin bu bahçecilik motivasyonu tanımadığımız, vahşi otların ancak bulunmaları gerektiği yerlerde bulunduklarında güzel olacaklarını ima eder. Yani Bauman'ın benzetmesiyle bu otlar, bir ormandaysalar doğanın eşsiz bir türüdür ancak bizim bahçemizdeyse tasarımımızı, düzenimizi bozan zararlı bir ota dönüşür. Tıpkı, mutfaktaki tabağımızda bayıldığımız bir yemeğin yatak odamızdaki yastıkların üzerine saçılmış halinin tiksinti vermesi gibi" (aktaran Man, 2016: 1152).

Konuyla alakalı olarak ulaşılan diğer çalışmalar da Bauman ve Man'ın yaklaşımını destekler niteliktedir. Örneğin Erdoğan tarafından gerçekleştirilen (2015) araştırmada yerel halkın çoğu savaş devam ederken sığınmacıların ülkelerine gönderilmelerine razı olmasa da Türkiye'de kalmalarının da ciddi sorunlara yol açacağını düşündüklerinden, eğer kalacaklarsa kamplarda kalmalarını istediklerini ifade etmiştir.

Türkiye toplumunun yaklaşımı genel olarak bu şekilde olsa da süreç onların istekleri dışında geliştiğinden Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 2019 verilerine Türkiye'de seksen bir il içerisinde Suriyelilerin yaşamadığı il bulunmamaktadır. Suriyeli sığınmacıların ülkeye dağılımı şehir bazında incelendiğinde yine Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne göre geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin en çok yaşadığı il olarak 550 bine yakın bir nüfusla ilk sırada İstanbul yer almaktadır. İstanbul'u sırayla Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Adana, Mersin, Bursa, İzmir, Kilis ve Konya takip etmektedir. Bu durumda Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar konusu geçici ve acil durum politikaları ile değerlendirilecek sınırı çoktan aşmıştır. Ülkelerine geri dönme olasılıkları ise kendi istekleri dışında imkansızlaşma yolunda ilerlemektedir. Bu nedenle sorunlara artık "gelmeselerdi", "kalacaklarsa kamplara gitsinler" ya da "ülkelerine dönsünler" gibi söylemlerden ziyade daha barışçıl ve rasyonel çözümler üretmek zorunlu hale gelmiştir. Çünkü diğer türlü yaklaşımların sorunları daha da karmaşık hale getirdiği açıktır.

Suriyeli sığınmacılar başlarda geri dönme ihtimaliyle "misafir" olarak ele alınsalar da Suriye savaşının devam etmesi, savaş bitse dahi artık geri dönme ihtimallerinin düşük olduğu çoğu araştırmacı tarafından okunmaktadır. Kampların kapasitesi yetersiz kaldığından veya çeşitli sorunlardan dolayı yüzde doksanından fazlası özellikle kentlerde yerel halkla beraber yaşamak zorunda kalan sığınmacılar olarak kentlerde iyice görünür hale gelmişlerdir. Bu bağlamda hukuki durumları, toplumun yaklaşımı, ekonomik etkenler gibi nedenlerle özellikle kentlerde birçok temel sorunla baş etmek zorunda kalmışlardır. Sığınmacılarla ilgili medyada yer alan haberlerin çoğu bu sorunlarla doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olduğundan bu sorunların genel hatlarıyla ele alınmasının konuya biraz daha açıklık getireceği zira haberler analiz edilirken meselenin arka plan bilgisine genel hatlarıyla da olsa sahip olunması gerektiği düşünülmektedir.

Suriyelilerle ilgili ilk olarak ele alınması gereken sorun kayıt altına alınma sorunudur. Kayıt meselesi başlarda "misafir" gözüyle bakıldıklarından çok önemsenmemiş AFAD, Belediyeler, Kaymakamlıklar gibi kurumlarca yapılmıştır. Ancak sonradan merkezileştirilerek Göç idaresi Genel Müdürlüğü'ne verilerek daha sistemli hale getirilmiştir. Kamplarda kalanlar oluşturulan kayıt kabul birimlerinde kayıt altına alınırken yine asıl sorun kamp dışında yaşayan çoğunluktur. Kamuoyu tarafından genel olarak sığınmacıların istedikleri her hizmeti istedikleri zaman alabildikleri algısı olsa da kamp dışında yaşayanların en azından temel sağlık hizmetleri, eğitim ya da sosyal yardım gibi hizmetlerini alabilmeleri için kayıtlı olmaları şarttır. Kayıt sorunu nedeniyle temel hizmetlerden dahi faydalanamayan Suriyelilerin hayatını idame ettirebilme adına suça karışma olasılıkları artabilir. Yani kayıt altına alınamayan sığınmacılar hem kendileri için hem de Türkiye toplumu için ciddi riskler barındırabilmektedir.

Kayıt sorunun doğurduğu başka bir sonuç ise hedef topluluk tam olarak tespit edilemediğinden ihtiyaçlarının da belirlenmesinin zorlaşmasıdır. Nüfus tespiti yetersiz olduğunda barınma, beslenme koşulları, sağlık açısından risk grupları, sosyal yardım, eğitim ve güvenlik gereksinimlerinin tam olarak tespiti zordur. Hemen her kentte halk arasında görünür durumda olan sığınmacıların ihtiyaçlarına dair kapsamlı bir verinin

olmaması politika üretebilmek adına gereken önemli bir adımdan eksik kalındığı için politikaların üretilme ve yürütülme sürecine de olumsuz yansımaktadır.

Türk Tabipler Birliği (TTB) araştırmasında (2014) kayıt altına alınmada halen ciddi sorunlar olduğunu ve halen kayıt altında olmayan büyük bir kitle bulunduğunu tespit etmiştir. Kayıt altına alınmayı engelleyen sorunlar "kayıt altına alınmayan nüfusun büyüklüğü, her ilde uygulama farklılıkları görülmesi, kayıtla ilgili net bilgisi olmayan çok fazla sığınmacı bulunması, nüfusun çok sık yer değiştirmesi, kontrolsüz girişler, devletin ve yerel yönetimlerin nüfusa hakim olamaması, ev vasfı olmayan yerlerde yaşayan nüfus, nüfus tespiti için aktif bir çaba olmayıp sığınmacının başvurusuna bırakılması, güvenlik kaygıları, bazı kamu kurumlarında kayıt olmadan hizmet verilmesi, geçici ikamet belgesi alınmasında Suriye kimliği zorunluluğu olması ve ücret alınması" şeklinde sıralanmıştır. Özellikle güvenlik gerekçesi çoğunluğun kayıt altına alınmak istememesinde etkilidir.

Kayıttan sonra kamplara gönderilme ve sınır dışı edilme korkusu nedeniyle sağlık sorunları olduğu halde kayıt altına alınmamak için hastanelere gidemeyen ciddi sayıda sığınmacı bulunduğunu tespit eden Türk Tabipler Birliği (2014), sınır illeri başta olmak üzere tüm ülkede devasa sağlık sorunlarıyla karşılaşma tehlikesinin göz ardı edildiği, özellikle kızamık, çocuk felci gibi bulaşıcı hastalıklar için bağışıklama gibi önlemlerin yeterli düzeyde alınmadığı izlenimi edindiğini ifade etmiştir.

Sığınmacıların sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde faydalanamamaları üzerinde farklı nedenler de etkili olmaktadır. Kayıtlı olunsa dahi çeşitli engeller nedeniyle sağlık hizmetlerinden yeterli şekilde faydalanılamamasının nedenleri yine TTB'nin (2014) araştırmasına göre "nereye nasıl başvurulacağının bilinmemesi, hizmetlerin ücretsiz olduğunun bilinmemesi, dil sorunu, hizmetin başvuruya dayalı olması, ilaçların ücretli olması, koruyucu hizmetlerin yerinde sunulması, sağlık çalışanlarının ayrımcı uygulamaları, savaş nedeniyle yaşanan fiziksel ve ruhsal travma" şeklinde tespit edilmiştir. TTB yine aynı araştırmada (2014) aile planlaması ve doğum kontrol hizmetleri alınmadığından her evde neredeyse en az bir hamile kadın bulunduğunu ve takiplerinin de yapılmadığını ifade etmiştir. Zaten göçle birlikte hızla

artan nüfusa doğum kontrol yöntemleri ve aile planlaması hizmetleri alınamadığından bir de doğumlarla artan nüfus eklenmektedir. Bu kadar riske rağmen konuyla ilgili herhangi bir önlem alınmadığı Türk Tabipler Birliği tarafından belirtilmektedir. Sık sık medyada gördüğümüz Suriyelilerin nüfusunun göçle birlikte doğumla da hızla artması, çeşitli hastalıkları Türkiye'ye taşıdıkları gibi haberlere neden olan sorunların nedenlerinin saptanması adına araştırma önem taşımaktadır. Bu bağlamda sağlık sorunları her iki taraf için de ciddi risk barındırırken toplumsal anlamda kabullenmeyi de zorlaştırıcı etkenler olarak önlem alınması gereken konulardandır. Bu bağlamda haberlerde ve köşe yazılarında bahsi geçen sorunların nedenlerinin bilinmesi önemlidir.

Sığınmacıların sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde faydalanamamaları ciddi riskleri bünyesinde barındırmakla beraber sosyal anlamda kabullenmeyi de zorlaştırırken diğer açıdan bakıldığında faydalandıkları zaman da halkın tepkisine neden olabilmektedir. Sığınmacıların (kayıtlı oldukları takdirde) temel sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak faydalanabilmeleri Türkiye toplumunun tepkisini çekebilmektedir. Bu noktada zaten yıllardır sağlık hizmetlerine ulaşımda sıkıntı yaşayan toplum sağlık kurumlarında giderek daha görünür hale gelen Suriyelilere faturayı kesebilmektedir. Ayrıca Türkiye'de sağlık kurum ve kuruluşlarında ciddi çalışan sıkıntısı bulunmaktayken çalışanların yükü biraz daha artmakta ve yine Türkiye toplumu da bundan etkilenmektedir. Erdoğan (2015) yine çalışmasında bu sorunların toplumsal kabulü olumsuz etkilediğini, toplumun Suriyelileri bu bağlamda da "yük" olarak gördüğünü ifade etmiştir.

Suriyeli sığınmacılarla ilgili yine ekseriyetle ele alınması gereken bir diğer sorun eğitimdir. Suriyelilerin büyük bir çoğunluğu eğitim çağında çocuklardan oluşmasına rağmen çok az bir kısmı eğitim alabildiğinden savaş dönemi çocukları "Suriye'nin kayıp nesli" olarak anılmaktadır. Eğitimle ilgili ele alınması gereken ilk problem dil sorunudur. Yine kamplarda Arapça eğitim verildiğinden bu konuda da çok problem olmasa da asıl sorun kamp dışındaki çoğunluktur. Kültürel açıdan dil meselesine her iki taraf açısından da farklı yaklaşımlar olsa da eğer Türkiye'de kalacaklarsa sosyal uyum, kamu hizmetlerinden yararlanma gibi meselelerin daha

sağlıklı yürütülebilmesi ve eğitim alınabilmesi için Türkçeyi en azından anlaşabilecek düzeyde bilmeleri önem arz etmektedir. Eğitim çağındaki nüfusun bu kadar yoğunlukta olmasına karşın eğitim alamamaları uzun vadede birçok probleme neden olabilir. Öncelikle zaten ailelerinin ekonomik durumu yeterli düzeyde olmayan çocuklar eğitim almazlarsa meslek sahibi olmaları çok zor olduğundan hayatlarını idame ettirebilmek için suça karışma ya da dilenmek zorunda kalma gibi riskler artabilir. Yine okula gidemediklerinden aileleri tarafından çalışmaya sevk edilebilirler ve zaten son zamanlarda iyiden iyiye görünür hale gelen çocuk işçiliğinin daha da artması gibi bir sonuç ortaya çıkabilir.

Eğitimle ilgili diğer bir sorun ve halk arasında yine tepkiye neden olan mesele üniversite meselesidir. Eğittim alabilen Suriyelilerden sınavları geçenler üniversiteye kadar denklik alabilmekte iken üniversitede bu denklik söz konusu değildir. Medyada sık sık "Suriyelilere sınavsız üniversite hakkı" gibi söylemler yer alsa da Suriyeli öğrencilerin üniversitelerdeki eğitim süreci halen özel öğrenci olarak ve Türkiye'nin yedi üniversitesinde (Çukurova Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Harran Üniversitesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Osmaniye Üniversitesi ve Korkut Ata Üniversitesi) devam etmektedir. Medyada yer alan söylemler yıllardır sınav sistemlerinin yıpratıcılığı altında ezilen Türkiye'deki öğrenciler ve aileleri tarafından tepkiyle karşılanmakta ancak gerçekte Suriyeli öğrenciler yüksek öğretimde özel öğrenci statüsünde olduklarından öğrenciliğin herhangi bir hakkından yararlanamamakta ve denklik alamamaktadırlar.

Suriyelilerin yaşadığı bir diğer önemli sorun işsizlik ve bağlamında yaşanan ekonomik sorunlar iken diğer taraftan sorun Türkiye toplumunun sığınmacılara yaklaşımını da yüksek düzeyde etkilemektedir. Ekonomik sorunlar aslında her iki taraf için de yani Türkiye toplumu ve Suriyeliler için de göçün sonuçlarını karmaşık hale getiren en önemli sorunların başında gelmektedir. İlk geldikleri yıllarda çalışma izinleri olmadığından enformel sektörlerde ve düşük ücretlerle çalıştırılan sığınmacıların çalışma hakları 2014 yılında Geçici koruma yönetmeliği "'kimlik belgesine sahip olanlar, Bakanlar Kurulu'nca belirlenecek sektörlerde, iş kollarında ve

coğrafi alanlarda çalışma izni almak için çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığına başvurabilecek' şeklinde düzenlenmiştir" (Erdoğan, 2015: 84).

Değişiklik sonrasında Suriye sığınmacıların çalışma hakkı elde edebilme şansları direkt olarak olmasa da en azından başvuru sonrasında bulunmaktadır. Ancak yine çalışma izni de anlaşılacağı üzere kimlik belgesine yani kayıt altında olma şartına bağlı olduğundan ve bazı iş kollarında istihdam edilebildiklerinden sığınmacıların genel olarak kayıt dışı sektörlerde, sosyal güvencesiz çalışmaya devam ettikleri -tabi iş bulabilirlerse- çoğu araştırmacı tarafından saptanmıştır. Yani Suriyelilerin mağduriyeti tıpkı yasadışı göçmenler gibi en iyi ihtimalle iş bulabildiklerinde dahi enformel kölelik şeklinde devam etmektedir. Bazı araştırmacılara göre (Canefe, 2015: 22) özellikle küçük ve orta kademede işverenler ucuza ve esnek çalışan, uzun saatler boyu çalışabilecek ve vardiya pazarlığına girmeyecek, temel işçi haklarını aramayacak, disiplinli, çalışkan, becerikli ve can derdinden her koşula evet demek zorunda kalan bu işgücünü istihdam etmeyi tercih etmektedir.

Herhangi bir sosyal güvenceden yoksun şekilde çalıştırdıklarından sığınmacılar üzerinden ciddi kar eden, onların mağduriyetini fırsata çeviren işverenler tarafından sömürülmek ayrı bir mağduriyetken Canefe (2015: 18) İstanbul'un sığınmacıların yoğunlukta yaşadığı semtlerinde yaptığı araştırmasında geçinebilmek için dilencilik yapmak zorunda kalan hatırı sayılır sayıda sığınmacı olduğunu da belirtmektedir.

Genellikle kamuoyunda medyada yer alan haberlerin de etkisiyle "dilenci", "hırsız" ya da devlet yardımıyla geçinen "asalaklar" olarak anılmalarına karşın genellikle iş bulamadıklarından çalışamayan ya da çok kötü koşullarda çalışmak zorunda kalan sığınmacılar Erdoğan'ın (2015: 80) araştırmasına göre birinci derecedeki taleplerini daha onurlu bir yaşam için yasal çalışma hakkına kavuşmak şeklinde belirtmişlerdir. Ülkelerinden getirdikleri birikimin hızla sonuna geldiklerini, yaşamlarını devam ettirebilmek için yardım beklemek yerine çalışmak istediklerini, ancak çalışma izinleri ve/veya kayıtları olmadığından kaçak çalıştıkları ve sömürüldüklerini dile getirmişlerdir. Zaten daha önce de üzerinde durulduğu üzere

kamplarda tüm ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmasına rağmen sığınmacıların çoğu çalışmak istediğinden kampta kalmayı tercih etmediklerini belirtmişlerdir. Araştırmalardan elde edilen sonuç istisnalar olmakla beraber sığınmacıların genel olarak çalışmak istediği ancak çeşitli nedenlerden iş bulamadıkları şeklinde olduğundan dilencilik ya da suça karışma riski zaten meselenin bünyesinde bariz barınmakta ve toplumsal ve ekonomik arka planı ile ele alınması gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuya tepkiyi arttıran medya haber ve söylemleri zaten ilerleyen bölümde bu bağlamda ele alınacaktır.

Ekonomi ve istihdam sorununun sığınmacılara her açıdan olumsuz yansıdığı ortada olsa da diğer boyutta Türkiye bütçesi ve toplumuna nasıl yansıdığı da sürekli güncelliğini koruyan bir konudur. Geçici koruma altında olduklarından konunun devlete yüklediği ekonomik külfet sık sık tartışılan ve yine sığınmacılara tepki gösterilmesine neden olan başka bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuyla ilgili Kap (2014: 33) 2011 yılının Nisan ayından, 2014 yılının Kasım ayına dek, Suriyeli sığınmacılara yapılan yardım miktarının 5 milyar dolar seviyesine ulaştığını, bu rakama, Suriyeli sığınmacılara sınır ötesinde Kızılay aracılığıyla yapılan yardım eklendiğinde, Türkiye'nin Suriyeliler için yaptığı harcama miktarının daha da büyük meblağlara ulaştığını ancak kampların dışında, şehirlerde yaşayan bir milyondan fazla Suriyelinin devlet bütçesine yarattığı külfet konusunda kapsamlı bir araştırmanın bulunmadığını belirtmiştir. Yine aynı noktada Erdoğan (2015: 4) da Türkiye'nin Suriyeliler için Nisan 2011 ile Aralık 2014'e kadar geçen 3,5 yılı aşan sürede 4,5-5 milyar doların üzerinde harcama yaptığını, Türkiye'ye uluslararası kuruluşlar ve diğer ülkelerden gelen mali desteğin %3 civarında kaldığını belirterek konuya dair net bir resmi rakama ulaşılamasa da diğer yorumları desteklemiştir.

Avrupa Birliği ülkelerinin ve gelişmiş ülkelerin zaten var olan sığınmacılara/mültecilere sıcak bakmayan göç politikası özellikle IŞİD ve El Nusra gibi terör örgütleriyle birlikte yükselen tedirginlik ve güvenlik önlemleri nedeniyle daha da artmıştır. "Dünyadaki mültecilerin kabul edilmesine yönelik %15- %85 dengesizliği Suriyeliler konusunda da aynen yaşanmış, ülkesinden kaçmak zorunda kalan 6,3 milyonu aşkın Suriyelinin ancak %15'i gelişmiş ülkelere gidebilmiştir."

(Erdoğan, 2017: 7) Ancak bunun dışında gelişmiş ülkeler tarafından sığınmacıların yaşadığı komşu ülkelere yapılan maddi yardımın da sembolik düzeyde kaldığı çoğu araştırmacı tarafından eleştirilmektedir. Önceleri geçici ve kendi başına halledebilecek bir mesele olarak ele alınan Suriyeli sığınmacılar konusunda Türkiye zamanla yardım talebinde bulunsa da mesele uluslararası arenada halen Türkiye'nin tek başına halledebileceği bir mesele gibi ele alındığından yardım talepleri sembolik düzeyde kalmaya devam etmektedir. Ayrıca bu bağlamda ulusal ve uluslararası arenada kampların reklamları yapılmaya devam edildiğinden Türkiye bu konudan hiç de olumsuz etkilenmiyor şeklinde bir izlenim ortaya çıkabilmektedir. Sorun bahsedilen mikro etkenlerle birlikte iç ve dış siyasette birçok değişkeni bünyesinde barındıran sürekli dönüşen bir sorun olmasının yanı sıra süreçle ilgili baştan beri geçici çözüm önerileriyle kısa vadede planlama yapılması sonucu giderek daha da sıkıntılı bir hal almıştır.

Erdoğan (2015: 11) Türkiye'ye uluslararası yardım gelmemesinin nedenlerini "Türkiye'nin iç siyasetine müdahaleye neden olabileceği, söz konusu müdahalenin de ciddi güvenlik krizlerine neden olabileceğinden endişe edilmesi, ayrıca kriz yönetimini kendisi yapmak istediğinden nakdi yardım ve inisiyatif talep etmesine karşın uluslararası kurumların kendi yöntemleri ile genellikle ayni yardım şeklinde dağıtmak istemesi, Türkiye'nin kamplarının ne kadar yüksek standartlı olduğunun sürekli dile getirilmesi ve bunun yarattığı Türkiye'nin ihtiyacı olmadığı algısı, uluslararası kuruluşların sığınmacılarla temasını Türkiye'nin siyasi ve güvenlik kaygılarıyla hoş karşılamaması ve baştan beri Türkiye'nin krizin bu kadar büyüyeceğini öngörememiş olması" şeklinde sıralamıştır. Ancak bu nedenler daha önce üzerinde durulduğu üzere mesele siyasi boyutları ile düşünüldüğünde yüzeysel kalabilmektedir.

Ekonomi ve istihdam sorunları halkın sığınmacılara tepki göstermesine neden olan belki de en önemli sorunlar olduğundan toplumsal anlamda kabulü de ciddi anlamda zorlaştırmaktadır. Yerel halkın göçle beraber en çok tedirginlik duyduğu hususlardan biri piyasaya arzın artışı ile birlikte ucuz iş gücünün artması ve işini kaybetme riskidir. Türkiye özelinden bakıldığında yolunda gitmeyen ekonomi,

istihdam sorunları ve yoksulluğun ya da suç oranlarının giderek artması gibi sorunlar özellikle alt ve orta alt sınıfı etkilediğinden onların sığınmacılara bu konu üzerinden tepki gösterme riskini arttırmaktadır.

Söz konusu sorunlar Türkiye toplumu tarafından arka planları irdelenmeden, yani sistemin sorunları olduğu gözden kaçırılarak özellikle 2014'ten bu yana yerel halkın arasında daha görünür hale gelen Suriyeli sığınmacılara bağlanmaktadır. Bu noktada herhangi bir sorunla alakalı "suçlu bulma" adına genellikle azınlık grupların işaret edilmesi anlamında kullanılan "günah keçisi" yaratma kavramı devreye girmektedir.

> "Charlie Campbell günah keçisi uygulamalarını temelde hareketlerimizin sorumluluğunu kabul etmeme temelinde ele almaktadır. Yani insanın hiçbir olumsuzluğun sorumluluğunu üstlenmemesi, varsa şayet suçunu kabul etmemesi kaçınılmaz olarak başka sorumlular bulmakla neticelenmektedir: Görünen o ki hiçbir şey bizim suçumuz değil. Her zaman suçladığımız gibi suçluyor; işler yolunda gitmediğinde azınlık ve marjinal grupları hedef gösteriyoruz" (Man, 2016: 1149).

Giddens'a göre günah keçisi yaratma, durumları kötü olan iki etnik grubun birbirleriyle ekonomik kazanımlar için rekabet ettiği durumlarda yaygındır. Örneğin etnik azınlıklara ırkçı saldırılar yönelten insanların ekonomik durumu çokluk onlarınki ile benzerdir. Yakın zamanlarda yapılan bir anket kötü muamele gördüğünü hisseden insanların yarısının göçmenlerin ve etnik azınlıkların kendilerine üstünlük sağladığı inancında olduklarını ortaya koymuştur. Bu insanlar gerçek nedenleri başka yerde yatan şikayetler için azınlık gruplarını suçlamaktadır. Günah keçisi yaratmak normal olarak çok kolay hedef oldukları için ayırt edici özelliklere sahip ve nispeten güçsüz gruplara yöneltilir. Yine Giddens'a göre (2008: 538-539) yaygınlıkla kabul gören bu korku büyük ölçüde bir mittir. Göçmen işçiler yerli işçilerin yerini alma eğiliminden çok yerli halkın yapmayı reddettikleri işleri yaparak değerli ek beceriler sağlayarak ya da işler yaratarak muhtemelen onları tamamlamaktadırlar.

Giddens'ın değindiği noktaya paralel şekilde Erdoğan (2015) araştırmasında Suriyeli sığınmacıların bazı sektörlerde ihtiyaç duyulan iş gücü ihtiyacını kapattığını

saptamıştır. Yine ORSAM (2015: 18) Gaziantep ve Kahramanmaraş gibi illerde yeni iş gücü girdisine ciddi şekilde ihtiyaç duyulduğunu tespit etmiş, iş dünyası ile yapılan görüşmelerde esasen yerel halkın tarım sektörü ya da fabrikalarda çalışmak istemediği ve bu alanda işgücüne büyük ihtiyaç duyulduğu belirtilmiş, Suriyelilerin yerel halkın iş fırsatlarını elinden almadığı tersine vasıfsız işgücü gerektiren iş kollarındaki açığı kapattığı tespit edilmiştir. Araştırma verileri bu durumu olumlu olarak ele alsa da Suriyelilerin genellikle emeklerinin çok altında ücretlere ve sigortasız olarak istihdam edildikleri düşünüldüğünde rekabet edebilecekleri yerel halk için dezavantaj oluşturduğu açıktır. İşsizlik oranlarının bu kadar yüksek olduğu bir ülkede zaten çok fazla seçme şansı olmayan bu kadar nüfus varken açıkta kalan işlerin yapılması yalnızca sistem ve iş verenler açısından olumlu ele alınabilecek bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Ancak daha önce bahsedildiği üzere burada Suriyelilerin ya da diğer sığınmacı işçilerin hedef gösterilmesi, günah keçisi seçilmesi yerine bunun kapitalist sistemin işleyişi ile ilgili bir sorun olduğu farkındalığına varılması gerekmektedir.

Erdoğan'ın çalışmasının (2015) daha önceki verisine zıt olarak ortaya konan başka bir sonuç bulunmaktadır. Araştırmaya göre yerel halk ve işçilerle görüşüldüğünde yerel halk kendilerinin işten çıkarılarak yerine Suriyelilerin alındığı tepkisini dile getirmektedir. Yerel işçiler farklı nedenlerle işini kaybetse dahi bunun sığınmacılar nedeniyle gerçekleştiği şeklinde bir algıya sahiptir. Yine ORSAM'ın anket çalışmasına dayalı olarak Suriyelilerin Türkiye'ye ekonomik etkisini inceleyen raporundaki bulgulara göre (2015: 17) sınır illerinde işini kaybedenlerin %40 ile %100'ü arasında değişen oranlardaki bölümü Suriyeliler nedeniyle işini kaybettiğine inanmaktadır. Yine Erdoğan (2015: 82) çalışmasında yerel halktan çalışma izni ile ilgili görüşleri alınan kişilerin yarısına yakınının (%47,4) Suriyelilere kesinlikle çalışma izni verilmemesi gerektiğini, %29,5'inin de bazı geçici işlerde verilmesi gerektiğini düşündüğünü saptamıştır. Bu bağlamda Erdoğan (2015) Suriyelilere karşı duyulan tedirginlik ve reddiyenin esaslarını da test ettiğinde ekonomiye zarar verdiklerini düşünenlerin, Türkiye toplumunda yoksul kesimler varken onlara yardım edilmesini doğru bulmayanların ve özellikle sınır illerinde Suriyelilerin işlerini ellerinden aldığını düşünenlerin oranının yüksek olduğunu saptamıştır. Toplumsal

algıda genel olarak Suriyeli sığınmacıların ekonomik anlamda Türkiye'ye "yük" olarak görülmesinde medyanın söyleminin de etkisi olabileceği düşünülmektedir.

> "Teun Van Dijk, mültecilere ilişkin Avrupa medyasında yer alan tanımlayıcı söylem biçimlerini kategorize ettiği çalışmasında, göçmenlerin medya içeriğindeki temsiliyle ilgili genel ideolojik stratejinin kendini olumlu ve ötekini olumsuz olarak sunma şeklinde gerçekleştirildiğini aktarmaktadır. Bu stratejinin geliştirilen söylemsel çerçevesinin geleneksel teması 'yük' olma durumudur. Başka bir deyişle göç ve göçmen karşıtı ideolojiler 'ötekilerin' bizim içim mali bir yük olduğunu vurgulamak suretiyle söylemde ifade edilebilir. Unutulmamalıdır ki, yük-teması göçmenleri ne ten renkleri ne kültürel farklılıklar ne de diğer önyargılardan dolayı değil, sadece ve sadece bunu 'yapamayacağımızı' ima ettiği için haber söylemindeki en 'güvenli' göç-karşıtı strateji olarak dikkat çekmektedir" (aktaran Dağlı ve Gölcü, 2017: 21).

Yukarıdaki araştırma sonuçları da Giddens'ın daha önce işaret ettiği noktayı bir kez daha işaret ederek sığınmacılardan en çok rahatsızlık duyan, tepki gösteren ya da onları günah keçisi olarak damgalayan kesimin daha çok ekonomik problem yaşayan, canı daha çok yanan ve tabiri caizse "tuzu kuru olmayan" kesim olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak günah keçisi yaratılarak sorunun arkasında yatan asıl iktisadi, siyasi, sosyal ya da küresel boyutlar gözden kaçırıldığından zaten kendileri gibi ekonomik zorluklarla yaşam mücadelesi veren sığınmacıların bir de sosyal dışlanma nedeniyle hayatları daha da zorlaşmaktadır. 2014 yılı Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında özellikle Gaziantep, Kahramanmaraş ve Adana'da yapılan gösteriler ve hatta sığınmacıların dükkanlarını, araçlarını tahrip etmeye, sığınmacıları linç etmeye varacak saldırılar sorunun nerelere varabileceğini göstermek adına son derece vahim ve aynı zamanda çarpıcı örneklerdir.

Suriyelilere karşı tepkiye neden olan bir diğer ekonomik sorun da kiraların artışı sorunudur. ORSAM (2015: 17) araştırmasında sınır illerinde ev bulmanın zorlaştığını, birçok görüşmede ev sahiplerinin evde kalan eski kiracıları çıkararak evlerini daha yüksek kiralarla Suriyelilere vermek istediğini kaydetmiştir. Ancak Suriyeliler de başka bir araştırmada (Erdoğan, 2015) kalabalık olduklarından, yüksek kiraları ödeyemediklerinden ve komşuların kendilerinden rahatsız olması gibi gerekçelerden dolayı kiralık ev bulmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir.

TTB'nin (2014) farklı illerde yaptığı incelemelerde sığınmacıların yaşanan meskenlerin genellikle ya park garaj girişine benzer dükkan ya da kiralık oda tarzı yerler olduğu, fiziksel olarak kötü koşullarda, ısınma ve hijyen açısından sorunlu olduğu, mutfak ve banyo koşullarının çoğunda olmadığı ya da çok sağlıksız olduğu, yaşadıkları bu evleri bile çok zor buldukları ve genele göre yüksek kira ödedikleri, eşyaların kısıtlı olduğu, çoğunun sığınak tarzında acil durumda kullanılacak yerler olduğu, bazılarının evsiz olup parklarda yaşadığı, yakın tarihte gelenlerin barınacak yer bile bulamadığı tespit edilmiştir. Yani barınacak ev bulma konusunda da işsizlik meselesi gibi sığınmacılar zorlanmakta, bulduklarında sömürülmekte ve yine aynı şekilde bu durum yerel halkı da etkilemektedir. Yine aynı çerçeveden her iki taraf da mağdur olurken bu durum da arka planı ile ele alınmadığından sığınmacıların tepki çekmesi ile sonuçlanmakta ve toplumsal kabulü zorlaştırmaktadır.

Tüm bu sorunları tetikleyen, aynı zamanda bu sorunlardan etkilenen ve belki de içinde en çok risk barındıran asıl sorunsa toplumsal kabul sorunudur. Sığınmacılarla Türkiye toplumu arasında farklı dil, kültür ve yaşam tarzından kaynaklanan sorunlar ve yukarıda sayılan tüm sorunların sonuçları nedeniyle Türkiye toplumu tarafından toplumsal kabul giderek zorlaşmaktadır. Çünkü kiralar artmakta, işsizlik oranları yükselmekte, hastanelerde ve/veya diğer kamu kurumlarında yerel halk yeterli hizmetleri alamamakta, gazetelerde ve televizyonlarda sürekli Suriyelilerin karıştığı iddia edilen olaylar çoğunlukla hedef gösteren bir söylemle dile getirilmektedir. Bu bağlamda Erdoğan (2015) Türkiye toplumu tarafından toplumsal kabul düzeyinin her şeye rağmen yüksek olduğunu, çoğunluğun etnik, dinsel vs. değil insani yaklaşım gereği Suriyelilerin Türkiye'ye kabul edilmesi gerektiğini düşündüğünü, ancak kabulün daha önce sayılan tetikleyici nedenler ve reddiyenin esasları gereği çok kırılgan olduğunu, "sığınmacılar bizi ilgilendirmez onlardan uzak durulmalıdır" önermesine katılanlarla katılmayanların çok yakın oranda olduğunu tespit etmiştir.

Transatlantik eğilimlerin 2014 anket sonuçlarına göre Türkiye'de halkın %77'si sığınmacılar konusunda "endişeli" olduğunu belirtmiştir. Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi'nin 2014 yılında Türkiye çapında yaptırmış olduğu kamuoyu araştırmasına göre ise kamuoyunda Suriye'den sığınmacı alımına son

verilmesi konusunda bir uzlaşma olduğu görülmektedir. Görüşülen kişilerin %86'sı Suriye'den sığınmacı alımına son verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Suriye'den gelecek ek sığınmacıları kabul etmeye devam edilmesi gerektiğini düşünenlerin oranıysa ise %11'de kalmıştır.

Konuyla ilgili Budak vd.'nin (2017) Elâzığ ili örneği olarak Suriyeli sığınmacılara yönelik yerel halkın algısını ölçmeye çalıştıkları bir diğer araştırma otuz kişiyle yapılan derinlemesine görüşmenin betimsel analizini sunmuştur. Söz konusu araştırma amacını Suriyelilerin Elazığ'a gelmesinin Elâzığ halkı üzerinde ne gibi değişimlere ve sorunlara yol açtığını açığa çıkarmak olarak ortaya koymuştur. Araştırmada görüşmelerden elde edilen bulgular demografik özellikler, ekonomik faktörler, güvenlik ile ilgili faktörler ve toplumsal faktörler olmak üzere 4 ana başlık altında analiz edilmiştir. Bu bağlamda yerel halkın yarısından fazlasının sığınmacıları işsizliğin ve ev kiralarının artışının bir sebebi olarak gördüğü, yine halkın yarısının sığınmacıları birer suç unsuru olarak gördükleri ve onlara güvenmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ancak araştırmanın farklı olarak göze çarpan ve bu çalışmaya katkı sağlayabilecek noktası yerel halkın çoğunun sığınmacılara güvenmediğini belirtmelerine rağmen Suriyeli sığınmacılarla karşılaştıklarında korku ve tedirginlik duymadıklarını belirtmeleridir. Bu durumda araştırmacılar yerel halkın algısındaki güven sorununun medyadaki haberlerden kaynaklanabileceğini belirtmektedir.

> "Göçmenleri, azınlıkları ya da diğer grupları tanımlamak için kullanılan metaforlar söz konusu olduğunda, cümlelerin söz dizemlerinin bile bu tanımlar üzerinde etkilerinin olduğunu söyleyen Van Dijk, kullanılan metaforların genellikle tehditkâr nitelikte olmasının tercih edildiğine vurgu yapar; örneğin ilk günlerinden itibaren Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye girişi 'dalga' ve 'akın' gibi metaforlarla aktarılmaktadır. Göçmenler bu haberlerde de görüldüğü gibi tren ya da gemi ile değil, büyük gruplar olarak her zaman için 'dalga dalga' gelmektedirler. Dalganın sıradan bir şey olmadığının altını çizen Van Dijk, 'büyük bir dalga oldukça tehditkârdır' demekte ve bu nedenle 'dalga dalga gelen göçmenler' sözcük öbeği ile kullanılan metaforun anlaşılmasının önemli olduğunu söylemektedir" (aktaran Doğanay ve Keneş, 2016: 157).

Beliritlen anlatım tarzı sığınmacıların ülkeye girmesini bir tehditle ilişkilendirmekte ve aslında toplumsal bir kaygıya ön ayak olabilmektedir. Çünkü

bilinmeyen ve tanınmayan bir grup artarak bize doğru yaklaşmaktadır ve bu bilinmezlik hem korkuya hem de bir güvenlik kaygısına işaret etmektedir. Buradan yola çıkarak çalışmada tercih edilen eleştirel söylem analizi ve özellikle Van Dijk'ın yaklaşımının medyada sığınmacıların temsilini ve arka planı anlamlandırabilmek adına işlevsel olduğu düşünülmektedir. Çünkü günlük hayatta sıkça rastladığımız ve artık kanıksadığımız söylemler dikkatli incelendiğinde aslında marjinalize etme yöntemi olarak karşımıza çıkmakta ve herhangi bir kötü yaşanmışlığımız olmasa da farklı gruplara korku ya da dışlayıcı bir şekilde yaklaşmamız noktasında alt yapı oluşturabilmektedir.

Konuya dair yine aynı araştırmada (Budak vd., 2017) halkın %80'lik kısmının ekonomik sebepler başta olmak üzere, yaşam tarzı farklılığı, kültür ve dil sorununu ön plana çıkararak Suriyelilerin Elazığ'a uyum sağlayamadıklarını ve aynı şekilde kendilerinin de Suriyelilerle yaşamaya uyum sağlayamadıklarını belirtmeleri toplumsal kabul ve/veya entegrasyonun oldukça zayıf olduğunu ortaya koymaktadır. Söz konusu araştırmanın da ortaya koyduğu üzere ekonomik, siyasi, ideolojik vs. birçok sebebin tetiklediği ve etkilediği toplumsal kabul ve uyum ya da entegrasyon meseleleri medyanın ciddi etkisiyle oluşmakta ve belki de üretilmektedir. Daha önce de tartışıldığı üzere medyanın ötekileştirici söylemi ve devamında meseleye medyanın etkisi yalnızca Türkiye'de yaşayan Suriyeli sığınmacılar örneği için değil herhangi bir toplumda azınlık olarak bulunan birçok grup için geçerlidir. Bu nedenle sorunların çözümü ve en azından sorunların kaynaklarına adaletli bir şekilde yaklaşılabilmesi adına medya söylemini değiştirmese dahi medyanın söylemini tarafsız okuyabilmek toplum adına önemlidir.

Araştırmaların sonuçları ve yapıldıkları yıllar değerlendirildiğinde Türkiye toplumunun Suriyelileri başlarda genel olarak savaştan ve zulümden kaçan insanlar olarak ele alan bir yaklaşımla ülkeye kabul edilmesi gerektiğini düşündüğü ancak zamanla sürecin yönetilememesi, sorunların ve sığınmacı sayısının giderek artmasıyla toplumsal anlamda kabullenmenin kırılgan bir hale geldiği, özellikle 2014'ten sonra kırıldığı, toplumun provokasyona hazır halde bulunduğu, bazı illerde üst üste yaşanan linç girişimine varacak düzeyde halkın içinde bir Suriyeli sığınmacı nefreti biriktiği

açıktır. Erdoğan'ın araştırmasına göre (2015) sığınmacılara gösterilen saldırı ve eylemleri toplumun çoğu haklı bulmakta, sığınmacıların toplumsal ahlakı ve huzuru bozduklarını düşünmektedirler.

Ekinci'nin (2015: 51) Gaziantep'te yaptığı araştırmaya göre halk arasında Suriyelilerin fuhuş yaptığı, yerel halkın kadınlarını taciz ettiği, cinayete karıştığı hatta su şebekesine fare zehri attıkları gibi gerçekliği olamayan birçok şehir efsanesi dolaşmaktadır. Bu iddiaların çoğu zaten bir bilgiye dayanmaksızın oluşan şehir efsaneleri olmasına karşın gerçeklik payı olduğu varsayılsa dahi suçun işleyene değil tüm Suriyeli sığınmacılara atfedildiği görülmektedir. Bu bağlamda tüm bu sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel etkenler değerlendirilerek gelecek bölümde seçilen ulusal gazetelerdeki konuyla ilgili bazı haberler eleştirel söylem analizi yöntemi ile ele alınmaya çalışılacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ULUSAL MEDYADA SURİYELİ SIĞINMACILARIN TEMSİLİ

3.1. Türkiye'de Ulusal Medyada Suriyeli Sığınmacıların Temsili

Medyada etnik, dinsel ya da cinsel anlamda azınlık olan bir grubun nasıl temsil edildiğinin anlaşılmaya çalışılması söz konusu gruba toplumsal yaklaşımın nedenlerini anlayabilmek adına önemlidir. Çünkü farklı sosyal grupların kimliğinin algıdaki ağırlıklı bir kısmı medya tarafından oluşturulmakta, sosyal yaşantılara dayanmamaktadır. Medyanın sosyal algıyı etkileme ve hatta yönetme gücü bilindiğinden farklı grupların yaşadığı sorunları anlayabilmek, sorunlara çözüm önerisi üretebilmek ve toplumsal yaklaşımın arka planını anlamlandırabilmek adına medyanın söz konusu grupla ilgili söylemlerinin anlaşılması gerektiği düşünülmektedir.

Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de karşılaştıkları sorunlardan daha önceki bölümde bahsedilmiştir. Mevcut sorunlar hem Suriyeli sığınmacıları hem de Türkiye toplumunu etkilemekteyken medyanın sığınmacıları bu noktada sığınmacıları nasıl temsil ettiği de sorunların nedenlerini anlayabilmek için önemlidir. Çünkü söz konusu sorunları etkileyen temel problem sığınmacılara yönelik olumsuz ve dışlayıcı algılardır. Bu bağlamda medyanın sosyal algıyı nasıl etkilediğinin ya da etkileyebileceğinin bilinmesinin söz konusu sorunları anlamlandırabilmek için atılabilecek önemli adımlardan olduğu düşünülmektedir.

Medyada sığınmacıların nasıl temsil edildiğinin anlaşılmaya çalışılması için çalışmada tercih edilen eleştirel söylem analizi yöntemi, ilgili haber söylemlerini mevcut siyasi, sosyal ve hegemonik güç ilişkisi bağlamında ele alma amacı taşımaktadır. Bu nedenle söylemlerin arka plan ve bağlam bilgisinin analize dahil edilmesi mevcut sorunların analizini yapabilmek adına önemlidir.

> "Eleştirel söylem analizinde, metinler makro ve mikro düzeyde ele alınır. Makro yapılar, haber başlıkları, alt başlıklar, haber spotları, haber girişleri, haberde hangi temaların birbirlerini izlediğinin ortaya çıkarılmasını amaçlayan tematik yapı ve bu temaların şematik yapılarından oluşmaktadır. Mikro yapıda ise, metnin ses, sözcük, cümle yapısı, anlamları ve söylem stili ile aynı konunun farklı bir biçimde nasıl dile getirildiği ele alınmaktadır" (Başcı, 2015: 100).

Çalışmanın araştırma sorusunu daha somut hale getirebilmek amacıyla Teun Van Dijk 'in makro ve mikro çözümlemelerinden uyarlanarak haberlere yönelik bazı alt araştırma soruları da oluşturulmuştur. Bunlar "haberlerde ana tema ve/veya konular daha çok neler üzerine (suç, mağduriyet, yardımlaşma vs.) kurulmuştur?", "ana tema ve/veya konuların arka plan ve bağlam bilgisine enformasyon eksiltimine gidilmeden yer verilmiş midir?", "haberin açık veya örtük mesajları neler olabilir?", "'biz ve onlar' kategorilendirmesi kurulmuş mudur ve kurulmuşsa ayrıştırıcı, ötekileştirici kategoriler hangi bağlamlar üzerinden sunulmaktadır?", "temsilde gazetenin politik duruşunun etkisi var mıdır?" , "bakış açıları toplumsal algıda nasıl sonuçlar doğurabilir?" ve "toplumsal kabul ve uyumla alakalı olarak Suriyeli sığınmacılar ve yerel halk arasında yaşanan olaylar, eylemler, protestolar, linç girişimleri ve çatışmaları konu edinen haberler nasıl sunulmuş ve söz konusu haberlerde sorunlar nasıl ele alınmıştır?" şeklinde belirlenmiştir.

Belirlenen araştırma sorularını kapsayacak şekilde oluşturulan alt başlıklar altında Türkiye'de ulusal düzeyde günlük yayın yapan *Birgün, Sözcü, Hürriyet, Yeni Şafak ve Yeni Akit* gazetelerindeki belirli haberler eleştirel söylem analizi yöntemiyle analiz edilmektedir. İdeolojik ve politik olarak birbirinden farklı görüşlere sahip bu gazetelerin seçilmesi ile sığınmacılara yönelik tutum ve görüşlerdeki söylemsel çeşitliliğin sağlanması amaçlanmıştır. Diğer bir ifade ile Türkiye'deki politik çeşitliliğin ve bununla paralel olarak sığınmacılara yönelik tutumlardaki farklılığın en geniş şekilde kapsanması hedeflenmiştir. Çünkü daha önce de bahsedildiği üzere mesele politik bağlamda da ana akım içerisinde ayrışmaktadır.

Analize konu haberler için 2014 yılının Haziran, Temmuz ve Ağustos ayları seçilmiştir. Bunun iki önemli nedeni vardır. Birincisi, 2014 yılı en fazla sığınmacının geldiği yıldır. Dolayısıyla yüksek sayısal artışa paralel olarak sığınmacıların

toplumdaki görünürlüğünün ani ve keskin şekilde arttığı bir yıldır. İkincisi söz konusu aylarda Adana, Gaziantep, Kahramanmaraş, Ankara ve İstanbul gibi farklı kentlerde sığınmacılara yönelik linç girişimleri ve protesto eylemlerinde anlamlı artışlar meydana gelmiştir. Bu bağlamda seçilen gazetelerdeki haberler belirtilen yöntem, oluşturulan araştırma sorularıyla analiz edilmektedir.

3.2. Yeni Akit Gazetesinde Suriyeli Sığınmacılar

Yeni Akit gazetesi muhafazakâr ve İslamcı duruşuyla yayın politikasını sürdüren ulusal düzeyde günlük yayın yapan gazetelerdendir. Gazete seçimi yapılırken daha önce bahsedildiği üzere politik çeşitliliği dolayısıyla söylem çeşitliliğini sağlamaya çalışmak amaçlanmaktadır. Bu bağlamda *Yeni Akit* ve *Yeni Şafak* gazeteleri birbirine yakın duruşlarıyla muhafazakâr sağ siyasal eğilimde olan gazeteler olarak tercih edilmiştir. Politik tutumunun yanı sıra iktidara yakın olması dolayısıyla da *Yeni Akit* gazetesi seçilmiştir.

Yeni Akit gazetesinde araştırmaya konu olan dönemde Suriyeli sığınmacılarla ilgili yer alan haberlerin manşetleri şu şekildedir:

"İşbilir: Birkaç kişinin suçunu bütün Suriyelilere yüklemek doğru değil (5 Ağustos 2014)",

"Bu kampta herkes Türkçe konuşuyor (3 Haziran 2014)",

"Tır şoförlerine çocuk felci aşısı (6 Haziran 2014)",

"Deniz Feneri Derneği Suriyelilere umut oluyor (7 Haziran 2014)",

"Ev kiralarını dönüşüm ve Suriyeliler arttırdı (14 Temmuz 2014)",

"Halepli Antepliden, Şamlı Maraşlıdan farksız (18 Ağustos 2014)",

"İHH'dan Suriyelilere yardım çadırı (24 Haziran 2014)",

"Kendi ülkelerinde 'mülteci' hayatı sürüyorlar (21 Haziran 2014)",

"Kırıkkaleliler Suriyelilere 'Ensar' oluyor (14 Ağustos 2014)",

"Suriyeli sığınmacılara kütüphane hizmeti (21 Haziran 2014)",

"Kartelcilerin Maraş oyunu (16 Temmuz 2014)",

"Maraş'ta kirli provokasyon (15 Temmuz 2014)",

“Mülteci sayısında korkutan artış (21 Haziran 2014)”,
“Mültecilere istihdam fırsatı (20 Haziran 2014)”,
“Suriyeli kadınlar savaşın acısını örgü örerek unutuyor (1 Haziran 2014)”,
“Suriyeliler bir ramazana daha buruk girdiler (1 Temmuz 2014)”,
“Suriyeli çocuklara okul (4 Temmuz 2014)”,
“Suriyeli kadınlar hem üretiyor hem para kazanıyor (2 Ağustos 2014)”,
“Suriyeli sayısı 1,1 milyonu geçti (19 Temmuz 2014)”,
“Yetime yardım eli (20 Ağustos 2014)”,
“Suriyeli yetimler eğitime başladı (9 Ağustos 2014)”,
“Suriyeli yetimlerle ağlatan iftar (18 Ağustos 2014)”,
“Suriyeliler kurana koşuyor (4 Temmuz 2014)”,
“Suriyeliler üzerinden hükümete operasyon (17 Temmuz 2014)”,
“Suriyelilerden Erdoğan’a destek (17 Haziran 2014)”,
“Suriyelinin evinde hoş bir iftar (20 Temmuz 2014)”,
“Suriyeli ’ye yardım iman borcu (23 Ağustos 2014)”,
“Şanlıurfa’da gerginlik (2 Ağustos 2014)”,
“Vatandaşlar Suriyeliler evlerini açıyor (20 Temmuz 2014)”,
“Suriyelilere yardım için çırpınıyorlar (17 Haziran 2014)”.

3.2.1. Ana Tema ve/veya Konular

Yeni Akit gazetesi 2014 yılı Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında Suriyeli sığınmacılarla ilgili yer alan haberler incelendiğinde haberlerin ana tema ve/veya konularının ağırlıklı olarak “mağduriyet” ve “yardımlaşma” üzerine kurulduğu fark edilmektedir. Bu bağlamda Suriyeli sığınmacıların mağduriyeti gözler önüne serilirken Türkiye toplumunun da “yardımsever” ve “misafirperver” yapısı sık sık vurgulanmaktadır. Bu noktada çoğunlukla sığınmacılara yapılan yardımlar, destekler ve hizmetlerin haberlere konu edildiği görülmektedir. Suriyeli sığınmacılara çeşitli sivil toplum kuruluşları aracılığıyla yapılan yardımlar, belediyeler ya da devlet kanalıyla verilen eğitim, kütüphane, kurs gibi hizmetler ya da yerel halkın yaptığı yardımlar sık sık haberlerin konularını oluşturmaktadır.

Yeni Akit gazetesi haber söylemlerinde ana tema ve/veya konular genel olarak "yardımlaşma", "yardımseverlik" ve "mağduriyet" üzerine kurulduğundan Suriyeli sığınmacılar da genel olarak "yardıma muhtaç", "mağdur", "ihtiyaç sahibi", "yetim", "öksüz", "kimsesiz", "savaş mağduru" gibi sıfatlarla temsil edilmektedir. Örneğin Kahramanmaraş'ta sığınmacılara yönelik meydana gelen protestoların ardından "vatandaşlar Suriyelilere evlerini açıyor" manşeti ile verilen 20 Temmuz 2014 tarihli haberde açıklama şu şekildedir: "Kahramanmaraş'ta vatandaşlar Suriyelilere ait iş yeri ve araçlarına zarar veren gruba tepki gösterip sağduyu çağrısında bulunarak evlerine davet ettikleri Suriyelilerle iftar açtı. On İki Şubat İlçesi Mimar Sinan Mahallesi'nde oturan bir grup vatandaş evlerine davet ettikleri Suriyeli ailelerle iftar sofrasına oturdu. Suriyeli ailelerle yakından ilgilenen vatandaşlar 'ensar-muhacir' kavramını anlatarak Kahramanmaraş'ta yalnız olmadıklarını hissettirdiler. Ramazan ayında Suriyeli ailelere kapılarını açmaktan duydukları mutluluğu dile getiren vatandaşlar, kardeşlik hukukunun farklı ortamlarda devam edeceği mesajını verdiler."

Belirtilen haberde ana tema ve/veya konu "yardımlaşma" ve "misafirperverlik" üzerine kurulmuş, Kahramanmaraş'ta yaşanan olaylar eleştirilirken meselenin arka plan ve bağlam bilgisi oldukça eksik paylaşılmıştır. Yaşanan olayların nedenleri, sonuçları ve Kahramanmaraş nezdinde ülkede yaşanabilecek gerilimlere dair herhangi bir fikir yürütmeyen haber söylemi Suriyeli sığınmacıları "bize ihtiyaç duyan, mağdur din kardeşlerimiz" olarak temsil etmektedir. Yine haber Suriyeli sığınmacıların "bizim evimizde" "misafir" oldukları mesajını barındırmaktadır. Haber ilk bakışta sığınmacılarla yardımlaşmayı destekler nitelikte görülse de örtük mesajı baskın olarak Kahramanmaraş halkının misafirperverliği olarak okunmaktadır.

Haberin bir diğer mesajı ise "kardeşlik" ve "ensar-muhacir" kavramlarıdır. Kardeşlik mesajı açık olarak verilirken "ensar-muhacir" ilişkisi üzerinden bu kardeşliğin İslam kardeşliği bağlamında kurulduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu yaklaşım gazetenin nerdeyse tüm haber söylemlerinde hakimdir.

Haberde "biz" ve "onlar" kategorilendirmesinin ise örtük bir şekilde kurulduğu düşünülmektedir. Suriyeli sığınmacılara "kapılarını açan" aile üzerinden "bizim

evimizde" "misafir" oldukları ancak "bizim" "misafirperver" olduğumuzdan bu "misafirlikten" mutluluk duyduğumuz mesajı ile üstünlük ilişkisi kurulmuştur. Kategori "ev sahipliği" ve "eve sığınan", "yardıma muhtaç" ve "yardım eden" şeklinde örtük olarak, kabul etme üzerine değil daha yüzeysel bir hoşgörü üzerine kurulmuş ve ayrıştırılmıştır.

Vatandaşlar Suriyelilere evlerini açıyor

KAHRAMANMARAŞ - Kahramanmaraş'ta vatandaşlar, Suriyelilere ait iş yeri ve araçlarına zarar veren gruba tepki gösterip sağduyu çağrısında bulunarak, evlerine davet ettikleri Suriyelilerle iftar açtı. Onikişubat ilçesi Mimar Sinan Mahallesi'nde oturan bir grup vatandaş, evlerine davet ettikleri Suriyeli ailelerle iftar sofrasına oturdu. Suriyeli ailelerle yakından ilgilenen vatandaşlar, **"ensar-muhacir"** kavramını anlatarak, Kahramanmaraş'ta yalnız olmadıklarını hissetirdiler. Ramazan ayında Suriyeli ailele kapılarını açmaktan duyduğu mutluluğu dile getiren vatandaşlar, kardeşlik hukukunun farklı ortamlarda devam edeceği mesajını verdiler.

20 Temmuz

Aileler, Suriyelilere ait araç ve iş yerlerine zarar veren gruba da tepki gösterdi.

Yeni Akit, 20 Temmuz 2014.

Haberin görselinde yerde birlikte yemek yiyen sığınmacı ve yerel halk temsil edilirken görselin altında "aileler, Suriyelilere ait araç ve iş yerlerine zarar veren gruba da tepki gösterdi" cümlesi paylaşılarak yaşanan olayları yerel halkın onaylamadığı aslında sadece belli bir grubun meydana getirdiği, yerel halkla sığınmacılar arasında herhangi bir sorun olmadığı mesajı paylaşılmaktadır. Yaşanan olaylar eleştirilse de sorunların arka plan ve bağlam bilgisine yer verilmediğinden yaklaşım yüzeysel kalmaktadır. Hatta sorunlar görmezden gelinerek aslında yerel halkla sığınmacılar arasında problem olmadığı yerel halkın sığınmacılara "sahip çıktığı" mesajının verilmesi sorunlara çözüm önerisi getirebilmek adına herhangi bir işlevsel yaklaşımın ortaya konmadığını düşündürmektedir.

Haberin bir diğer mesajı üzerinden kurulan "ev sahibi" ve "misafir" ilişkisinin de toplumsal algı üzerinde olumlu bir etkiye neden olabilir düzeyde görünse de üstünlük ilişkisi kurulduğundan toplumsal kabulü kırılgan hale getirebileceği düşünülmektedir. Yine haberin söyleminde gazetenin politik ve ideolojik duruşunun etkisiyle yaşanan sorunlar İslami bir bakış açısıyla ele alınmış, sığınmacıların insani haklarından bahsetmekten ziyade Müslüman oldukları mesajı verilmiş ve bu mesaj üzerinden "ensar-muhacir" ruhu kurulmuştur.

3.2.2. Gazetenin İdeolojik ve Politik Duruşunun Etkisi

Yeni Akit gazetesi haber söylemlerinde İslami-muhafazakâr çizgideki yayın politikasının etkisi net bir şekilde hissedilmektedir. Suriyeli sığınmacılara "ensar-muhacir" ruhu ile "din kardeşlerimiz" olarak yaklaşılması gerektiği mesajı birçok haber söyleminde açık bir şekilde vurgulanmaktadır. Belirtilen nokta ile ilgili Erdoğan rapor şeklinde araştırmasında (2017) ensar-muhacir ruhunun realitede çok da işlevsel olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonucuna göre;

> "Türk toplumunun Suriyelileri tanımlarken 'bizden birileri', 'din kardeşlerimiz' vb. vurguları neredeyse istisna düzeyinde yapması dikkat çekicidir. Yani siyasetin 'ensar' söylemi ile sembolleştirdiği 'dayanışma miti' ve duygusallığın, toplumda bulduğu karşılığın oldukça sınırlı olduğu görünmektedir" (Erdoğan, 2017: 18).

Söz konusu noktada gazetenin ideolojik ve politik duruşunun etkisi İslami söylem üzerinden hissedilirken birçok konuda da net bir yaklaşım ve duruş sergilenmediği farklı söylemlerinden anlaşılmaktadır. Örneğin hükümete benzer bir ideolojisi olmakla beraber net olarak hükümet yanlısı denemeyecek bir gazete olarak *Yeni Akit* gazetesi bazı söylemlerinde Suriyeli sığınmacılar üzerinden hükümet ve başbakan Erdoğan propagandası yapmaktadır. 17 Temmuz 2014 tarihinde "Suriyeliler üzerinden hükümete operasyon" ve 17 Haziran 2014 tarihinde "Suriyelilerden Erdoğan'a destek" gibi manşetlerle paylaştığı haberlerde farklı illerde Suriyeli sığınmacılara yönelik meydana gelen protesto, eylem, linç girişimleri ve olaylar Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde Erdoğan'a zarar vermek üzere "kışkırtıcı kesimler" tarafından "planlanmış" provokasyonlar olarak ele alınmıştır. Söz konusu

noktada Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde muhalefetin gösterdiği çatı aday olarak anılan Ekmeleddin İhsanoğlu'nun "ben olsam sınırları açmazdım" şeklinde açıklama yaptıktan sonra olayların yaşandığı ifade edilmiş ve bunun manidar olduğu eklenmiştir.

Haberde yaşanan olaylar eleştirilmiş, "ırkçılık", "yabancı düşmanlığı" gibi ifadelerle ele alınmış olsa da mesele insan haklarından çok iç siyaset bağlamında hükümet ve Erdoğan'ın şahsi meselesiymiş gibi değerlendirilmektedir. Suriyeli sığınmacılara karşı meydana gelen olayların sığınmacılara vereceği zarardan çok seçimlere ya da iktidara verebileceği zarara odaklanmaktadır. Bu noktada medyanın söylemleri de Suriyeli sığınmacılara karşı halkı kışkırttığı belirtilerek eleştirilmiş ancak söylemler iktidar ve muhalefetin meseleye yaklaşımı bağlamında ele alındığından yine arka plan bilgisi paylaşılmamıştır. Diğer yandan sığınmacılar meselesinin yalnızca iktidar ve Erdoğan'ın şahsi meselesiymiş gibi içselleştirilmesi iktidara muhalif kesimin sığınmacılara karşı tepki göstermesine neden olabilmektedir. Ayrıca politik bağlamda yalnızca ulusal siyaset değil uluslararası siyasette de hükümetin yaklaşımı desteklenmektedir. *Yeni Akit* gazetesi haber söylemlerinde Suriyeli sığınmacılar savaştan kaçan grup olarak değil genellikle "katil Esad zulmünden kaçan mazlumlar" olarak temsil edilmektedir.

Yeni Akit gazetesi haber söylemleri genel olarak "ensar-muhacir" ruhu ile İslami referans üzerinden din kardeşliğine vurgu yapsa da Suriyeli sığınmacıların etnik aidiyetinin vurgulandığı metinler de bulunmaktadır. Etnik aidiyet noktasında "Türkmenlik" üzerinden yürütülen söylemlerde "Türklüklerini" kaybetmedikleri mesajı verilmektedir. Yalnızca "din kardeşliği" değil soydaşlık üzerinden de yakınlık kurulmaya çalışan söylemler Suriyeli sığınmacılar içerisindeki diğer azınlık gruplardan hiç söz etmemektedir. Örneğin konuyla alakalı 3 Haziran 2014 tarihli "bu kampta herkes Türkçe konuşuyor" manşetiyle paylaşılan bir haberde Hatay'da çadır kentte yaşayan sığınmacıların etnik olarak Türkmen oldukları, alışkanlık gereği Türkçe konuştukları, kampta Türk bayraklarının asılı olduğu belirtilmektedir. Haberde "2 yıldır YİBO'dalar", "Arapça bilmeyenler de var" ve "Tercümansız kamp" gibi üç ara başlık da kullanırken haberin barındırdığı en önemli mesaj ise Arapça bilmelerine

rağmen Türkçe konuşmayı tercih eden Türkmenlerin halkla herhangi bir sorun yaşamadıkları mesajıdır. Bu bağlamda haberin Türkçe konuşulursa toplumsal kabulle alakalı herhangi bir sorun yaşanmayacağı şeklinde bir mesaj barındırdığı düşünülmektedir. Haberin verdiği bir diğer örtük mesaj ise Suriyelilerin hepsinin Kürt, Arap vs. olmadığı aralarında Türkmenlerin de olduğu ve Türkçe konuştuklarının bilinmesi şeklinde yorumlanabilir. Haberin ana teması dil birliği ve etnik aidiyet üzerinden kardeşlik ya da soydaşlık üzerine kurulmuş olup bu bağlamdan aidiyet üzerinden Türkmen sığınmacılara karşı yakınlık duyabilecek bir atmosfer oluşturmaktadır.

3.2.3. Toplumsal Kabul ve Uyumla İlgili Söylemler

Yeni Akit gazetesinde toplumsal kabul ve uyumla alakalı olarak Suriyeli sığınmacılar ve yerel halk arasında yaşanan olaylar, eylemler, protestolar, linç girişimleri ve çatışmaları konu edinen haber söylemlerinde sorunların varlığı kabul edilmemekte, sorunlar görmezden gelinmekte ya da belli bir kesime atfedilmektedir.

Söz konusu haberlerin ilk bakışta sığınmacıları olumlu bir temsille sunduğu toplumsal kabule olumlu etki edebilecek algılar oluşturabileceği savunulabilir. Ancak dikkatle incelendiğinde sorunların görmezden gelinip yok sayıldığı, sorunların nedenleri ve olası sonuçlarının ele alınmadığı dolayısıyla sorunların üzerini örtme çabası içerisinde olunduğu ya da birkaç kişiye atfederek yüzeysel ele alındığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda yaşanan olayları gerçekleştiren kesimler "marjinal", "normal olmayan" gruplar şeklinde temsil edilmekte, olaylar ise "provokasyon, "galeyan", "oyun", "tahrik" gibi ifadelerle sunulmaktadır.

Örneğin Kahramanmaraş'ta Suriyeli sığınmacılara karşı yapılan protestoları konu edinen, 15 Temmuz 2014 tarihli haber "Maraş'ta Kirli provokasyon" manşetiyle paylaşılmıştır. Haberde eylemlerin "aklı başında olmayan" bir grup tarafından meydana getirilen "çok da önemsenmeyecek" bir mesele olduğu vurgulanmaktadır.

Haberin manşeti "Maraş'ta kirli provokasyon" şeklinde atılırken ara başlık olarak da "BİRİLERİ GALEYAN PEŞİNDE" ve "YAPILANLAR KARDEŞLİK

HUKUKUNA SIĞMAZ" şeklinde iki ara başlık kullanılmıştır. Başlıklar ve haber içeriği birbirini destekleyecek şekilde ana tema ve konuyu provokasyon ve galeyan üzerine kurgulamıştır.

Maraş'ta kirli provokasyon

Hafta sonu Kahramanmaraş'ta Suriyeli mültecilere karşı yapılan protesto eylemine sert tepki geldi. Akit'e konuşan kentin önde gelen kanaat önderleri yaşananların kardeşlik hukukuna sığmayacağını söylediler.

RAMAZAN ALKAN / ANKARA

Katil Esad rejiminden kaçarak Türkiye'ye sığınan Suriyeli mültecilere karşı Kahramanmaraş'ta önceki gün gerçekleşen olaya sert tepkiler geldi. Kentin önde gelen kanaat önderleri yaşananları kınayarak, yapılanların kardeşlik hukukuna sığmayacağını söylediler. Akit'e konuşan STK temsilcileri eylemin bir provokasyon girişimi olabileceğini belirtiler.

BİRİLERİ GALEYAN PEŞİNDE

İnsani Yardım Vakfı (İHH) Kahramanmaraş Temsilcisi Süleyman Erayman, eylemlerin bir provokasyon olabileceğini ileri sürdü. Eylem sırasında olay yerinde olduğunu söyleyen Erayman, "Eylemi yapanlar, çocuklar ve gençler. Aralarında 25 ve üzeri yaşta, aklı başında kimse yok. 'Çocuklara niçin yapıyorsunuz bu eylemi?' dediğimizde 'Bir polis bıçaklanmış' dediler. Biz de oradaki polislere söylentilerin doğru olup olmadığını sorduk. Onlar da 'Yok öyle bir şey' dediler. Birileri eylemcileri galeyana getirmek istiyor gibi. Normal vatandaşların Suriyeliler ile hiç bir sorunu yok" dedi.

Suriyeli vatandaşların Maraş'a önemli desteklerinin olduğunu aktaran Erayman, "İlimizdeki Suriyeliler ile buranın insanı iç içe kardeşçe yaşıyor. Öyle aralarında büyük problemlerde yok. Suriye'den gelen insanlar Maraş'a iş gücü olarak da katkıda sağlıyorlar. Burada sanayi ve tarım alanında eleman eksikliği vardı, onların sayesinde bu durum giderildi ve ekonomiye dönük önemli faydaları oldu bu insanların. Suça bulaşmış Suriyeliler yok mu, var. Ama bu çok az sayıda. Genel itibariyle Suriyelilerin kimseye zararı yok, faydası var" ifadelerini kullandı. Maraşlıların Suriyeli vatandaşlara sahip çıkmaya devam edeceğini dile getiren Erayman, konuşmasını şöyle bitirdi: "Bizim Suriyeli kardeşlerimizle hiçbir sıkıntımız yok. İnsanlar burada Suriyelilere ücretsiz evini, arabasını veriyor. Burada Ensar-Muhacir kardeşliği yaşanıyor ve iki tarafta bunun farkında. Bu ortamı bozmaya kimsenin gücü yetmeyecek inşallah."

"YAPILANLAR KARDEŞLİK HUKUKUNA SIĞMAZ"

Memur-Sen Kahramanmaraş Şube Başkanı Adnan Alagöz de yaşananların bir öfke patlaması olduğunu söyledi. 7–8 aydır şehirde kışkırtıcı olayların meydana geldiğini söyleyen Alagöz, "Uyuşturucu, fuhuş gibi olaylar gençleri biraz rahatsız etti. Eyleme katılanlar ülkücü camiadan gençler ve çocuklar. Bu grup Suriyelilerin Türkiye'ye gelmesine karşıydı baştan beri. Ramazan ayında bu şekilde Suriyelilerin protesto edilmesi hoş bir durum değil. Bizim ecdadımız hiçbir zaman kendisine sığınan kim olursa olsun bu şekilde davranmamıştır. Suriyeliler yanlış yapsalar bile bu tür eylemler yapılmamalı. Bizim içimizde de yanlış yapanlar var" açıklamasını yaptı. Yapılanların kardeşlik hukukuna sığmayacağını belirten Adnan Alagöz, "Bugün onların başına gelenler yarın bizim başımıza da gelebilir. Olaya biraz böyle bakmak lazım. Yanlış yapan Suriyelilere karşı önlemler alınmalı. Ama Müslüman bir kardeşine nefretle bakmamalı. Suç işleyen Suriyelilere yönelik önlemler alınırsa küçük olan sorunlar da bu yolla giderilebilinir. Suç işleyen küçük bir grup yüzünden masum Suriyelileri cezalandırmak haksızlık olur" diye konuştu.

Kahramanmaraş halkının Suriyeli kardeşlerine daima kucak açtığını belirten AK Parti Kahramanmaraş Milletvekili Sevde Beyazıt Kaçar, "Şu süreçte, özellikle Cumhurbaşkanlığı sürecinde bir kışkırtma olmuştur diye düşünüyorum" dedi. AK Parti Kahramanmaraş Milletvekili Sıtkı Güvenç ise, "Mekke'li müşriklerin zulmünden Medine'ye hicret eden Peygamberimiz ve ashabına Medine'li müminler sahip çıkıp, nasıl ensar olma şerefine sahip olduysa, Maraş halkı da Esad'ın zulmünden kurtulmak için şehrimize hicret eden Suriye'li kardeşlerine sahip çıkarak ensar olma şerefine ermiştir" diye konuştu.

Yeni Akit, 15 Temmuz 2014.

Kentin ileri gelen kanaat önderlerinin konuyla ilgili *Yeni Akit* gazetesine konuştuğunu belirten haber "yapılanların kardeşlik hukukuna sığmayacağının" ifade edildiğini belirtmektedir. Haberde konuyla ilgili İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı'nın (İHH) Kahramanmaraş temsilcisinin açıklamasına da yer verilmiştir. Eylemlerin bir provokasyon olabileceğini öne süren açıklamada "eylemi

yapanlar çocuklar ve gençler. Aralarında yirmi beş ve üzeri yaşta, aklı başında kimse yok" ifadeleri kullanılmıştır. Açıklama ve haber boyunca eylemcilerin yalan yanlış söylentilerle provokasyona geldiği, sığınmacılarla halkın kardeşçe yaşadığı, aralarında bir problem olmadığı belirtilmiş, Kahramanmaraş halkının sığınmacılara ücretsiz evini, arabasını verdiği, sığınmacıların da kente ekonomik anlamda katkı sağladığı, içlerinde suça karışanların çok az olduğu eklenmiştir. Yapılan açıklama problemlerin nedenlerini ve hatta problemlerin varlığını tamamen görmezden gelerek protesto eden grubun ciddiye alınmaması yönündedir. Ancak halk arasında toplumsal kabulün kırılganlaştığı aşikârdır. Tabi bu yorum 2014 yılı atmosferi baz alınarak yapılabilmektedir. Çünkü Suriyeli sığınmacılar meselesi dinamik bir süreç olduğundan dönem şartları değişebilmektedir. Söz konusu haberde bahsi geçen açıklama ile sorun görmezden gelindiği için soruna yönelik bir çözüm önerisi de getirilmemiştir.

Haberde Memur Sen Kahramanmaraş Şube Başkanı'nın konuyla ilgili açıklamasına da yer verilmiştir. Açıklama halkın uyuşturucu, fuhuş gibi meselelerden rahatsız olduğu, yanlış yapanlara karşı önlem alınması gerektiği ama masum olanların cezalandırılmaması ve Müslümanın kardeşinden nefret etmemesi gerektiği gibi ifadeler barındırmaktadır. Yapılan açıklama sığınmacıları hedef gösterici tarzda protestoların gerekçelerinden bahsetmektedir. Ancak mesele din kardeşliğine bağlanarak tepkinin yanlışlığı ifade edilmektedir. Hatta "bizim ecdadımız kendisine sığınan kim olursa olsun böyle davranmamıştır" şeklinde kurulan cümle ile sığınmacıların tepkiyi hak ettiği ancak bu tepkinin "biz" e yakışmadığı mesajı verilmektedir. Din kardeşliği, ensar-muhacir ilişkisi üzerinden belli bir ideoloji ile muhafazakâr kesime seslenen açıklama protestoyu yapanların da zaten ülkücü kesim olduğunu iddia etmektedir. Bu noktada etnik köken ya da milliyet temelinden ziyade din birliğine odaklanarak ortak nokta bulmaya çalışan yaklaşım gazetenin temel yayın politikası ve ideolojik duruşuyla da bağdaşmaktadır. Son olarak Ak Parti Kahramanmaraş milletvekilinin açıklaması ile de yaklaşım desteklenmiştir. Suriyelilerin zulümden kaçarak "biz"e sığınması hicret olarak görülmüş, Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye sığınmasına benzetilmiştir. Söz konusu açıklama da meseleyi ensar-muhacir ilişkisi ile ele almış hatta yine Cumhurbaşkanlığı sürecinde bir kışkırtma olarak yorumlamıştır. Bu açıklama da meselenin altındaki

problemleri tamamen görmezden gelmiş, İslami bağlamda mesele ele alınmış ve belli bir kesime tepkiler indirgenmiştir.

Haberin ana teması yaşanan olaylar iken verilen ana mesaj protestoların yersizliği, belirli bir kesimin provokasyona gelerek verdikleri tepkiler olduğu şeklindedir. Bu noktada yukarıda değinildiği gibi herhangi bir açıklamada problemlerin arka plan bilgisine yer verilmemiştir. Ancak Memur Sen Şube başkanının yaptığı açıklamada suça karışan Suriyelilerin gençleri rahatsız ettiği, 7-8 aydır şehirde kışkırtıcı olayların yaşandığının belirtilmesi yaşanan olayların gerekçelerine dair mesajlar içermektedir. Yine söz konusu mesaj ve yaklaşım da herhangi bir arka plan ve bağlam bilgisine yer vermediğinden Suriyelilerin suça karışma oranları, söylentilerin gerçeklik payı olup olmadığı gibi argümanları kullanmamıştır.

Haberde genel olarak Suriyelilere karşı yapılan protestoların nedenlerine ve sorunların arka plan bilgilerine yer verilmemiştir. Dolayısıyla problemlerin üzeri örtülmekte ve yapılan açıklamalarla sığınmacılar sorun kaynağı olarak hedef gösterilmektedir. *Yeni Akit* gazetesinin konuyla alakalı diğer haberlerindeki yaklaşımlar da benzer şekildedir. Sürekli olarak yerel halkla sığınmacılar arasında herhangi bir sorun olmadığı mesajı paylaşılmaktadır. Problemlerin az da olsa varlığı kabul edildiğinde ise kaynak olarak sığınmacılar işaret edilmekte ya da yaşanan olaylar Hükümet ve Erdoğan'a zarar vermek için belli grupların, "derin güçlerin" yarattığı provokasyon ve galeyanlar olarak ele alınmaktadır.

Haberde "biz" ve "onlar" kategorisi yine diğer haberlerle benzer şekilde "misafir" ve "ev sahibi" kategorisi üzerinden üstünlük hiyerarşisi ile kurulmuştur. 2014 yılı şartları ile düşünüldüğünde dahi halen "misafir" söyleminin devam ediyor olmasının toplumsal kabulü olumsuz etkileyebilecek bir yaklaşım olduğu düşünülmektedir. Ayrıca ilişki olması gereken insani değerler üzerinden değil Suriyeli sığınmacıların yaşadıklarının dramatize edilmesi yöntemi ile "acınarak" sağlanmaya çalışıldığından aslında yine üstünlük mesajı verilmektedir.

Söz konusu haber de gazetenin diğer haberleri ile ortak şekilde ideolojisi ve politik yaklaşımını açık edecek şekilde meseleyi ele almış, sığınmacıları istemesek bile "din kardeşliğinin bunu gerektirdiği" mesajı ile "ensar-muhacir" ruhuna vurgu yapmıştır.

3.2.4. "Biz" ve "Onlar" Kategorilendirmesi

Yeni Akit gazetesi haber söylemlerinde "biz" ve "onlar" kategorilendirmesi bariz bir şekilde ırkçılık ya da ötekileştirme üzerine kurulmasa da incelendiğinde bu ilişkinin farklı kategorilerle sürekli olarak yeniden kurulduğu fark edilmektedir. Söz konusu ilişki kategorisini sunan söylemler genel olarak Suriyeli sığınmacıları "yardıma muhtaç misafirler", Türkiye toplumunu da "yardımsever ve misafirperver ev sahipleri" olarak sunmakta ve temsil etmektedir. Bu bağlamda "biz" ve "onlar" kategorisi direkt olarak kurulmasa da "biz"im onlar karşısındaki üstünlüğümüz birçok söylemde hissedilmektedir. Yine birçok haber söyleminde Suriyeli sığınmacılar ülkeye gelmelerinin yaklaşık dördüncü yılına girilmiş olmasına karşın halen "misafirlerimiz" olarak sunulmaktadır. Tek arzularının ülkelerindeki savaş bittiğinde ülkelerine dönmek olduğu da birçok söylemde detay olarak paylaşılmakta ve birlikte yaşayabilme adına sorunlara çözüm önerisi üretme yaklaşımı benimsenmemektedir. Bu bağlamda aslında kardeşçe ya da sahiplenici bir ruhla sığınmacılara yaklaşılıyor gibi görünülse de ülkelerine dönme umudu ile misafirperverlik yapıldığı düşünülmektedir. Ayrıca "misafirlik" kavramının sınırlılığı gereği misafir bizimle birlikte yaşasa da ev bizim olduğundan hiçbir zaman bizimle aynı haklara sahip olmayacağı, uyması gereken kurallar ve sınırlar bulunduğu akılda tutulmalıdır.

Yardımlaşma ve "sahip çıkma" teması genel olarak *Yeni Akit* gazetesinde hakimken dikkat çeken başka bir nokta ise sık sık Suriyeli sığınmacıların tüm ihtiyaçlarının Türkiye tarafından karşılandığının vurgulanmasıdır. Bu bağlamda sığınmacılarla yapılan röportajlardan alıntılar yapan gazete sığınmacıların Türkiye'den duydukları memnuniyetin ve Türkiye'ye karşı duydukları minnetin sık sık altını çizmektedir. Oysaki daha önceki bölümde belirtildiği üzere Suriyeli sığınmacıların yüzde doksan yedisinden fazlası kamplarda değil, kent ya da kırsallarda kendi çabaları ile yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Yapılan yardımların

çoğunluğu kamplara gitmekte ve haberlere konu edilmekteyken haber metinlerinin söylemi tüm sığınmacıların yardımlar sayesinde yaşayabildikleri mesajını barındırmaktadır. Özellikle ekonomik olarak yaşam standartları zaten düşük olan orta ve alt sınıf için Suriyelilerin yardımlar sayesinde "rahat" bir şekilde yaşadığı, çalışmadan hayatlarını sürdüren bir grup olduğu mesajının kışkırtıcı olabilme ihtimali yüksektir.

Yeni Akit gazetesi söylemlerinde genel olarak sığınmacıları "mağdur", "yardıma muhtaç" "misafirlerimiz" ya da "din kardeşlerimiz" olarak resmetse de diğer yandan da sığınmacılara karşı tepkileri körükleyici haberlere de yer vermektedir. Burada da "misafirliğin" sınırlarının zorlandığı "ev sahibi"nin rahatsız edildiği noktalar devreye girmektedir. Örneğin İstanbul'daki ev kiralarının artışını konu edinen bir haberin içeriğinde genel olarak kentsel dönüşüm ve öğrencilerden bahsedilse de "ev kiralarını dönüşüm ve suriyeliler arttırdı" manşeti kullanılmıştır.

Söz konusu habere benzer şekilde birden fazla haberde sığınmacıların "akın akın" türkiyeye geldiği, türkiyedeki suriyeli sığınmacı sayısında "korkutan" bir artış meydana geldiği de belirtilmektedir. Sürekli olarak "kardeşlik" vurgusu yapan gazete söylemlerinde toplumsal kabulden ziyade istemeden de olsa "ecdadımızdan öğrendiğimiz ve 'biz'e yakışır şekilde" yaklaşmamız gerektiği mesajı paylaşılmaktadır.

3.2.5. Bakış Açılarının Toplumsal Algıya Olası Etkileri

Yeni Akit gazetesinde bahsedilen bakış açılarının toplumsal algıya olası etkilerinin olumlu olabileceği noktalar muhafazakâr kesimin "din kardeşliği" söylemi üzerinden sığınmacıları kabullenme ihtimalinin artması şeklinde yorumlanabilir. Ancak daha önce belirtildiği üzere bazı araştırmacılar (Erdoğan, 2017: 18) "din kardeşliği" ya da "ensar-muhacir" ruhunun realitede pek de işlevsel olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Diğer taraftan *Yeni Akit* gazetesi söylemlerinde Suriyeli sığınmacıları sürekli olarak "yardıma muhtaç din kardeşlerimiz" olarak sunsa da sığınmacıların yaşadığı

problemlere çok az yer vermekte, sorunların nedenlerine ve arka plan bilgisine ise nerdeyse hiç yer vermemektedir. Sığınmacıların mağduriyeti vurgulanırken mağduriyetin sebebi olarak Suriye'deki iç savaş ve Esad rejimi işaret edilmekte, Türkiye'de yaşanan sosyoekonomik sorunlar görmezden gelinip mesele makro düzeyde ele alınmaktadır. Yalnızca ekonomik problemlerden zaman zaman bahsedilmiş ancak bu noktada da sorunların çözüm yöntemine dair fikir üretmekten çok sorunların dramatize edilmesi, sığınmacıların "muhtaçlığının" gözler önüne serilmesi yöntemi tercih edilmiştir.

Ana tema ve konuları desteklemek üzere genel olarak bölgede etkili siyasilere ya da sivil toplum kuruluşları temsilcilerine söz veren *Yeni Akit* gazetesi haberleri yalnızca dramatik bir mesele olduğunda sığınmacılara söz hakkı vermekte, sığınmacıların "yetimliğini", "kimsesizliğini", trajik hikayelerini altını çizerek paylaşmaktadır. Söz konusu haberlerde sığınmacıların "mağduriyeti" vurgulanırken de neler yaşadıklarından çok Türkiye'nin sığınmacılara nasıl yardım ettiği üzerinde durulmaktadır.

20 Ağustos 2014 tarihinde "yetime yardım eli" manşetiyle paylaşılan haberde İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı'nın (İHH) Hatay Ofisi Basın Danışmanı tarafından aktarılan yorumlarla desteklenerek, savaşta ailelerini kaybetmiş Suriyeli çocuklara "yardım eli" uzatıldığı aktarılmıştır.

Haberde "yardım eli" olarak çocuklara oyuncak, ayakkabı, kıyafet dağıtılması ve etkinlikler düzenlenmesinden bahsedilmiştir. İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı'nın "yetim ve öksüz çocuklarla yakından ilgilendiği" de haber fotoğrafının altında paylaşılmıştır. Haberin konusu yine "yardımlaşma" ve "yardımseverlik" üzerine kurulurken ailesini kaybeden çocuklardan "yetim" şeklinde bahsedilmiş, yaşadıkları sorunlara değinmek yerine İHH'nın yardımseverliği ve çalışmaları ön plana çıkarılmıştır. Çocukların yaşadıkları eğitim sorunu, psikolojik ya da sosyal sorunlardan ve arka plan bilgilerinden bahsedilmezken tek ihtiyaçları kıyafet, oyuncak vs. olarak sunulmuştur.

Yetime yardım eli

HATAY

Suriye'deki iç savaşın mağduru olan kimsesiz çocuklar, İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı'nın (İHH) organizasyonları sayesinde bir nebze de olsa geleceğe umutla bakıyor.

İHH Suriye Çalışmaları Hatay Ofisi Basın Danışmanı Burak Karacaoğlu, ülkelerindeki iç savaşta ailesini kaybetmiş Suriyeli çocuklara yardım eli uzatmaya çalıştıklarını bildirdi.

Suriye'de 4. yılına giren çatışma ve saldırılarda anne veya babasını kaybeden çocuklara hem Suriye içinde, hem de sığındıkları Türkiye'de destek olduklarını aktaran Karacaoğlu, bu yıl 16 bin çocuğa ulaştıklarını ve onlar için 12 etkinlik düzenlediklerini belirtti.

Karacaoğlu, kimsesiz çocuklara 5 bin oyuncak, 2 bin kıyafet ve 2 bin ayakkabı dağıttıklarını kaydetti.

Karacaoğlu, yakınları tarafından Türkiye'ye getirilen çocuklar için de hem kamplarda, hem İHH merkezlerinde etkinlikler düzenlediklerini ifade etti.

İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH), bu yıl Suriye ve Türkiye'deki 16 bin kimsesiz çocuğa yardım eli uzattı.

İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı yetkilileri yetim ve öksüz çocuklarla yakından ilgileniyor. Sevgi ve şefkate ihtiyaç duyan çocuklara ellerinden geleni yapıyorlar.

Yeni Akit, 20 Ağustos 2014.

Örnek habere benzer birçok haberde de *Yeni Akit* gazetesinin meseleyi yalnızca yapılan yardımlar boyutunda ele alması ve sığınmacıların yaşadığı sorunların arka plan bilgilerine yer vermemesi, toplumsal algıda sığınmacıların Türkiye'de yardımlarla "rahatlıkla" yaşayan, herhangi bir sorunu olmayan bir grup olarak temsiline neden olabilir. Kaldı ki daha önce bahsedildiği üzere yapılan yardımların çoğunluğu kamplara gitmekte ve haberlere konu edilmekteyken haber metinlerinin söylemi tüm sığınmacıların yardımlar sayesinde yaşayabildikleri mesajını barındırmaktadır. *Yeni Akit* gazetesi sığınmacıları direkt olarak Türkiye'ye birer "yük" olarak sunmasa da 2014'ün bakış açısı ve o dönemde yaşanan olaylarla yorumlandığında toplumsal kabulün kırılganlaştığı, bu nedenle gazetenin "yardım" temalarının tepkiye neden olabileceği düşünülebilir.

Diğer taraftan sığınmacılarla yerel halk arasında yaşanan olaylarda sorunların görmezden gelinmesi sorunlara çözüm önerisi üretebilmek adına zaten işlevsel bir yaklaşım değildir. Bunula birlikte yaşanan olayların hükümete ve Cumhurbaşkanlığı

seçimlerine karşı provokasyonlar olarak ele alınması, sığınmacıların yalnızca hükümetin şahsi meselesiymiş gibi ele alınması, muhalif kesimin de aynı algıyla Suriyeli sığınmacılara karşı tepki göstermelerine neden olabilir.

3.3. Birgün Gazetesinde Suriyeli Sığınmacılar

Birgün gazetesinin ideolojik ve politik anlamda Türkiye'de tanımı zor olsa da sol kanatta yer aldığı varsayılarak politik çeşitliliği sağlayabilmek adına söylem analizi yapılan ulusal düzeyde yayın yapan günlük gazeteler arasında olması gerektiği düşünülmektedir. Çünkü Suriyeli sığınmacılarla Türkiye toplumu arasında genel olarak bir kültür ya da etnik yakınlığın olmaması sığınmacıların ötekileştirilmesi anlamında dayanılabilen argümanlardandır. Diğer taraftan *Yeni Akit*'in yaklaşımı yani "din kardeşliği" ya da "ensar-muhacir" ruhundan farklı olarak İslami-muhafazakâr çizgide olmayan bir gazetenin konuyla alakalı söylemleri merak edilmektedir.

Birgün gazetesinin söylem analizine dahil edilmesinin diğer bir nedeni de siyasi iktidara muhalif tarafta durmasıdır. Daha önce de bahsedildiği üzere Suriyeli sığınmacılar meselesi hem ulusal hem de uluslararası siyaset bağlamında ele alınan çoğu zaman iktidarla özdeşleştirilebilen bir meseledir. Bu bağlamda iktidara muhalif tarafta duran bir gazetenin meseleyi nasıl ele aldığının önem arz ettiği düşünülmektedir.

Birgün gazetesinde 2014 yılı Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında Suriyeli sığınmacılarla ilgili yer alan haberler incelendiğinde haber manşetlerinin şu şekilde olduğu belirlenmiştir:

"Göçmenlere saldırı hükümetin eseri / Saldırıların sorumlusu AKP (15 Temmuz 2014)",

"IŞİD, aileleri de parçalıyor (12 Temmuz 2014)",

"Valilik sürmüştü: Kovulan Suriyeliler İstanbul'a göçüyor / Antep'ten kaçan Suriyeliler İstanbul'da (16 Ağustos 2014)",

"Suriye gerçeğine 'Asfur'la bakın (6 Haziran 2014)",

"Suriyeli çalıştırana 10 bin TL ceza (5 Temmuz 2014)",

"Suriyeliler iş cinayeti kurbanı (30 Temmuz 2014)",

"Suriyelileri Mudanya'dan attılar (27 Temmuz 2014)",

"Belediye başkanı açıkladı, Suriyeliler böyle korunacak! / Arapça tabelalar Türkçeleştirilecek (17 Ağustos 2014)",

"Şanlıurfa'da Suriyeli mültecilere destek evi (19 Ağustos 2014)",

"Suriyelilere saldırıları ne zaman önleyeceksiniz? (21 Ağustos 2014)",

"Af Örgütü üyesi: Kaç Suriyeli var devlet bilmiyor / Türkiye'de kaç Suriyeli var hükümet bunu dahi bilmiyor (26 Ağustos 2014)",

"Antep'i karıştıran cinayette bin bir türlü ayrımcılık (28 Ağustos 2014)".

3.3.1. Ana Tema ve/veya Konular

Birgün gazetesinde 2014 yılı Haziran, Temmuz ve Ağustos ayındaki Suriyeli sığınmacılarla ilgili haberler incelendiğinde konuyla alakalı haber yoğunluğunun diğer gazetelere oranla daha az olduğu fark edilmiştir. Gazetede konuyla ilgili haber yoğunluğunun az olması meselenin göz ardı edildiği ya da önemsenmediği gibi yorumlara açık olsa da var olan haber metinleri incelendiğinde gazetenin konuyla alakalı haberlerinin çoğunu ilk sayfadan verdiği ve neredeyse tamamında Suriyeli sığınmacıların yaşadığı sorunlara yer verdiği görülmüştür.

Birgün gazetesinde söz konusu dönemde Suriyeli sığınmacılarla ilgili yer alan haberlerde ana tema ve/veya konular sığınmacıların yaşadıkları birçok sosyoekonomik soruna odaklanmıştır. Haberlerde sığınmacıların yerel halk tarafından dışlanması, çeşitli kentlerde sığınmacılara yönelik meydana gelen saldırılar, sığınmacıların yaşadığı dramatik hayatlar, sığınmacı kadınlara fuhuş yaptırılması, yoksul genç sığınmacı kadınların yaşlı erkeklerle evlendirilmesi, para karşılığı böbreklerinin alınması, yeni doğan çocukların kayıt altına alınamaması, sığınmacıların kayıt dışı, ağır koşullarda ve sigortasız çalıştırılması bir kısmının ise kaçakçılık yapması, eğitim ve sağlık sorunları, iş kazalarına maruz kalan sığınmacılar gibi birçok sorun ele alınmıştır. Bu bağlamda Suriyeli sığınmacılar gazete söylemlerinde birçok sorunla mücadele etmek zorunda kalan mağdur, ezilen grup olarak temsil edilmektedir.

Birgün gazetesi haber söylemlerinde ana tema ve/veya konular Suriyeli sığınmacıların yaşadığı sorunlar üzerine kurulurken arka plan ve bağlam bilgilerine yeterli ve eksiksiz düzeyde olmasa da genel olarak yer verilmiştir. Örneğin birçok haber söyleminde Suriyeli sığınmacıların iş kazasına maruz kalmalarının nedeni kayıt dışı ve sigortasız çalıştırılmaları, kayıt dışı ve sigortasız çalıştırılmalarının nedeni ise Suriye ile Türkiye arasında göçmenlik anlaşmasının olmaması yani yasadaki boşluğa bağlanmıştır. Yine birçok haber söyleminde Suriyeli sığınmacıların yoksulluk içinde yaşamalarının nedeni Türkçe bilmemeleri ve kimsenin onları işe almak istememesi olarak vurgulanmıştır. Ayrıca Suriyeli sığınmacıların çoğunun neden kamplarda kalamadığı meselesi de farklı haberlerde ele alınmış, mesele kampların kapasitesinin yetersizliği ve etnik-mezhepsel ayrımcılığa bağlanmıştır. Diğer gazetelerde yer bulamayan kampta kalamama meselesine farklı söylemlerde değinerek dikkat çekilmiştir. Türkiye toplumu arasında yaygın bir kanı olan sığınmacıların çoğunun kamplarda yaşadığı ve devlet tarafından masraflarının karşılandığı kanısının değişmesi adına meselenin önem arz ettiği düşünülmektedir.

30 Temmuz 2014 tarihinde "Suriyeliler iş cinayeti kurbanı" başlığıyla paylaşılan haberde "insanların bir kısmı, sigortasız, kayıtsız çalışıyor, bir kısmı kaçakçılık yapıyor. Kaç Suriyeli öldü Organize Sanayide…Kazan patladı iki kişi öldü. İnşaatlardan düşüp ölüyorlar. Ucuza çalıştırılıyor bu insanlar…Bizim Suriye'yle bir göçmen anlaşmamız yok, bu olmadığı sürece insanlar burada yasadışı çalışacaklar. Yasa dışı çalışmanın sonucunda da sosyal güvencenin olma şansı yok" ifadeleri kullanılmıştır.

Haberin tamamı tırnak içinde verilirken sığınmacıların yaşadığı birçok probleme yer verilmiştir. Haberin konusu sığınmacı sorunlarını ve mağduriyetlerini vurgulamak şeklinde kurulmuştur. Bu bağlamda sığınmacı kadınlara fuhuş yaptırılması, yoksul genç sığınmacı kadınların yaşlı erkeklerle evlendirilmesi, para karşılığı böbreklerinin alınması, yeni doğan çocukların kayıt altına alınamaması, sığınmacıların bir kısmının kayıt dışı ve sigortasız çalıştırılması bir kısmının ise kaçakçılık yapması, iş cinayetine kurban giden sığınmacılar gibi birçok sorun ele alınmıştır. Bu bağlamda konu birçok argümanla desteklenmiş, sıralanan tüm sorunlar

için olmasa da bazı sorunların nedenleri de arka plan bilgisi ile paylaşılmıştır. Örneğin yasa dışı çalışmalarının nedeni olarak Suriye ile göçmen anlaşmamızın olmaması, iş cinayetlerinin nedeni olarak kayıt dışı çalışma gibi arka plan ve bağlam bilgilerine yer verilmiştir.

Suriyeliler iş cinayeti kurbanı

"18-20 yaşındaki genç kadınlara fuhuş yaptırıyorlar. Bu işleri yapan mafyalar da var. Yokluk içindeki genç kadınlar yaşlı erkeklerle evleniyor, evlendiriliyor. 5 bin dolara böbreğini alıyorlar.

Sosyal olarak evlilikler var, bu evliliklerden doğan çocuklar var. Ama anne babalarından biri Türkiye vatandaşı olmadığı için nüfusa kayıt edilemiyor.

İnsanların bir kısmı sigortasız, kayıtsız çalışıyor, bir kısmı kaçakçılık yapıyor. Kaç Suriyeli öldü Organize Sanayide... Kazan patladı iki kişi öldü. İnşaatlardan düşüp ölüyorlar. Ucuza çalıştırılıyor bu insanlar...

Mutlu bir yaşamları yok burada Suriyelilerin. Onlar mutlu olmayınca Gaziantep'te diğer insanlar da çok mutlu değil. Onlar da 'Tüm sıkıntılar Suriyelilerden kaynaklanıyor' demeye başladılar. Her gittiğim yerde söylüyorum, bakın Suriyeliler bizim komşularımız, yaşananlar onların suçu değil, siz bu insanların arabalarını dükkânlarını tahrip ederek bir yere varamazsınız, bu ülkenin başına bunu getiren Tayyip Erdoğan. Eğer mücadele vereceksiniz hedefi net koymanız lazım. Bu gariban insanların ne suçu var, yapabilecekleri hiçbir şey yok...

Zaman zaman gerilimler oluyor. Ama 'Boşta gezeni kampa göndeririz' ne demek? Nereye göndereceksiniz, kamplar ağzına kadar dolu. Şimdi 25 bin kişilik bir kamp daha yapılıyor buraya. 400 bin Suriyeli Gaziantep'te şu anda, bunlara temiz su içirmek zorundasınız, bunun eğitimi var, yeşil alanı var, trafiği var... Bir sürü Suriye plakalı araç var, dedik ki 'En azından geçici plaka verelim', o da olmadı.

Bizim Suriye'yle bir göçmen anlaşmamız yok, bu olmadığı sürece insanlar burada yasadışı çalışacaklar. Yasadışı çalışmanın sonunda da sosyal güvencelerinin olma şansı yok."

Birgün, 30 Temmuz 2014.

Yine haberde önemli bir detay olarak tüm problemlerin Suriyelilerden kaynaklandığının düşünüldüğü belirtilmiş ve bu düşünce eleştirilmiştir. Bu bağlamda sığınmacıların dükkanlarına, arabalarına saldırarak bir yere varılamayacağını mücadelenin iktidar ile yapılması gerektiğini belirten haber toplumsal kabul noktasındaki sorunları kabul etmiş ancak sorunun kaynağını olarak sığınmacıları değil Erdoğan'ı işaret etmiştir. Bununla birlikte bu mücadele ile ilgili herhangi bir detay paylaşılmamıştır. Ancak Suriyeli sığınmacıların mutlu olmadığı ve onlar mutlu olmayınca Gaziantep özelinde halkın da çok mutlu olmadığı haberde belirtilmiş örtük bir şekilde birlikte yaşayabilme adına toplumsal kabul ve uyumun önemi işaret edilmiştir.

Haber söyleminin bakış açısı toplumsal kabul anlamında olumlu bir mesaj paylaşmaktadır. Bu bağlamda sorunların varlığı kabul edilmiş ancak kaynağının sığınmacılar olmadığı belirtilmiştir. Sorunlarla ilgili ise gazetenin ideolojik ve politik duruşunun etkisi ile mücadelenin sığınmacılarla değil Erdoğan'la yapılması gerektiği işaret edilmiştir. "Biz" ve "onlar" kategorilendirmesi söz konusu haber söyleminde kurulmamış birlikte yaşayabilmenin her iki tarafa da mutluluk getireceği mesajı paylaşılmıştır.

Haberin diğer önemli mesajı sorunların sığınmacıların arabaları, dükkanları veya yaşam alanları yok edilerek çözülemeyeceğidir. Sorunların nasıl çözülebileceğine dair çözüm önerisi üretilmese de yöntemin yapıcı olması gerektiği mesajı paylaşılmıştır. Diğer önemli mesele ise haberde kampların kapasitelerinin yetersizliği bilgisinin paylaşılmasıdır. "'Boşta gezeni kama göndeririz' ne demek. Nereye göndereceksiniz, kamplar ağzına kadar dolu. Şimdi 25 bin kişilik bir kamp daha yapılıyor buraya. 400 bin Suriyeli var Gaziantep'te şu anda, bunlara temiz su içirmek zorundasınız, bunun eğitimi var, yeşil alanı var, trafiği var…" ifadeleriyle sığınmacıların kamplarda değil kentte yaşamalarının bir nedeni arka plan bilgisi ile paylaşılmıştır.

3.3.2. Gazetenin İdeolojik ve Politik Duruşunun Etkisi

Birgün gazetesinin ideolojik ve politik duruşunun etkisi Suriyeli sığınmacılar konusuna yaklaşım meselesinde hissedilmektedir. Bu bağlamda *Birgün* gazetesinin meseleye kısmen de olsa solun öğretileri bağlamında yaklaştığı düşünülmektedir. Bu noktada Suriyeli sığınmacıları birçok söylemde "ezilen", "sömürülen" sınıf olarak resmedilmektedir.

İdeolojik ve politik çeşitlilik kriteri olarak ele alınan diğer bir kriter olan hükümete yakınlık, muhaliflik baz alındığında da gazetenin söylemlerinde yayın politikasının etkisi fark edilmektedir. Bu bağlamda sorunların kaynağı olarak siyasi iktidar yani hükümet ve başbakan Erdoğan işaret edilirken arka plan ve bağlam bilgisi net paylaşılmamıştır. Arka plan ve bağlam bilgisi olarak farklı söylemlerle yalnızca

Türkiye'nin Suriye politikası eleştirilmiş ve Türkiye'nin savaşı sona erdirmek istemediği belirtilmiştir.

15 Temmuz 2014 tarihli "Göçmenlere saldırı hükümetin eseri" manşeti ile ilk sayfadan verilen haberin ilgili sayfadaki başlığı "Saldırıların sorumlusu AKP" şeklindedir. Haberde sığınmacılara karşı o dönemde meydana gelen hemen hemen bütün protesto, linç girişimi, saldırı ya da eylemlere yer verilmiştir. Haber boyunca yaşanan tüm bu olaylar "ırkçı saldırı" şeklinde ele alınmış, saldıran tarafın olayların meydana geldikleri kentlerdeki yerel halk olduğu vurgulanmıştır. Haberin asıl mesajı ise saldırılar değil, saldırıların sorumlusunun hükümet olduğu mesajıdır.

Göçmenlere saldırı hükümetin eseri

»**SURİYE**'deki iç savaştan kaçarak Türkiye'ye gelmek zorunda kalan sığınmacılar her geçen gün yeni bir ırkçı saldırıya maruz kalıyor. Son bir kaç ayda Maraş, İstanbul, Ankara, Antep ve Adana'da da benzer saldırılar gerçekleşti.

»**DÜNYA** genelinde sayıları 4 milyona yaklaşan Suriyeli mültecilerin yaklaşık üçte biri Türkiye'ye sığınmış durumda. İHD Başkanı Türkdoğan, "Yanlış politikalar saldırı sebebi oluyor" dedi. »**MERT DÜZGÜN AYHAN 6'DA**

Birgün, 15 Temmuz 2014.

Haberde “sorumlu hükümet”, “Maraş’ta tehdit”, “İstanbul’da taş ve sopa”, “‘Suriyeli istemiyoruz’ sloganı”, “binaya hücum edildi”, “Adana’da maskeli bir grup saldırdı” şeklinde ara başlıklar kullanılmıştır. İnsan Hakları Derneği (İHD) başkanının ağzından sığınmacılara karşıt yaklaşımların meydana getirdiği olaylar hükümetin Suriye’deki savaşı sona erdirmek istememesi şeklinde yorumlanmıştır. Haber boyunca da bu baskın mesaj hissedilmektedir.

Saldırıların sorumlusu AKP

Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılara yönelik ırkçı saldırıların ardı arkası kesilmiyor. İHD Başkanı Türkdoğan "Hükümetin yanlış politikalar saldırı sebebi oluyor" dedi

MERT DÜZGÜN AYHAN

Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle Türkiye'ye kaçmak zorunda kalan sığınmacılar her geçen gün yeni bir ırkçı saldırıya maruz kalıyor. Maraş'ta pazar günü bir grubun 'Suriyeli mülteci istemiyoruz' sloganları eşliğinde sığınmacıların kaldığı çadır kente saldırması ırkçı saldırıları bir kez daha gündeme getirdi. Son bir kaç ayda İstanbul, Ankara, Antep ve Adana'da da benzer saldırılar gerçekleşmişti. Dünya genelinde sayıları 4 milyona yaklaşan Suriyeli mültecilerin yaklaşık üçte biri Türkiye'ye sığınmış durumda. Ancak yüz binlerce Suriyeli, metropollerde dilenciliğe, evsizliğe, ağır çalışma koşullarına mahkum oluyor.

'SORUMLU HÜKÜMET'

Suriyeli mültecilere karşı son zamanlarda artarak devam eden saldırıları değerlendiren İHD Genel Başkanı Öztürk Türkdoğan, saldırıların asıl sorumlusunun AKP hükümeti olduğunu söyledi. Türkdoğan şöyle konuştu: "Suriye'deki iç savaşın sorumlusu Türkiye'nin uyguladığı Suriye politikasıdır. Türkiye iç savaşı sona erdirmek istemiyor. Aksine iç savaşa hizmet eden bir politika gütmekte. İHD olarak yaptığımız araştırmalar neticesinde geçen yıl ekim ayında 800 bin civarında olan Suriyeli mültecilerin sayısı bu yıl haziran ayı itibariyle 1 milyon civarına ulaştı. 1 milyon mülteciden sadece 220 bini kamplarda kalıyor. Sağlık ihtiyacı dışında kalan tüm ihtiyaçlarında bu insanlar tek başına kalıyorlar. Bunun sonucu olarak dilencilik, hırsızlık ve fuhuş gibi suçlar da artış meydana geliyor."

MARAŞ'TA TEHDİT

Maraş'ta, önceki gün kent merkezinde kalan Suriyelilerin ülkelerine dönmelerini isteyen yaklaşık bin kişi sosyal medyadan örgütlenerek sokaklara döküldü. Kentte son günlerde Suriyeli'lerin suç işleyip huzursuzluğa yol açtığını ileri sürerek, kentten gitmeleri amacıyla sosyal medyada örgütlenen çoğunluğu genç yaklaşık bin kişi, öğleden sonra Kıbrıs Meydanı'nda toplandı.

İSTANBUL'DA TAŞ VE SOPA

İstanbul'da da pazar günü Suriyelilere karşı ırkçı saldırılar yapıldı. Başakşehir'e bağlı Ziya Gökalp Mahallesi'nde, sığınmacı Suriyeliler ile mahalle sakinleri arasında taşlı sopalı bıçaklı kavga yaşandı. Olay sonrası Suriyeli grup oturdukları semti terk etmek zorunda kaldı. Başakşehir'de bir grup İkitelli Köyü meydanda toplanarak "Suriyelileri istemiyoruz" şeklinde protesto eylemi gerçekleştirdi. Yaklaşık 300 kişilik grup saatlerce mahalle mahalle dolaşarak ev sahiplerine Suriyelileri evlerinden çıkarmaları konusunda uyarıda bulundu.

'SURİYELİ İSTEMİYORUZ' SLOGANI

Antep'te toplanan bir grup Demokrasi Meydanı'nda toplanarak 'Suriyelileri istemiyoruz!' eylemi gerçekleştirdi. Yaklaşık 3 yıldan beridir şehirde bulunan Suriyeli sığınmacılardan rahatsız olduklarını kaydeden grup, suç oranlarının arttığını öne sürüp tepki gösterdi. Demokrasi Meydanı'nda toplanan grup 'Susma Haykır, Suriye'ye Hayır', 'Antep'te Suriyeli İstemiyoruz' sloganları attı.

BİNAYA HÜCUM EDİLDİ

Ankara'nın Altındağ ilçesi Hacılar Mahallesi'nde 8 Mayıs'ta Suriyelilerin kaldığı binanın önünden geçen bir kişi, iddiaya göre tartıştığı Suriyeliler tarafından darp edildi. Olayın ardından mahalleli ile Suriyeliler arasında tartışma çıktı. Tartışmanın kavgaya dönüşmesi üzerine, Suriyelilerin kaldığı üç katlı bina taş yağmuruna tutuldu. Polis mahalleye gelerek gruba müdahale etti. Çevik Kuvvet polislerinin olay yerinden ayrılmasının ardından yeniden toplanan mahalleli, ırkçı sloganlarla tekrardan Suriyelilerin oturduğu binaya doğru hareket geçti. Kalabalığın fırlattığı yanıcı madde nedeniyle binanın ikinci katındaki daire yangın çıktı. İhbar üzerine tekrar mahalleye gelen polis ekipleri itfaiyeye haber verdi.

Mahalleli, yangına müdahale etmek için gelen itfaiye aracının önüne geçerek ilerleyişine engel olmak istedi. Polis ekiplerinin aracın önüne geçen grubu dağıtmasının ardından itfaiye ekipleri yangına müdahale etti. İtfaiye ekiplerinin kısa sürede müdahalesinin ardından yangın söndürülürken evde maddi hasar meydana geldi.

Adana'da maskeli bir grup saldırdı

ADANA'da esnaf ile Suriyeli sığınmacılar arasında 'işyeri açıp ticaret yapma' konusundaki tartışma, dün akşam saatlerinde şiddete dönüştü. Elleri satırlı, yüzleri maskeli, kimliği belirsiz kişiler, Suriyeli sığınmacıların işyerlerini basıp, camlarını kırdı, ürünlerini tahrip etti. Satır ve sopalarla Suriyelilere ait işyerlerinin camlarını kıran maskeli saldırganlar, malzemeleri de dağıttı. Suriyeli esnaf da saldırganlara karşılık vermek isteyince, kısa süreli arbede yaşandı. Saldırganlar daha sonra ara sokaklara kaçarak, izlerini kaybettirdi. Olaylar, bölgeye sevk edilen polis ekiplerinin müdahalesi ile büyümeden yatıştırıldı.

Birgün, 15 Temmuz 2014

Haber söylemi sığınmacıların farklı kentlerde yaşadığı gösteri, eylem, protesto, linç girişimi ya da saldırı gibi olaylardan bahsetmiş dönem şartları ile sığınmacılara

karşı ciddi tehditler olduğunun altını çizmiştir. Ancak sorunların varlığı yine net bir şekilde kabul edilse de sorunların nedeni ile arka plan ve bağlam bilgisi yalnızca hükümetin Suriye politikasına bağlanmış, toplumsal ve ekonomik sorunlara değinilmemiştir.

Haberde "biz" ve "onlar" kategorisinin yine kurulmadığı fark edilirken sorunların kaynağı olarak Suriyeli sığınmacılar hedef gösterilmemektedir. Sığınmacıların mağduriyetini yine gözler önüne seren haberin ise toplumsal algı ve farkındalık noktasında eksik yanları sorunların sebeplerine detaylı yer vermemesidir.

Diğer yandan belirtilen haberde sorunların nedenleri sürekli hükümete ve Suriye politikasına bağlanırken aslında bir nevi sığınmacıların ülkelerine dönememeleri sorunların sebebi olarak işaret edilmektedir. Söz konusu yaklaşım da sığınmacıların kabulü noktasında toplumsal algıya zarar verebilmektedir. Çünkü 2014 şartlarında dahi göçün üzerinden üç yıl geçmiş dördüncü yılına girilmişken sığınmacıların halen ülkelerine dönme ihtimali üzerinden politika üretmeye çalışmak sığınmacılarla Türkiye toplumunun uyumu ve entegrasyonu noktasında çok da işlevsel görünmemektedir. Ancak *Birgün* söylemlerini politik duruşunun etkisiyle hükümet karşıtı bir söylemle oluştursa da sığınmacılar meselesini hükümet ve Erdoğan'ın şahsi meselesi olarak ele almamış, meseleye sığınmacıların gördüğü zararlar noktasında daha insancıl yaklaşmıştır.

Yine politik ve ideolojik etki meselenin uluslararası siyasetteki boyutu ile de kendisini göstermektedir. *Yeni Akit* gazetesi birçok haber metininde Suriyeli sığınmacıların rejim ve "Esad zulmünden" kaçtığını belirtirken Birgün İŞİD ve El Nusra gibi radikal İslamcı terör örgütlerini işaret etmektedir. Ayrıca Birgün Gazetesi Yeni Akit'te İslami referansla "kardeşlik" üzerine kurulan dayanışma mesajını "ezilenlerin dayanışması" üzerinden yürütmektedir. "İslam kardeşliği" söylemini örtük mesajlarla eleştiren gazete söylemleri Türkiye'de Suriyeli sığınmacılara yardım eden kesimlerin yine azınlıklar -Kürt ve Aleviler- olduğunu da birçok söylemde açık veya örtük şekilde belirtmektedir. Söz konusu bağlam üzerinden de Suriyeli sığınmacılar Türkiye'deki diğer azınlık gruplarla aynı kategoride ele alınmakta

sığınmacıların ezilmesinden yalnızca üst sınıfın rant sağladığı, alt sınıfla sığınmacıların mağduriyet yaşadığı mesajı da verilmektedir.

Sınıfsal bağlamda sığınmacıları "ezilen" ve "mağdur" kesim olarak sunan gazete söylemleri sığınmacılar içerisinde bazı kesimlerin de yani sığınmacılar içerinde azınlık olan kesimin de çoğunluk olan kesime göre daha fazla ezildiği mesajlarını üretmekte ve birçok söylemde sığınmacıları aidiyetleri ile vurgulamaktadır. Bu bağlamda Alevi ve/veya Kürt sığınmacılara ırkçılık yapıldığı onların etnik ve mezhepsel aidiyet üzerinden de dışlandığı fikrini Suriyeli sığınmacıların sorunlarını aktarırken birçok söylemde dolaşıma sokmaktadır. Aslında önemli sorunlar arasında bulunan Kürt ve alevi kesimin kamplarda kalamamaları meselesine de bu bağlamda yer veren söylemleri ile gazete söylemleri sığınmacılar içerisinde azınlık olan kesimlere dikkat çekme noktasında önemli mesajlar barındırmaktadır. Ancak sorunların arka plan ve bağlam bilgisine yeterli düzeyde yer verilmediğinden, güvenilir kaynaklardan ya da verilerden alıntı yapılması gibi yöntemler tercih edilmediğinden mesajların farkındalık oluşturabilme adına temelsiz kalmış olabileceği düşünülmektedir.

Konuyla alakalı 12 Temmuz 2014 tarihli "IŞİD, aileleri de parçalıyor" başlığıyla verilen haberde Rojava'nın Kobani kentine yönelik İŞİD saldırıları nedeniyle Ceylanpınar'dan geçerek oradan İstanbul'a sığınan sığınmacı kadınların yaşadığı dramlar ele alınmıştır. Haber boyunca İstanbul'da sığınmacıların "sefalet" içinde yaşadıkları vurgulanmıştır. İŞİD ve El Nusra çetelerinin saldırılarının neden olduğu sonuçlar ve vahşi eylemler haberde sık sık vurgulanırken sınırı geçtikten sonra kampa gitmemelerinin nedeni Kobanili sığınmacının ağzından "Kürtlere ırkçı davranıldığının duyulması" şeklinde aktarılmıştır. Sığınmacıların "Allah'ın evi" diyerek caminin yanında bir kulübeye sığınmalarına rağmen yedi gün sonra çıkarıldıkları da haberde belirtilmiştir. Haberde ana tema ve konu yine Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları mağduriyet üzerine kurulmuşken kampa gidememe nedenleri de arka plan bilgisi olarak paylaşılmıştır. Ancak arka plan bilgisi tek bir nedene indirgenerek eksiltilmiş şekilde sunulmuştur.

Konu bağlamında Suriyeli Kürt sığınmacılara ırkçılık yapıldığı mesajı verilirken caminin yanındaki kulübeden çıkarılmaları ve caminin de "Allah'ın evi" metaforuyla verilmesi örtük şekilde İslami kesime bir eleştiri mesajı niteliğinde sunulmuştur. Haberde etnik köken aidiyeti de vurgulanmış daha çok Kürt sığınmacı mağduriyeti üzerinden kurulan mesajlar desteklenmiştir. Yine sığınmacının ağzından "yardım eli uzatılırsa yemek yiyebiliyoruz yoksa aç kalıyoruz" ifadesinin aktarılması sığınmacıların mağduriyetini dile getiren açık bir mesajdır. Yine başka bir sığınmacı ağzından "Türkçe bilmedikleri ve kimse onları işe almadığı için sefaletin pençesine düştükleri" aktarılmıştır. Bu bağlamda da sığınmacıların "çalışmadan yardımla geçinen" bir grup olduğu düşüncesi arka plan bilgisi ile yani sorunun sebepleri ile paylaşılarak çürütülmeye çalışılmıştır.

IŞİD, aileleri de parçalıyor

Rojava'ya yönelik IŞİD saldırıları, katliamlara ve ailelerin parçalanmasına neden oluyor. 9 kadın, Fatih Camii'nin yanındaki küçük bir kulübede yaşamaya çalışıyor

ZEYNEP KURAY

Rojava'nın Kobanê kentine yönelik IŞİD saldırıları sadece katliamlara değil ailelerin de parçalanmasına neden oluyor. Kobanê'de IŞİD'e karşı savaşan eşlerinin isteği üzerine Ceylanpınar'dan Türkiye'ye geçen ve İstanbul'a sığınan 9 kadın, Fatih Camii'nin yanındaki küçük bir kulübede yaşam savaşı veriyor. Konuştuğumuz 9 kadından biri olan Nadra Mohammed Xarbî, "Bize fazla bir seçim şansı verilmedi; ya çocuklarımızın vahşice katledilmesine seyirci kalacaktık, ya sefalete razı olacaktık" diyor. Bu sefalete çocukları için katlandığını vurgulayan Xarbî, IŞİD vahşetini "Çocukların ve kadınların başlarının üzerine ellerini koyup, 'Allahüekber' diye bağırarak boğazlarını kesiyorlardı" diyerek özetledi.

'7 GÜN SONRA SOKAKTAYIZ'

Rojava Kobanê'de IŞİD ve El Nusra çetelerinin saldırıları nedeniyle savaşmak için kalan eşi tarafından Türkiye'ye yönlendirildiğini belirten üç çocuk annesi Xarbî, "IŞİD saldırıları nedeniyle erkeklerin çoğu YPG saflarına katıldı. Evde artık ne suyumuz, ne yemeğimiz kalmıştı. Her an IŞİD'in saldırı tehlikesiyle karşı karşıyaydık. Bu IŞİD öyle ki çocuk ve kadın gördükleri yerde katlediyor, çocukların ve kadınların başlarına ellerini koyup 'Allahüekber' diye bağırarak boğazlarını kesiyordu" dedi. Can güvenlikleri kalmadığı için biri erkek 9 kadın akrabası ve çocuklarla Türkiye'ye kaçmak zorunda kaldıklarını dile getiren Xarbî, yaşananları şöyle anlattı: "Bize başka seçenek bırakmadılar. Ya çocuklarımızın vahşice katledilmesine seyirci kalacaktık, ya sefalete razı olacaktık. Çocuklar olmasaydı ben de savaşırdım. Ancak eşim 'Al çocukları git' dedi. Ben de bu gurbet yollarına düştüm. Sınırı çok zor geçtik. Bize Diyarbakırlı olduğunu söyleyen bir adam yardım etti. Ceylanpınar'dan bizi İstanbul'a yönlendirdi. Orada kampların Kürtlere ırkçı davrandığını aktardı. Sonra Suriye'lilerin bulunduğu Fatih semtine götürdü. Burada da bize bir imamdan başka kimse yardım etmedi. Allah'ın evine sığındık. Caminin yanında bir kulübeye yerleştirildik, ancak bize yedi gün müddet verildi. Yedi gün sonra sokaklardayız."

'SEFALETİN PENÇESİNE DÜŞTÜK'

9 kadın arasında üç çocuk annesi Cuwa Salah da yer alıyor. Arap olduğunu ve Kürt bir aileye gelin gittiğini anlatan Salah, 10 gün önce telefonla kardeşi Ziyad'ın ölüm haberini aldığını söyledi. Çok zor günler yaşadıklarını belirten Salah, "Burada bizim için oruç tutmak bir rutin haline geldi. Eğer yardım eli uzatılırsa yemek yiyebiliyoruz, yoksa aç kalıyoruz" diye konuştu.

Diğer kadınlardan farklı olarak, Şadiye Kurdî böbrek hastası eşini de Türkiye'ye getirebilmiş. 5 çocuk annesi Kurdî, buralarda 20 çocuk ve hasta eşiyle kalakaldıklarını söyledi. Hayatta en son isteyeceği şeyin dilenmek olduğunu söyleyen Kurdî, "Ancak tek kelime Türkçe bilmiyoruz ve kimse bizi işe almıyor. Burada bizim gibi çok a... var. 20 gündür aynı elbiselerle duruyoruz. Tam sefaletin pençesine düştük" dedi.

'KEŞKE BİR KABUS OLSAYDI'

Şadiye'nin annesi olan 55 yaşındaki Ay... ise her sabah uyandığında yaşananlar... bir kabus olmasını dileyerek kalkt... ifade ediyor. "Hayatımın en zor gü... rini yaşadım ve yaşıyorum" diyen Ay... kendisini omuzunda taşıyan Diyarba... genç olmasaydı hayatta o sınırı geçe... yeceğini söylüyor. Oğlunun Koban... IŞİD'e karşı savaştığını ve oğlunun e... katledildiğini, o nedenle 6 çocuğunun bi... kımının kendisine kaldığını belirten Ay... tek umudunun savaşın bitmesi ve yur... dönmek olduğunu vurguladı.

Birgün, 12 Temmuz 2014.

Farklı olarak haberde birden fazla kez Suriyeli sığınmacılara Türkiye'de yardım eden bir gençten bahsedilmekte, gencin Diyarbakırlı olduğu ise sık sık vurgulanmaktadır. Bu bağlamda yine aidiyet üzerinden Kürt sığınmacılara yardım edenlerin yine Kürtler olduğu mesajının verildiği düşünülebilir. "İslam kardeşliği" söylemini cami meselesi üzerinden çürüten haberin etnik köken dayanışmasına vurgu yapmakta olduğu düşünülmektedir. Bu noktada bakış açısı Kürt sığınmacılara ayrımcılık yapıldığı, yine Suriyeli Kürt sığınmacılara Türkiye'deki Kürtlerin yardımcı olduğu mesajını vermektedir.

Söz konusu haberin ve benzer farklı haberlerin söylemlerinin paylaştığı bir diğer mesaj ise sığınmacıların neden Türkiye'ye geldikleri meselesidir. Bu bağlamda yerel halk arasında sıklıkla eleştiriye neden olan savaşmaktan korktukları için kaçtıkları ya da "rahatlarını" bozmak istemedikleri söylentisini çürütebilecek şekilde haberde sık sık Suriye'den göç etmek zorunda kalmalarının insani nedenleri vurgulanmıştır. Bu bağlamda Suriyeli sığınmacının ağzından "ya çocuklarımızın vahşice katledilmesine seyirci kalacaktık ya sefalete razı olacaktık" şeklinde sunulan mesaj idealist bir nedenle değil yaşama hakları için ülkelerinden kaçmak zorunda kaldıkları ve aslında Türkiye'de de ülkelerinden çok daha iyi şartlarda yaşamadıkları yorumunu sunmaktadır. Bu noktada da empati kurularak insani boyutuyla meseleye yaklaşabilme adına haberin mesajlarının önemli olduğu düşünülmektedir.

Toplumsal kabul anlamında sığınmacıların yaşadıkları ötekileştirme sorunu ile beraber sığınmacıların içerisinde bazı azınlık grupların daha fazla ötekileştirildiği mesajının paylaşılması önemlidir. Söz konusu mesaj gazetenin farklı haberlerinde hissedilmektedir. Toplumsal algıyı etkileme noktasında özellikle azınlık sığınmacıların kampta kalamama nedenlerinin paylaşılması farkındalık oluşturabilme adına işlevsel ve diğer gazetelerin söylemlerinde rastlanılmayan bir yaklaşımdır.

3.3.3. "Biz" ve "Onlar" Kategorilendirmesi

Birgün gazetesi haber söylemlerinde genel olarak "biz" ve "onlar" ilişkisinin kurulmadığı ve sığınmacıların bu ilişki üzerinden temsil edilmediği düşünülmektedir. Gazete haber söylemlerinde ana tema ve/veya konular Suriyeli sığınmacıların yaşadığı

sorunlar üzerinden kurulurken sorunlardan dolayı mağduriyet yaşayan sığınmacılara vurgu yapılmış ancak ilişki "yardıma muhtaç" ve "yardımsever" şeklinde kurulmamıştır. Ayrıca sorun vurgusu yapılırken Suriyeli sığınmacılar birer sorun kaynağı olarak da temsil edilmemektedir. Mesele ideolojik bağlamda din kardeşliği ya da ulusalcılık bağlamında da ele alınmamış, genellikle insani ve etik değerler bağlamında vicdani sorumluluk mesajları verilmeye çalışılmıştır.

3.3.4. Toplumsal Kabul ve Uyumla İlgili Söylemler

Suriyeli sığınmacılarla yerel halk arasında o dönemde yaşanan olaylara sıklıkla haberlerinde yer veren Birgün gazetesi sorunların varlığını toplumsal kabul ile ilgili sorunların varlığını kabul etmekte, görmezden gelerek küçümsemek yerine önlem alınması gerektiği mesajını sık sık paylaşmakta, Suriyeli sığınmacılara yönelik tepki, protesto ve linç girişimlerini "ırkçı saldırılar" olarak ele almaktadır.

Konuyla ilgili farklı olan bir diğer yaklaşım ise sığınmacılarla ilgili sorunlar olduğunu kabul ederken tüm sorunların Suriyeli sığınmacılardan kaynaklandığının düşünülmesini eleştirmektedir. Bu bağlamda sığınmacıların belli bir kesimi de hedef gösterilmemektedir. Konuyla alakalı söylemlerde verilen mesaj toplumsal kabul ve uyumla alakalı sorunların varlığının kabul edilmesi, sorunların ciddiye alınarak tedbir alınması ancak sorunların kaynağının sığınmacılar değil hükümetin politikaları olduğunun bilinmesi şeklindedir. Bu bağlamda genel olarak daha önce bahsedildiği üzere hükümetin Suriye politikası eleştirilirken farklı noktalarda ulusal politikanın eleştirildiği söylemler de bulunmaktadır.

Konuyla alakalı 6 Haziran 2014 tarihli "Suriye gerçeğine 'Asfur'la bakın" manşetiyle paylaşılan haberde Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları sorunlar "Asfur" adlı belgesel yönetmeninin ağzından paylaşılırken hükümet politikalarının medyada gösterildiği gibi olmadığı, yapılan yardımların sadece kamplara gittiği belirtilmiştir. Ayrıca kamplarda Sünni, Müslüman ve Arap bir hegemonyanın olduğu, Kürtler, Ermeniler, Aleviler ve Ezidilerin kamplara alınmadığı yine belirtilmiştir. Eğitim, sağlık gibi sorunlardan bahsedilmesi, yapılan yardımların yalnızca kamplara gidildiğinin vurgulanması toplumsal farkındalık açısından önem arz etmektedir.

Sorunların arka plan ve bağlam bilgisinin bir kısmının da olsa paylaşılması çözüm önerisi üretebilmek ve daha yapıcı yaklaşabilmek adına önem arz etmektedir. Çünkü yerel halk arasında kulaktan doğma söylentiler ve medyanın etkisiyle Suriyeli sığınmacıların sürekli devlet yardımıyla geçinen bir grup olduğu düşüncesi toplumsal kabulü olumsuz etkileyebilmektedir. Zira söz konusu dönemde farklı kentlerde üst üste yaşanan olaylar sığınmacılara yönelik tepkilerin gün yüzüne çıkmış hali olarak düşünülebilir. Bu bağlamda özellikle ekonomik olarak refah içinde yaşayamayan alt ve orta sınıf için sığınmacıların sürekli yardımlarla çalışmadan hayatlarını devam ettirdikleri görüşü kışkırtıcı olabilmektedir.

Toplumsal kabul ve uyum anlamında eksiksiz olmasa da yaşanan sorunların genellikle arka plan ve bağlam bilgisini paylaşan gazete söylemleri sığınmacılara karşı yerel halkı tahrik eden söylemlerin ya da halk arasında yayılan kulaktan doğma bilgilerin bir kısmını çürütebilecek mesajlar paylaşmaktadır. Bu noktada en azından sorunların kaynağı ya da mücadele edilecek kesimin sığınmacılar olmadığı, sığınmacıların aslında bu meselenin en mağdur tarafı olduğu mesajı meseleye insani yaklaşımı destekleyebilmektedir. Diğer taraftan da mücadelenin Erdoğan ve hükümetle edilmesi gerektiğini belirten söylemler meselenin sosyal ve ekonomik boyutunu geri planda bırakmıştır. Hükümet eleştirilirken yanlış olduğu düşünülen ulusal politikalara dair daha fazla arka plan bilgisinin paylaşılmasının toplumsal kabul ve uyum anlamında ön yargı ile yaklaşılan bazı meselelere yaklaşımın değişmesi adına daha işlevsel olabileceği düşünülmektedir. Genel olarak sorun hükümetin Suriye politikasına bağlanırken savaş sona erse bile artık Türkiye'de milyonlarca sığınmacının kendisine hayat kurmaya çalıştığı göz ardı edilmiştir. Belirtilen noktada mesajlar içeren söylemler de bulunsa da azınlıktadır. Yukarıda belirtilen "Suriye gerçeğine 'Asfur'la bakın" haberi ve yine 26 Ağustos 2014 tarihli "Af Örgütü üyesi: Kaç Suriyeli var devlet bilmiyor / Türkiye'de kaç Suriyeli var hükümet bunu dahi bilmiyor" haberleri bu anlamda ulusal politikadaki sorunların arka plan bilgisinin paylaşılması adına önemlidir.

26 Ağustos 2014 tarihinde paylaşılan "Af Örgütü üyesi: Kaç Suriyeli var devlet bilmiyor/Türkiye'de kaç Suriyeli var hükümet bunu dahi bilmiyor" haberinde

sığınmacıların yaşadığı bazı sorunların nedenlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda Türkiye'de yaşayan Suriyeli sığınmacıların yaşları, cinsiyetleri, sosyal durumları gibi özelliklerinin hatta sayılarının dahi bilinmediği, bunun kayıt altına alınma sorunundan kaynaklandığı belirtilmiştir. Politika üretebilmek adına yeterli bilgi olmadığından toplumsal kabul ve uyumla alakalı yaşanan sorunlarda adım atmanın mümkün olmadığı da eklenmiştir. Söz konusu haberde sığınmacılarla yerel halk arasında yaşanan olaylardan sonra sığınmacıların farklı kentlere gönderilmesi "bazı Suriyeliler bir kentten başka kente 'güvenlik' adı altında gönderiliyor. Bu uluslararası hukuka da anayasaya da aykırı. Kabul edilebilir tarafı yok" şeklinde eleştirilmiştir. Bu noktada sorunlarının kaynağının işaret edilmesi, arka plan bilgisinin verilmesi önemlidir. Sorunlar yalnızca tek bir nedene indirgenmemiş politika ve yasa yapıcılara da çözüm önerisi üretebilme adına öncelikle sorunların kaynağının saptanması gerektiği mesajı paylaşılmıştır.

3.3.5. Bakış Açılarının Toplumsal Algıya Olası Etkileri

Birgün gazetesi haber söylemleri daha önce de belirtildiği üzere genel olarak toplumsal anlamda olumlu etkiler yaratabilecek mesajlar içermektedir. Sığınmacıların yaşadığı sorunların paylaşılması farkındalık yaratabilme ve empati kurabilme adına yapıcı bir yaklaşım olarak ele alınabilir. Ayrıca sorunlar paylaşılırken toplumu tahrik etmeyecek ya da kışkırtmayacak şekilde yaklaşıldığı fark edilmektedir. Diğer taraftan sığınmacıların sorunları ya da mağduriyetleri paylaşılırken mesele dramatize etme yöntemi ile üstünlük kurma şeklinde ya da din kardeşliği boyutuyla değil genel olarak insani boyutta ele alınmıştır. Bu anlamda bakış açısının sığınmacıları anlayabilme ya da insani boyutta kabul edebilme anlamında olumlu etki yapabileceği düşünülmektedir.

Gazetenin konuyla alakalı söylemlerinde önemli diğer bir nokta ise yerel halk ile sığınmacılar arasında yaşanan olaylar, sığınmacılara karşı düzenlenen eylemler, protestolar ya da linç girişimlerine ağırlıklı olarak yer vermiş olmasıdır. Bu bağlamda sorunlar görmezden gelinerek ya da belli bir kesime indirgenerek üzeri örtülmeye çalışılmamış, ısrarla tedbir alınması gereken sorunlar olarak paylaşılmıştır. Diğer önemli husus ise sığınmacıların yaşadığı sorunlar ve yerel halkla sığınmacılar arasında

yaşanan sorunlar paylaşılırken tam anlamıyla olmasa da genel olarak arka plan bilgilerine yer verilmiş olmasıdır. Arka plan ve bağlam bilgileri paylaşıldığından hedef ve kaynak olarak sığınmacılar gösterilmemiş, sorunların varlığı kabul edildikten sonra asıl sebeplerine odaklanmanın önemi üzerinde durulmuştur. Söz konusu yaklaşım da yaşanan olaylar ve sorunlara daha tarafsız ve gerçekçi bakabilme adına toplumsal algıda olumlu etki yapabilecek bir yaklaşımdır. Diğer taraftan sorunların kaynağı olarak sık sık hükümetin Suriye politikasının işaret edilmesi iç dinamiklerin, ulusal politika ve sosyoekonomik sorunların geri planda kalmasına neden olmuştur.

Suriyeli sığınmacılar içerisindeki azınlık grupların sorunlarına ayrıca dikkat çekmek noktasında da mesajlar barındıran gazete söylemleri Suriyeli azınlık kesimler ile Türkiye'de yaşayan azınlık kesimler arasında dayanışma kurulması noktasında da söylemler içermektedir. Bu noktada Türkiye toplumu içerisinde yer alan azınlık kesimlerin toplumsal kabul anlamında Suriyeli sığınmacılara destek olabilmesi adına da mesajlar barındırmaktadır. Söz konusu yaklaşımın ve mesajların azınlık haklarına dikkat çekme ve farkındalık oluşturabilme adına toplumsal etkiye neden olabileceği düşünülmektedir. En azından Suriyeli sığınmacıların belki yerel halkın düşündüğü şekilde tek tip Müslüman, Sünni ve Araplardan oluşmadığının farkına varılması, sığınmacılar zaten genel olarak birçok sorun yaşarken sığınmacıların içerisindeki azınlık grupların daha fazla sorun yaşadığının farkındalığının oluşabilmesi adına arka plan ve bağlam bilgisinin paylaşılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Gazete söylemlerinin bakış açısı içerisinde yine farklı olan bir diğer husus ise toplumsal kabul ve uyumun birbiriyle ilişkili olduğu mesajının paylaşılmasıdır. Bu bağlamda söylemlerde Suriyeli sığınmacıların aslında genel olarak medyada belirtilenin aksine mutlu ve hayatlarından memnun olmadığı, sığınmacılar mutlu olmayınca yerel halkın da halinden memnun ve mutlu olamayacağı mesajı paylaşılmaktadır. Birlikte yaşayabilme adına toplumsal kabul ve uyumun önemi ile birbirleriyle ilişkisi noktasında farkındalık oluşturabilme adına mesajın önemli ve yapıcı olduğu düşünülmektedir.

3.4. Sözcü Gazetesinde Suriyeli Sığınmacılar

Sözcü gazetesi ideolojik ve politik anlamda ulusalcı tarafta yer alan günlük ulusal gazetelerdendir. Bu bağlamda yine politik çeşitliliği sağlayabilmek amacıyla söylem analizi yapılan ulusal düzeyde günlük yayın yapan gazeteler arasında olması gerektiği düşünülmektedir. Çünkü daha önce bahsedildiği üzere Suriyeli sığınmacılarla Türkiye toplumu arasında genel olarak bir kültür ya da etnik yakınlığın olmaması sığınmacıların ötekileştirilmesi anlamında dayanılabilen argümanlardandır. Diğer taraftan İslami-muhafazakâr bir çizgide de olmayan ***Sözcü*** gazetesi için "din kardeşliği" gibi bir argümanın da işlevsel olmayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda ulusalcı yaklaşımın ülkede yaşayan azınlık bir grup olan Suriyeli sığınmacıların temsiline nasıl yansıdığı merak edilmektedir.

Sözcü gazetesinin söylem analizine dahil edilmesinin diğer bir nedeni de yine siyasi iktidara yani hükümete muhalif tarafta durmasıdır. Daha önce de bahsedildiği üzere Suriyeli sığınmacılar meselesi hem ulusal siyaset hem de uluslararası siyaset bağlamında ele alınan çoğu zaman iktidarla özdeşleştirilebilen bir meseledir. Bu bağlamda iktidara muhalif tarafta duran bir gazetenin meseleyi nasıl ele aldığının anlaşılabilmesi adına tercih edilen beş gazeteden ikisi *(Sözcü* ve *Birgün)* birbirinden farklı politik tutumda olmalarına karşın hükümete muhalif olarak nitelendirilebilecek taraftan seçilmiştir.

Sözcü gazetesinde 2014 yılı Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında Suriyeli sığınmacılarla ilgili yer alan haberler incelendiğinde haber manşetlerinin şu şekilde olduğu belirlenmiştir:

"AKP'li Fatma Şahin'e Suriyeli protestosu (7 Temmuz 2014)",

"Bavuldan Suriyeli kadın cesedi çıktı (1 Haziran 2014)",

"Bıçaklanarak öldürülen genç kadın Suriyeli çıktı (26 Temmuz 2014)",

"Çocukların yemek savaşı (23 Temmuz 2014)",

"Evli Suriyeliler Viranşehir'e, bekarlar Nusaybin'e sürüldü (15 Ağustos 2014)",

"Gaziantep'te Suriyeli gerginliği:20 gözaltı (21 Temmuz 2014)",

"Gaziantep'te Suriyelilere bıçak ve sopalı saldırı (13 Ağustos 2014),"

"Suriye'deki savaştan kaçan kadınlar kuma oldu, erkekler böbreklerini satıyor (31 Temmuz 2014)",

"Müdür, Suriyeli eylemcileri seyretti (2 Haziran 2014)",

"Suriyeli aileyi linçten polis kurtardı (14 Temmuz 2014)",

"Suriyeli göçmen sayısı resmen 1 milyonu aştı (20 Haziran 2014)",

"Suriyeli göçmenleri protesto etmek yasak (17 Ağustos 2014)",

"Suriyeli işçi patronunun eşini öldürdü (23 Temmuz 2014)",

"'Suriyeli kadınlar fuhuşa zorlanıyor' (25 Temmuz 2014)",

"Suriyeli sığınmacılar kontrolden çıktı (15 Ağustos 2014)",

"Suriyeliler boğaza dayandı (19 Ağustos 2014)",

"Suriyeliler gelmesin diye tel örgü çektiler (19 Temmuz 2014)",

"Suriyeliler için Arapça gazete (15 Temmuz 2014)",

"Suriyeliler iş yeri, mahalleli ev taşladı (2 Ağustos 2014)",

"Suriyeliler kiraları katladı (14 Temmuz 2014)",

"Suriyeliler ucuza çalışıyor, Türkler artık iş bulamıyor (5 Temmuz 2014)",

"Suriyelilere biz bakıyoruz, Türkmenler BM'ye emanet (22 Haziran 2014)",

"Suriyelilere tepki dünya medyasında (27 Ağustos 2014)",

"Suriyelilerin dramı meclis gündeminde (24 Temmuz 2014)",

"Suriyeliye 100 milyon dolarlık 5 yıldızlı kamp (1 Ağustos 2014)",

"Utanç tablosu! (18 Temmuz 2014)",

"Suriyelilere 2 milyar TL harcandı (18 Temmuz 2014)",

"Vali Mutlu: Sokaktaki Suriyeliler için yeni bir uygulama başlatacağız (16 Temmuz 2014)",

"Sopalılar mülteci avında (31 Temmuz 2014)".

3.4.1. Ana Tema ve/veya Konular

Sözcü gazetesinde 2014 yılı Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında Suriyeli sığınmacılarla ilgili yer alan haber söylemleri incelendiğinde haberlerdeki ana tema ve/veya konuların genel olarak sığınmacı sorunları ve sorunların Türkiye'ye etkileri bağlamında oluşturulduğu fark edilmektedir. Suriyeli sığınmacı sorunlarına yer verirken *Birgün* gazetesinden farklı şekilde Sözcü sığınmacıların "yarattığı" sorunlar

ve Türkiye'ye etkilerine değinmektedir. Bu bağlamda sığınmacıların yaşadığı sorunlardan ziyade "yaşattığı" sorunlar ele alınmaktadır.

Konu bağlamında genel olarak Suriyeli sığınmacılar nedeniyle kiraların fiyatlarının ve işsizliğin artması, suça karışan, dilencilik yapan ve çevreye "rahatsızlık" veren Suriyeli sığınmacılarla yerel halk arasında yaşanan gerilimler, sığınmacılara yönelik linç girişimleri, tepki ve protestolar ele alınmıştır. Ayrıca sığınmacılar nedeniyle Türkiye'nin yaptığı harcamalar, sığınmacıların yaşadığı kentlerde ortaya çıkan yerel sorunlar da ana tema ve/veya konular arasındadır.

Ana tema ve/veya konular genellikle kaynaklardan alıntı yapılarak desteklenirken kaynaklar çoğu haberde yerel halktan tercih edilmiştir. Haber metinlerinde Suriyeli sığınmacılar genel olarak suça meyilli, "işgalci", "rahatsızlık verici", Türkiye'ye "yük" olarak temsil edilmektedir. Gazetede Suriyeli sığınmacıların karıştığı suçlarla ilgili çok sayıda habere yer verilirken haberlerde "Suriyeli" kimliği hem başlık hem de haber metinlerinde defalarca kez vurgulanmıştır.

Ana tema ve/veya konular söz konusu şekilde oluşturulurken meselenin arka plan ve bağlam bilgisine ya hiç yer verilmemiş ya da eksiltilerek yanlı olarak ele alınmıştır. Örneğin 21 Temmuz 2014 tarihli "Gaziantep'te Suriyeli gerginliği:20 gözaltı" manşetiyle verilen haberde "gerginliğin" Suriyeliler nedeniyle oluştuğu şeklinde bir mesaj yaratılmış, asıl sebeplerine hiç değinilmemiştir. Ayrıca "mültecileri istemeyen gruba polis müdahale etti" şeklinde manşetin üzerinde bir üst açıklama yapılmış, polisin müdahalesinin yalnızca Suriyeli sığınmacıların istenmemesi nedeniyle olduğu gibi bir sonuç ortaya çıkartılmıştır. Yine 13 Ağustos 2014 tarihli "Gaziantep'te Suriyelilere bıçak ve sopalı saldırı" manşetiyle paylaşılan haberde olayın sebebi yalnızca Gaziantep'te bir ev sahibinin Suriyeli kiracısı tarafından bıçaklanması olayına dayandırılmıştır. Arka plan ve bağlam bilgisi yalnızca yaşanan spesifik bir olaya dolayısıyla "haklı" bir nedene dayandırılarak sunulmuş ve mesaj bu şekilde temellendirilmiştir.

14 Temmuz 2014 tarihli "Suriyeliler kiraları katladı" manşetiyle ekonomi sayfasının en üst kısmında sunulan haber İstanbul'da İstanbul Emlakçılar Odası Başkanının açıklaması referans alınarak kira fiyatlarının artmasının nedenlerinden bahsetmektedir. Haberin ve söz konusu açıklamanın içeriğinde kentsel dönüşüm, öğrencilerin şehre gelmesi ve Suriyeli sığınmacılardan bahsedilirken haberin manşeti yalnızca Suriyeli sığınmacılar nedeniyle kira fiyatlarının arttığı gibi bir mesaj sunmaktadır. Aynı açıklama ve haber *Yeni Akit* gazetesinde sunulduğunda "ev kiralarını dönüşüm ve Suriyeliler artırdı" manşeti ile sunulmuştur. Dolayısıyla *Sözcü* gazetesinde haberin arka plan bilgisi haberin içeriğinde sunulsa bile başlıklar arka plan ve bağlam bilgisi eksiltilerek, direkt hedef gösterici şekilde oluşturulmuştur.

31 Temmuz 2014 tarihli "Suriye'deki savaştan kaçan kadınlar kuma oldu, erkekler böbreklerini satıyor" manşetiyle paylaşılan haberde ise "AKP iktidarı, kapı açtığı Suriyelilere sahip çıkamıyor. Kadınlar fuhuş, erkekler organ mafyasının tuzağında" açıklamasıyla giriş yapılmıştır.

Suriye'deki savaştan kaçan kadınlar kuma oldu, erkekler ise böbreklerini satıyor

AKP iktidarı, kapı açtığı Suriyeliler'e sahip çıkamıyor Kadınlar fuhuş, erkekler organ mafyasının tuzağında

GÜNEYDOĞU'nun özellikle sınır kentlerine sığınan ve Türkler'le "ikinci eş" olarak evlendirilen Suriyeli kadın sığınmacı sayısında artış yaşanıyor. Özellikle Mardin ve Urfa illerinde, savaş sonrası gelen Suriyeli kumalar dikkat çekiyor. Burhan Ekinci'nin Al Jazeera Türk'te yer alan haberine göre, Mardin'de kumalığın en yaygın olduğu yer Kızıltepe İlçesi. Kızıltepe'de mağdur kadınlarla ilgili çalışmalar yürüten NUDA Kadın Merkezi'nin sosyoloğu Emine Konak'a göre, savaş sonrası 200'e yakın Suriyeli kadın kuma oldu. Konak "Kadınlar severek anlaşarak ikinci eşliği kabul etmiyor. Bir nevi parayla satılıyorlar. 5-10 bin lira karşılığında aileleri tarafından veriliyorlar" dedi.

Yardımların yetersiz kalması Suriyeli mülteciler para karşılığı organlarını satmaya zorluyor. Çaresizlikten organlarını satmak zorunda kalan mülteciler 6-7 bin dolar karşılığında böbreklerini satıyor. Organ mafyası ise böbrekleri, 12 binle 15 bin dolar arasında fiyatla zengin insanlara pazarlıyor.

Sözcü, 31 Temmuz 2014.

Giriş cümlesi ile Suriyeli sığınmacılar için uygulanan açık kapı politikası eleştirilmiş ve sığınmacılar yalnızca hükümetin sorumluğunda olan bir grup olarak ele alınmıştır. Haberde Suriyeli kadınların Türklerle "ikinci eş" olarak evlilik yaptıkları, erkeklerin çaresizlikten böbreklerini organ mafyalarına sattığı belirtilmiş ancak konuyla alakalı herhangi bir delil ya da referans bilgisi sunulmamıştır. Yalnızca ikinci evlilik meselesinde NUDA Kadın Merkezi'nin sosyoloğunun ifadeleriyle bilgi desteklenmiştir.

Haberde yaşandığı iddia edilen sorunların nedenleri ise "yardımların yetersiz kalmasına" bağlanmıştır. Haberin arka plan ve bağlam bilgisi yine eksiltilerek sunulmuş, Suriyeli sığınmacılar yalnızca yardımlarla hayatını sürdüren, yardımlar yeterli olmadığı takdirde "yanlış yola sapmaya" meyilli bir grup olarak temsil edilmektedir. İşsizlik, iş bulamama nedenleri ya da diğer sosyoekonomik sorunlar gibi birçok neden görmezden gelinmiştir. Ayrıca iddia edilen sorunların da arka plan bilgisi ya da herhangi bir delile dayanmadan sunulması meseleye yanlı yaklaşımı kolaylaştırmaktadır. Diğer noktada mesajlar Türkiye toplumu tarafından Suriyeli sığınmacıların yalnızca yardımlarla geçinen, yardımlar yetersiz kaldığında suç işlemeye meyil eden ve toplumsal düzeni bozan bir grup olarak algılamasına neden olabilir.

Sözcü gazetesi Suriyeli sığınmacıları genellikle "işgalci", "rahatsızlık verici" ya da suça meyilli bir grup olarak temsil etmekteyken kimi zaman da mağduriyet adı altında dışlamaktadır. Bu noktada sığınmacıların yaşadığı sorunlardan çok "içler acısı", "acınası" halleri gözler önüne serilmektedir. Bu bağlam üzerinden de gazete haber söylemlerinde aslında sığınmacıların Türkiye'de iyi durumda olmadıkları mesajı paylaşılmakta ve yine toplumsal bir bilinç oluşturmaktan çok "acınacak" haldeki Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye verdiği "görüntü kirliliği" ele alınmaktadır.

Konuya bir örnek olarak 18 Temmuz 2014 tarihli "Utanç tablosu!" manşetiyle paylaşılan haberde sığınmacıların İstanbul'un tarihi mekanlarında, kaldırımlarda yatıp kalktığı belirtilmiş, söz konusu durum "rezalet" olarak ele alınmıştır. Sığınmacıların

hali “perişan” olarak nitelendirilirken sığınmacıların mağduriyetinden çok çevreye verilen “zarar”, “kirlilik” ve “utanç” mesajları verilmiştir.

3.4.2. Gazetenin İdeolojik ve Politik Duruşunun Etkisi

Sözcü gazetesinin ideolojik ve politik duruşunun etkisi Suriyeli sığınmacıların temsilindeki söylemlere net bir şekilde yansımaktadır. Bu bağlamda Suriyeli sığınmacılar tamamen hükümetin şahsi meselesiymiş gibi ele alınmakta, hükümet eleştirisinde bulunurken Türkiye toplumunu sığınmacılara karşı kışkırtıcı mesajlar paylaşılmaktadır.

1 Ağustos 2014 tarihinde “Suriyeliye 100 milyon dolarlık 5 yıldızlı kamp” manşetiyle paylaşılan haberde “AKP İzmir’de Suriyeliler için internet, LED TV ve Hilton banyolu tesis kurdu. Bölge halkı ise harabe evde yaşıyor” şeklinde bir giriş paylaşılmıştır.

Suriyeli’ye 100 milyon dolarlık 5 yıldızlı kamp

AKP, İzmir’de Suriyeliler için internet, LED TV ve Hilton banyolu tesis kurdu. Bölge halkı ise harabe evde yaşıyor

Bora ERDİN

İzmir’in Çiğli’ye bağlı Harmandalı mahallesinde vatandaş derme çatma evlerde otururken Suriyeliler için 5 yıldızlı tesis inşa edildi. AKP iktidarının onay verdiği kamp 100 milyon dolara mal olacak. İzmir’in en fakir mahallelerinden biri olan Harmandalı’nda inşa edilen mülteci kampında günlük kullanım alanlarının yanı sıra, fiber internet, LED TV’ler ile Hilton banyo ve masaj odaları da bulunuyor.

‘Saray gibi oldu’

Harmandalı sakinleri duruma tepkili. Mahallede yaşayan 65 yaşındaki Asiye Yılmaz, torununun ziyarete geldiğinde sokağa çıkarmaya korktuğunu söyledi. Yılmaz, “Mahallemiz zaten kötü durumda. Bir de Suriyeliler gelirse harap oluruz” dedi. Öte yandan gençler ise yıllardır yolu bile doğru düzgün olmayan mahallede Suriyeliler için 5 yıldızlı tesis inşa edilmesine isyan ediyor. 19 yaşındaki Volkan Seyit de, “Yıllardır devlet mahallemize yatırım yapmıyor. Ancak Suriyeliler için saray inşa ediyorlar” diye konuştu.

Halk istemiyor

Aynı bölgede müteahhitlik yapan Ramazan Ateş ise kampın maliyetine tepki gösterdi. Ateş şöyle devam etti:

“Antalya’da 5 yıldızlı bir otel bile bu kadar fiyata mal olmuyor. 100 milyon lira harcanarak inşa edilen mülteci barınma merkezinin maliyeti ile bölgedeki evsizler için barınma merkezi yapılabilirdi. Bugün bu bölgede 100 milyon dolarla fakirler için çok güzel konutlar inşa edilebilirdi. Bunun yerine Suriyeliler’e 5 yıldızlı tesis inşa edilmesi yanlış. Harmandalı halkı Suriyeliler’in buraya gelmesini istemiyor.”

Bölge halkı derme çatma konutlarda yaşarken, Suriyeliler için otel konforunu aratmayacak kamp kuruluyor

Kamp inşaatının tabelasında “Kabul ve geri gönderme merkezi” yazılması dikkat çekti.

MİT KORUYOR

MİLLİ İstihbarat Teşkilatı (MİT) tarafından içeri girilmesi yasak olan kampın inşaatında sona doğru yaklaşıldı. Vatandaşın yaklaşmasına dahi izin verilmeyen tesis toplam 7 katlı.

Kampta spor salonu, fitness merkezi, masaj salonu, hamam, açık kapalı otopark yer alıyor. Kamp, en kalabalık odasında dört kişinin kalacağı şekilde inşa edildi. 60 dönüm arazi üzerinde bulunan tesis 24 saat polis ve MİT tarafından koruma altında tutuluyor.

Sözcü, 1 Ağustos 2014.

Haberin manşeti, giriş cümlesi ve içeriği yerel halkı Suriyeli sığınmacılara karşı kışkırtıcı şekilde kurulmuştur. Kampın kurulduğu mahallenin İzmir'in en fakir mahallelerinden olduğu, vatandaşlar derme çatma evlerde otururken yapılan kampın yüz milyon dolara mal olduğu ve lükse kaçan imkanları olduğu belirtilmiştir.

Haberde yapılan kamp "5 yıldızlı tesis" olarak nitelendirilirken yerel halkın duruma tepkili olduğu yine yerel halkın ağzından aktarılmıştır. Bu bağlamda "yıllardır devlet mahallemize yardım yapmıyor. Ancak Suriyelilere saray inşa ediyorlar", "Antalya'da 5 yıldızlı bir otel bile bu kadar fiyata mal olmuyor. 100 milyon lira harcanarak inşa edilen mülteci barınma merkezinin maliyeti ile bölgedeki evsizler için barınma merkezi yapılabilirdi. Bugün bölgede 100 milyon dolarla fakirler için çok güzel konutlar inşa edilebilirdi. Bunun yerine Suriyelilere 5 yıldızlı tesis inşa edilmesi yanlış. Harmandalı halkı Suriyelilerin buraya gelmesini istemiyor" şeklinde yerel halkın ifadeleriyle mesajlar desteklenmiştir.

Haber manşetinden itibaren sığınmacıları konforlu koşullarda, devlet yardımıyla yaşayan bir grup olarak temsil etmektedir. Suriyeli sığınmacılarla yerel halk arasında sürekli bir karşılaştırma yapmakta, sığınmacıları yani "bizim" sırtımızda bir "yük" olarak sunmakta ve "vatandaş fakirlik içinde derme çatma evlerde yaşarken Suriyeliler lüks ve konfor içindeler" gibi bir mesaj sunmaktadır. Gazetenin politik duruşunun etkisiyle hükümet eleştirisi yapılamaya çalışılırken tepki asıl manada Suriyeli sığınmacılara karşı gösterilmektedir. Verilen mesajların oluşturabileceği toplumsal algı özelikle sığınmacılara karşı üst üste tepki, protesto ve linç girişimi gibi olayların meydana geldiği bir dönemde toplumsal kabulü olumsuz etkileyecek hatta yerel halkı kışkırtabilecek ölçüde kurulmuştur.

Yerel halkın evinde olmayan imkanların Suriyeli sığınmacıların "saray konforunda" ya da "5 yıldızlı otel konforunda" kamplarında bulunduğu düşüncesi bütün Suriyelilerin devletin yardımıyla "lüks" kamplarda, çalışmadan yaşadığı mesajını barındırmaktadır. Halbuki kamp şartlarının gerçeklik payı bilinmemekle beraber ülkede yaşayan sığınmacıların yüzde onundan bile daha azının kamplarda kaldığı, yüzde doksanından fazlasının çeşitli kentlerde yaşamını sürdürmeye

çalıştığından daha önceki bölümde bahsedilmişti. Ancak mevcut bilgiye sahip olmayan zaten kendisi zor koşularda yaşamını sürdürmeye çalışan halkın haberin söylemiyle sığınmacılara karşı ön yargı hatta nefret beslemesi olasıdır.

Haberde yine "biz" ve "onlar" kategorisi yoksulluk içinde yaşayan "biz" ve "bizim" hakkımız olanla konfor içinde yaşayan "onlar" şeklinde kurulmuştur. Söz konusu mahalledeki halkın ekonomik sorunları ya da mahallenin alt yapı sorunlarının sebebi Suriyeli sığınmacılar ya da sığınmacılar için yapılan harcamalarına bağlanmaktadır. Bu bağlamda haberde arka plan ve bağlam bilgisi eksiltilerek ve yanlı bir şekilde hedef göstererek verildiğinden haberin mesajı hükümete tepki şeklinde kurgulansa da sorun kaynağı sığınmacılar olarak işaret edilmiştir. Sığınmacıların ne kadarının kamplarda yaşadığı, kamplarda yaşamayanların yaşadıkları sorunlar gibi herhangi bir arka plan ve bağlam bilgisi de paylaşılmadığından tüm sığınmacılarla ilgili genel bir yargı oluşturulmuş ve sunulmuştur.

Konuyla ilgili haberlerde bazen Suriyeli sığınmacıların yerel halkın işlerini ellerinden aldığını vurgularken bazen de Suriyeli sığınmacıların çalışmadan, dilenerek ya da yardımlarla yaşadığını ima etmektedir. Ancak her iki meseleyi de arka plan bilgisi ile ele almamaktadır. Ucuz iş gücü olma sorunu eleştirilirken bunun nedenleri yani dil bilmeme, çalışma izinlerinin olmaması ya da çeşitli ayrımcılıklardan dolayı iş bulamama gibi etkenlere değinilmediğinden sorunun kaynağı olarak Suriyeli sığınmacılar işaret edilmektedir. Bu noktada *Sözcü* söylemlerinde sistem eleştirisi yapmaktan çok meseleyi siyasi iktidara yani hükümete karşıtlık bağlamında ele aldığından sonuçlar yine sığınmacılara zarar verebilmektedir. Bu bağlamda da gazetenin ideolojik ve politik duruşu söylemlerinde bariz göze çarpmaktadır. Suriyeli sığınmacılar için olumlu ele alınabilecek bir yaklaşım olarak sığınmacıların iktidar tarafından "kaderlerine terk edilmesi" eleştirilse de sorunların çözümü adına neler yapılabileceğine dair herhangi bir öneri sunulmamıştır.

İdeolojik ve politik duruşun meseleye yaklaşımda etkili olması meselesinin etkilediği diğer bir nokta da *Sözcü* gazetesinde Suriye savaşı ile ilgili söylemlerde kendisini göstermektedir. Bu bağlamda *Yeni Akit* gazetesinde sığınmacıların

Türkiye'ye sığınması Esad rejimine bağlanırken *Sözcü* gazetesinde de *Birgün* gazetesi gibi radikal İslama yani İŞİD ve El Nusra gibi örgütlere bağlanmaktadır.

3.4.3. Toplumsal Kabul ve Uyumla İlgili Söylemler

Sözcü gazetesi haber söylemlerinde özellikle haber manşetlerinde söylemler sığınmacıları hedef gösterici, "işgalci", "rahatsızlık verici" bir grup olarak sunarak toplumsal kabulü olumsuz etkileyebilecek şekilde oluşturulmuştur. Bu bağlamda 19 Ağustos 2014 tarihli "Suriyeliler boğaza dayandı" haber manşeti Suriyeli sığınmacıların İstanbul'da denize girmelerini konu edinirken durum "boğaza dayanmak" olarak nitelendirilmiş, tedirginlik yaratabilecek bir işgal durumu söz konusuymuş gibi lanse edilmiştir. Yine aynı haberde Suriyeli sığınmacıların günlerini denize girerek geçirdiği belirtilmiş, sığınmacılar çalışmadan bütün gün eğlenerek vakit geçiren bir grup olarak sunulmuştur.

15 Ağustos 2014 tarihinde "Suriyeli sığınmacılar kontrolden çıktı" manşetiyle paylaşılan haberde de benzer şekilde Türkiye toplumunda tepki ve tedirginlik uyandıracak birçok ifadeye yer verilmiştir.

Haberde hükümetin Suriye politikası nedeniyle oluşan sosyal ve ekonomik sorunlardan bahsedilirken Suriyeli sığınmacılara yüklenilmektedir. Suriye politikası nedeniyle ortaya çıkan ekonomik kayıplar, dış ticaret hacminin düşmesi, ülkeye gelen turist sayısının azalması gibi sorunlar ele alınırken sığınmacılar nedeniyle de suç oranları, kayıt dışı istihdam, kaçakçılık, fuhuş ve hastalıkların arttığı belirtilmiştir. Yaşanan sorunların faturası Suriyeli sığınmacılara kesilmiş sorunların arka plan ve bağlam bilgisine, nedenlerine değinilmemiştir. Daha önceki bölümde belirtildiği üzere sığınmacıların kendileri de kayıt dışı çalışmaktan memnun olmamakta, çalışma izinleri olmadığından buna mecbur kalmaktadırlar. Zira kaçakçılık ya da diğer suçlara karışma meselesinde de ekonomik olarak yaşanan zorlukların etkisi göz ardı edilmekte Suriyeliler direkt olarak suça meyilli bireyler olarak sunulmaktadır.

Suriyeli sığınmacılar kontrolden çıktı

AKP'nin Suriye politikasının faturası, ekonomik ve sosyal açıdan ağırlaştı. Ekonomik kaybın, 10 milyar dolara yaklaştığı tahmin ediliyor. Diğer taraftan, cinayetler de dahil özellikle sınıra yakın şehirlerde sosyal huzursuzluklar başladı. AKP ise olanları sadece seyrediyor...

EN BÜYÜK DARBE DIŞ TİCARETE

Türkiye'nin 2010 yılında Suriye'ye ihracatı 1 milyar 845 milyon dolardı. Bu rakam 2013'de 912 milyon dolara geriledi. Gerilen ilişkiler ve Suriye'de yaşanan karışıklık neticesinde, 1 milyar doların üzerindeki iş hacmi yok oldu.

TURİST SAYISI AZALDI

2010 yılında 800 bin civarında Suriyeli turist ülkemizi ziyaret etmişken bu rakam 2013 yılında 191 bine düştü. Bu durumunda ekonomiye maliyeti ise en az 150 milyon dolar olarak tahmin ediliyor.

SIĞINMACILAR DAĞILDI!

AKP hükümeti, Suriyeli sığınmacıları kontrol altında tutamadı ve sığınmacılar, İstanbul ve Ankara'da dahil olmak üzere büyük şehirlere dağıldı. Ortaya çıkan durum hem Türkiye hem de sığınmacılar için vahim bir hal aldı. Sığınmacılarla birlikte "suç oranı, kayıt dışı istihdam, kaçakçılık, fuhuş ve hastalıklar arttı". Suç işleyenlerin kimliklerinin tespit edilememesi de ayrı bir sorun...

Sözcü, 15 Ağustos 2014.

Sığınmacıların farklı kentlerde yaşaması meselesi "kontrolden çıkma" olarak ele alınmış, Suriyeli sığınmacılar hükümetin kontrol altında tutması gereken bir tehlike olarak sunulmuştur. Haberin bakış açısı toplumsal kabulü olumsuz etkileyebilecek

şekilde Suriyeli sığınmacıları bir "sorun" ve "tehlike" olarak ele almıştır. Yaklaşım ve oluşabilecek algı o dönem için zaten gergin durumda olan halkı galeyana getirebilir. Diğer taraftan Suriyeli sığınmacıların bu sorunlardan nasıl etkilendiğine, sorunların nasıl çözülebileceğine dair herhangi bir ayrıntıya yer verilmemiş, mesele yine sadece Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye verdiği "zararlar" noktasında ele alınmıştır.

Sözcü gazetesinde yine toplumsal kabul ve uyumla alakalı olarak Suriyeli sığınmacılar ve yerel halk arasında yaşanan olaylar, eylemler, protestolar, linç girişimleri ve çatışmaları konu edinen haberlerde genellikle sığınmacıların varlığından yerel halkın duyduğu rahatsızlık dile getirilmektedir. Örneğin, sığınmacıların varlığına tepki niteliğindeki protesto ve eylemlerin ele alındığı haberlerde grupların olaysız dağıldığı, sebebin sığınmacıların davranışları olduğu sıklıkla belirtilmektedir. Realitede varlığı sorgulanmadan ve arka plan bilgisi paylaşılmadan belirtilen sorunlar ilk okunduğunda okuyucu da olumsuz bir algı yaratabilir. Bu bağlamda herhangi bir linç girişimi, protesto ya da eylemin nedeni genel olarak spesifik biçimde o anda birkaç kişi arasında çıkan olayın büyümesi şeklinde ele alınırken diğer yandan da Suriyeli sığınmacıların yerel halka verdiği "rahatsızlığı" destekleyecek nedenler arka plan bilgisine yer verilmeksizin paylaşılmaktadır. Verilen tepkilerle ilgili yerel halkın haklı olduğu, Suriyeli sığınmacılar ucuz iş gücü olduğundan Türklerin iş bulamadığı, Suriyeli sığınmacılar nedeniyle ev kiralarının arttığı, sığınmacıların ya dilenerek ya da yardımlar sayesinde yaşadıkları, suça meyilli bir grup oldukları mesajları genel olarak birçok söylemde paylaşılmaktadır. Ayrıca çıkan olaylarda polisin Suriyeli sığınmacıları koruması da örtük biçimde birçok söylemde eleştirilmektedir.

3.4.4. "Biz" ve "Onlar" Kategorilendirmesi

Gazete haber söylemlerinde "biz" ve "onlar" kategorilendirmesi kurulmuştur. Gazete söylemlerinde Suriyeli sığınmacıları "biz"im "evimizi işgal eden" "uygunsuz" grup olarak ele almaktadır. Misafirlik söylemine dahi yer vermeyen sert söylemlerinde Suriyeli sığınmacılar direkt olarak ülkeye alınmaması gerekirken iktidarın yanlış politikası nedeniyle alınan, ülkeye ve topluma sürekli "rahatsızlık" veren bireyler olarak temsil edilmektedir. Ayrıca birer "yük" olarak görülen Suriyeli sığınmacıların

sayısındaki artış "korkutucu bir tehlike" şeklinde ele alınmakta, sığınmacılara "bizim baktığımız" mesajı da defalarca kez paylaşılmaktadır.

Milliyetçilik noktasında da gazete yayın politikası paralelinde Suriyeli sığınmacıların Türkiye toplumu genelinden farklı olan özellikleri farklı bir dil kullanmaları eleştiri hedeflerinden biridir. Türkiye'nin "baktığı" bir grup olarak zaten "yük" olarak görülen Suriyeliler 22 Haziran 2014 tarihli "Suriyelilere biz bakıyoruz, Türkmenler BM'ye emanet" manşetiyle paylaşılan bir haberde de etnik kökenleri bağlamında ötekileştirilmiştir. Bu noktada söz konusu haberde de farklı bir Orta Doğu ülkesinden Irak'tan gelen sığınmacılar Türkmen oldukları Suriyelilerden farklı ele alınmıştır. Türkiye'de bir milyondan fazla Suriyeli sığınmacı yaşarken Irak'ın Telafer kentinin İŞİD tarafından işgali nedeniyle Erbil'de Birleşmiş Milletlerin kampına sığınan Türkmenler "sahipsiz" kalması eleştirilmiştir. Haberde Türkmen grubun çoğunluğunun Şiilerden oluştuğu da belirtilmiş, yine ulusalcı yaklaşım nedeniyle meselenin mezhepsel farklılık üzerinden değil etnik köken farklılığı üzerinden ayrıştırıldığı mesajı verilmiştir.

3.4.5. Bakış Açılarının Toplumsal Algıya Olası Etkileri

Sözcü gazetesi haber söylemleri Suriyeli sığınmacıları genel olarak "rahatsızlık verici", "istenmeyen" suça meyilli bir grup ya da Türkiye'ye "yük" olarak temsil ederken birçok haber söyleminde sorunlar yanlı ve arka plan bilgisi eksik bir şekilde sunulduğundan toplumsal kabulü olumsuz etkileyici mesajlar içermektedir. Örneğin birçok haberde Suriyeli sığınmacılar ucuza çalıştığı için Türklerin iş bulamadığı belirtilmiş ancak sorumlu sığınmacılar olarak sunulmuştur. Sorunların varlığı kabul edilmekte ancak eleştiri sistem ya da politikaya değil sığınmacılara yapılmakta çözüm ise yalnızca sığınmacıların ülkelerine geri dönmelerinde görülmektedir. Buna benzer şekilde sığınmacılar nedeniyle kira fiyatlarının arttığı, yerel halkın ev bulmakta zorlandığı, suç oranlarının özellikle cinayet ve fuhuşun arttığı belirtilmekte ancak yine arka plan bilgisi paylaşılmadığından fatura sığınmacılara kesilmektedir. Söz konusu yaklaşımların zaten dönem şartlarında gergin olan atmosferi iyice gerginleştirme olasılığı yüksektir. Ekonomik olarak sorun yaşayan alt ve orta sınıfın bunun nedenini

sığınmacılara yükleme ihtimali iki grup arasında yaşanan sorunları tetikleyebilmektedir.

Sözcü gazetesi haber söylemlerinde yine Suriyeli sığınmacıların karıştığı suç olayları ise ısrarla Suriyeli kimliği ile sunulmakta sığınmacılar sürekli olarak suç işleyen bireyler şeklinde bir algı oluşturulmaktadır. Suriyeli sığınmacıların suç işlemeye meyilli, düzen bozan bireyler olarak lanse edilmesi yerel halkın sığınmacılara tedirginlikle yaklaşmasına, sığınmacılarla komşu olmak ya da birlikte yaşamak istememe gibi dışlayıcı algıların artmasına neden olabilir. Kaldı ki sunulan temsillerin gerçekliği ile ilgili herhangi bir veriye haber söylemlerinde yer verilmemiştir. Yani Suriyeli sığınmacıların suç işleme oranlarına dair herhangi bir bilimsel veri paylaşılmazken sürekli olarak olumsuz bir imaj çizilmektedir. Konuyla ilgili Man (2016: 1161-1162) yapılan bütün çalışmalarda Suriyelilerin suça karışma oranlarının yerel halkın suç oranlarından çok daha düşük olduğunun tespit edildiğini buna rağmen sığınmacıların suçla ilişkilendirilme algısının abartılı biçimde olumsuz olduğunu belirtmiştir. Söylem analizi yapıldığında *Sözcü* haber söylemlerinde birçok çelişki fark edilse de günlük gazete okuyucusunun bunu fark edebilmesi her zaman kolay olmamakta zaten medyanın ideolojik ve politik üretim gücü de bir bakıma buradan gelmektedir. Özellikle haber içerikleri okunmadan direk manşetleri okuyan okuyucuların algıları adına haber manşetleri içerikten daha olumsuz, dikkat çekici ve ötekileştirici bir dille oluşturulmuştur.

3.5. Hürriyet Gazetesinde Suriyeli Sığınmacılar

Hürriyet gazetesini politik ve ideolojik anlamda sağ veya sol tarafta herhangi bir yere yerleştirmek zor iken gazete daha çok değişen politik koşullara uyum sağlayan ve hâkim gücün, hegemonyanın yanında duran bir ana akım gazetesi olarak ele alınabilir. Bu bağlamda kendisi için ana akımın ve resmî ideolojinin sürdürülmesi bağlamında "amiral gemisi" nitelendirmesi kullanılmaktadır.

> "Türkiye'de gazetecilik alanında uzun bir dönemde belirleyici pozisyonda bulunan, en çok satan, popüler, ticari kitle gazetesi Hürriyet, kuruluşundan bu yana ülkede kamuoyu yaratmış ve ulusal kimliğin toplumsallaşmasının merkezinde yer almıştır. Logosunda yer alan 'Türkiye Türklerindir' yazısı,

Türk bayrağı ve Atatürk silueti de hegamonik yaklaşımını ortaya koymaktadır" (Başcı, 2015: 80).

Bir araştırmacı (Benol, 2012: 47) 1980'lerden 2009' a kadar yaklaşık otuz yılı kapsayan araştırma kapsamında neden *Hürriyet* gazetesinin söylemlerinin ele alındığını şu şekilde açıklamıştır;

> "…resmî ideolojiyi her gün yeniden üreterek zihinlerde canlı kalmasına hizmet eden, Türkiye'de yazılı basının önemli bir temsilcisi olan Hürriyet gazetesi olarak belirledik. Ülkemizde yazılı basının ulusal kimliği ve dolayısıyla ötekiyi yeniden ürettiğine dair en belirgin örneklerden biri Hürriyet gazetesidir".

Hürriyet gazetesi ideolojik ve politik anlamda ulusalcı kimliğiyle sözcü gazetesine yakın bir tarafta dursa da resmî ideoloji ve ana akımın temsili ve sürdürülmesi noktasında politik çeşitliliği dolayısıyla söylem çeşitliliğini sağlayabilmek adına çalışmaya dahil edilmesi gerektiği düşünülen gazetelerdendir. İdeolojik ve politik anlamda net olarak herhangi bir yere yerleştirilemese de hegamonik yaklaşımı nedeniyle sığınmacılar gibi azınlık bir grubun ana akımın "amiral gemisi"nin haber söylemlerinde temsilinin ele alınması gerektiği düşünülmektedir.

Hürriyet gazetesi 2014 yılı Haziran, Temmuz ve ağustos aylarında Suriyeli sığınmacılarla ilgili haber manşetleri şu şekilde sunulmuştur:

"Antik tiyatroda Suriye trajedisi/Roma tiyatrosuna 'mülteci' çadırı (12 Temmuz 2014)'',

"Bomba üstü seyahat (6 Haziran 2014)",

"Cezaevine sığındılar (2 Ağustos 2014)",

"Suriyeli çocuk dilenci sevkiyatı / Suriyeli çocuklar dilenmeye zorlanıyor (8 Temmuz 2014)",

"AŞTİ'nin misafirleri" / "En işlek 'açık otel' (13 Temmuz 2014)",

"Filmdi gerçek oldu / Sefiller (27 Haziran 2014)",

"Adana'daki Halep gergin/ Haraççı terörü (17 Temmuz 2014)",

“İhmale yolculuk (7 Haziran 2014)”,
“Karagöz ve Hacivat’a Suriyeli misafir (11 Temmuz 2014)”,
“Kızamığın nedeni Suriyeliler iddiası (15 Haziran 2014)”,
“Mahalle karıştı (14 Ağustos)”,
“Mülteci için sopa vakti (11 Temmuz 2014)”,
“Dilenen Suriyeli görüntülerini arzu etmiyoruz (2 Ağustos 2014)”,
“Nedeni Suriye (7 Haziran)”,
“Suriyeli otistik çocuğa taciz (11 Haziran)”,
“Sefalet penceresi / Hacı Bayram’da Suriye ‘dönüşümü’ (28 Haziran 2014)”,
“Hayat yorgunu / 200 bini sokakta (11 Temmuz 2014)”,
“Suriye’den vazgeçerim İstanbul’dan asla! (11 Temmuz 2014)”,
“Sonu gelmeyen kovalamaca (6 Temmuz 2014)”,
“Suriye plakalı araçta bomba (22 Haziran 2014)”,
“Suriyeli limited, Çinli anonim şirket kurdu (30 Temmuz 2014)”,
“Suriyeli önlemleri (16 Ağustos 2014)”,
“Suriyelilere Urfa yolu (9 Temmuz 2014)”,
“Suriyelilere iş için son viraj (29 Ağustos 2914)”,
“Mülteciye ALO dedirtmek çok zor (11 Temmuz 2014)”.

3.5.1.Ana Tema ve/veya Konular

Hürriyet gazetesinin 2014 Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında Suriyeli sığınmacılarla ilgili haberleri incelendiğinde ana tema ve konuların genel olarak Suriyeli sığınmacıların yaşadığı sorunlar üzerine kurulduğu saptanmıştır. Ancak sığınmacıların yaşadığı sorunlar ve mağduriyetler genellikle dram ya da “sefalet” şeklinde sunulurken sorunların nedenleri ele alınmadığından sorunların Türkiye toplumuna etkisi ve verdiği zararlar odak noktayı oluşturmaktadır.

Ana tema ve konular Suriyeli sığınmacıların dilencilik yapması, ucuz işlerde çalışması, kentsel dönüşüm nedeniyle terk edilen derme çatma evlerde ya da sokakta “sefalet” içinde yaşaması ve Suriyeli sığınmacılarla yerel halk arasında yaşanan olaylar, linç girişimleri, kavga ya da problemler üzerine kurulurken sorunların art alan bilgisi hemen hemen hiçbir haber metninde paylaşılmamıştır.

Gazete haberlerinde sığınmacılar bir yandan mağdur olarak sunulup sunulurken diğer yandan dilenci, suça karışan ya da karışma ihtimali yüksek kesim olarak sunulmakta ve Türkiye toplumunun Suriyeli sığınmacılardan rahatsızlık duyduğu mesajı açık veya örtük şekilde sık sık sunulmaktadır. Bu bağlamda sığınmacıların Türkiye toplumuna yönelik oluşturduğu belirtilen sorunlar güvenlik sorunu, suç oranlarının artması, kızamığın ve başka salgın hastalıkların yayılması, dilenciliğin artması, işsizlik oranlarının artması şeklinde sıralanmıştır. Belirtilen sorunlarla ilgili art alan bilgisi paylaşılmadığından sorunların kaynağı genel olarak Suriyeli sığınmacılar olarak işaret edilmekte sığınmacılar Türkiye'ye "yük" olarak temsil edilmektedir.

Sığınmacıların "mağdur" olarak sunulduğu haberlerde dahi bu mağduriyet insani çerçevenin dışında ötekileştirici bir söylemle, "acınacak", "sefil" hallerinin gözler önüne serilmesi şeklinde oluşturulmaktadır. Konuyla alakalı 12 Temmuz 2014 tarihinde ilk sayfadan "Antik tiyatroda Suriye trajedisi ilgili sayfadan da "Roma tiyatrosuna 'mülteci' çadırı" manşetiyle paylaşılan haberde Ankara Ulus'ta antik tiyatroya sığınan sığınmacıların yaşamı "dram" olarak sunulmuş ancak toplumsal bir vicdan oluşturmaya yönelik değil, sığınmacıların oluşturduğu "tehdit" mesajı verilmekte, "sosyal patlamanın kapıda" olduğu ifade edilmektedir. Haberde "derme çatma hayatlar" ve "gelişigüzel yerleşiyorlar" şeklinde ara başlıklara yer verilirken çevre sakinlerinin ifadesi ile sığınmacıların birer tehdit olduğu ve bu "kirliğin" ortadan kalkması gerektiği mesajı desteklenmektedir. İfade "Hacı Bayram'da kentsel dönüşüm bekleyen yıkık dökük gecekondularda yer bulamayan Suriyeliler aileleriyle birlikte boş buldukları alanlara gelişigüzel yerleşiyor. Gün boyunca dileniyorlar ya da ucuz işlerde çalışıyorlar. Bu insanların kamplara geri gönderilmesi gerekiyor" şeklindedir. Benzer şekilde *Hürriyet* gazetesi söylemlerinde çözüm önerisi olarak genellikle kamplara geri gönderilme meselesi sunulmakta çünkü sığınmacılar yerel halkın rahatsızlık duyduğu, çevrede "kirlilik" uyandıran birer "yük" olarak temsil edilmektedir. Yine söz konusu haber ve başka birçok haber söyleminde sığınmacıların genellikle dilenerek yaşamlarını sürdürdükleri ifade edilmektedir. Söz konusu ifadelerin gerçeklik payı olup olmadığı bir yana arka plan ve bağlam bilgisi

paylaşılmadığından sığınmacıların dilenme meselesini bir yaşam tarzı şeklinde sürdürüldüğü şeklinde mesajlar paylaşılmaktadır.

Dilencilik meselesi ile birçok haber söylemine yer veren *Hürriyet*, 11 Temmuz 2014 tarihinde "Suriye'den vazgeçerim İstanbul'dan asla!" manşetiyle paylaşılan haberde "İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü verilerine göre gelen Suriyelilerin yüzde doksanı orta gelirli. Dilencilik yapanların ülkelerinde de dilencilikle geçimini sağladıklarını belirten yetkililer "'bazı Suriyeliler dilencilik yapıyor ve bundan da Suriyelilerin tamamı rahatsızlık duyuyor' dedi" ifadelerine yer verilmiştir. Haberde yetkililerin ağzından İstanbul'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların çoğunluğunun maddi durumlarının orta düzeyde olduğu, dilencilik yapanların mecbur kaldıkları için değil bunu bir yaşam tarzı haline getirdikleri için yaptıkları mesajı paylaşılmaktadır. Haberde yine "İstanbul'daki orta gelirli Suriyelilerin oranı" büyük punto ve kırmızı renkle ayrıca belirtilmiştir. Yine aynı haberde İstanbul Fikirtepe'de riskli evlerde yaşayan sığınmacıların yetkililerin sizi doğu illerindeki kamplara götürelim" taleplerini reddetmeleri "Suriye'den vazgeçerim İstanbul'dan asla!" başlığıyla aktarılmış, kamplara neden gitmek istemediklerinin arka plan bilgisine hiçbir şekilde yer verilmemiş, İstanbul'da yaşamak sığınmacılar için keyfi bir "tutku" şeklinde lanse edilmiştir.

Ana tema ve/veya konular söz konusu şekilde oluşturulurken konuyla ilgili arka plan ve bağlam bilgilerinin paylaşılmamasının ya da yanlı şekilde paylaşılmasının toplumsal algıyı olumsuz etkileyebilme ihtimali yüksektir. 8 Temmuz 2014 tarihinde "Suriyeli çocuk dilenci sevkiyatı manşetiyle ilk sayfadan "Suriyeli çocuklar dilenmeye zorlanıyor" manşetiyle de ilgili sayfadan paylaşılan haberde Türkiye'ye sığınan sığınmacı sayısı arttıkça dilencilik sorununun da büyüdüğü ifade edilmiş sorunun asıl sebepleri, meselenin arka plan ve bağlam bilgisi tamamen görmezden gelinmiş, sorun sığınmacı sayısındaki artışa bağlanmıştır. Yine 2 Ağustos 2014 tarihli "dilenen Suriyeli görüntülerini arzu etmiyoruz" manşetiyle paylaşılan haberde dönemin başbakan yardımcısı Beşir Atalay'ın ifadelerine yer verilmiş, Atalay kamplarda boş yerler olduğunu, kampların gayet iyi şartlarda olduğunu, ciddi harcamalar yapıldığını ve sığınmacıların şehir dışına taşınması ve yeni çadır kentler yapılması ile ilgili talimat

verildiğini ifade etmektedir. Söz konusu ifade de çözümü sığınmacıları şehir dışına taşıyıp tecrit altına almakta bulmakta, sığınmacılara kentlerde yaşam alanı oluşturmakla ilgili herhangi bir mesaj içermemektedir.

Yine 15 Haziran 2014 "Kızamığın nedeni Suriyeliler iddiası" manşetiyle paylaşılan haberde yayılan kızamık hastalığının nedenleri ile ilgili meclis konuşmalarına yer verilmiştir. CHP, AK Parti ve HDP milletvekillerinin yorumlarına yer verilirken CHP milletvekili Suriye'den gelenlere aşı yapılmadığını bu nedenle kızamığın yayıldığını belirtmiştir. AK Parti ve HDP milletvekilinin konuyla ilgili farklı düşünceleri varken manşette kızamığın nedeni olarak Suriyeli sığınmacılar işaret edilmiştir. Haberin içeriğinde de konuyla ilgili herhangi bir arka plan bilgisine yer verilmemiştir. Haberin içeriği okunmadan yalnızca manşet üzerinden hastalığın Suriyeli sığınmacılar nedeniyle yayıldığı sonucu toplum tarafından çıkarılabilir. Hürriyetin haber söylemleri zaten arka plan bilgisine başvurmaksızın yanlı şekilde ele alınmışken manşetler de özellikle dikkat çekici ve hedef gösterici bir dille oluşturulmuştur.

3.5.2. Gazetenin İdeolojik ve Politik Duruşunun Etkisi

Hürriyet gazetesi haber söylemlerinde ideolojik ve politik yaklaşım kriterlerinden biri olarak baz alınan hükümete yakınlık ya da muhaliflik kriterine dair net söylemlere rastlanmamıştır. Meselenin hükümetin şahsi meselesiymiş gibi içselleştirilerek hükümet eleştirisi malzemesi şeklinde ya da hükümet propagandası yapabilmek adına kullanılmadığı düşünülmemektedir. Ancak gazetenin ideolojik ve politik bakış açısı, resmî ideoloji ve ulusalcılığın izleri söylemlerde fark edilmektedir. Bu bağlamda Suriyeli sığınmacılar azınlık bir grup olarak "yük", "kirlilik", "rahatsızlık" ve "tehdit" oluşturan ötekiler olarak toplumdan uzaklaştırılması, kent dışında izole kamplarda yaşaması gereken bireyler olarak ele alınmaktadır.

3.5.3. Toplumsal Kabul ve Uyumla İlgili Söylemler

Hürriyet gazetesinde toplumsal kabul ve uyumla alakalı yerel halk ve sığınmacılar arasında yaşanan olaylar, sorunlar, çatışmalar, linç girişimleri ve kavgalara bolca yer ayrılmıştır. Ancak söz konusu olayların haberlerinde de yine arka

plan bilgisi paylaşılmamış ya da spesifik bir olaya bağlanmıştır. Örneğin 14 Ağustos 2014 tarihinde "mahalle karıştı" manşetiyle paylaşılan haberde Ankara Altındağ'da bir mahallede Suriyeli sığınmacıların yaşadığı binanın mahalle sakinleri tarafından taşlanması konu edilirken olay bir grup Suriyelinin bir genci dövmesi iddiasına bağlanmıştır. Daha önce de aynı mahallede Suriyeli sığınmacıların 15 yaşında bir genci dövdükleri ve Türk bayrağı yaktıkları iddiasıyla olay çıktığı da eklenmiştir.

Haberde yaşanan olayların sosyoekonomik arka planı tamamen görmezden gelinirken spesifik iddialara bağlanmış, iddiaların gerçeklik payı olup olmadığı da sorgulanmadan paylaşılmıştır. İddialar gerekmişçesine paylaşıldığından toplumun Suriyeli sığınmacılara karşı kışkırtılma ihtimali yine söz konusudur. Kaldı ki belirtilen mahallede belirtildiği gibi spesifik olayların büyümesiyle sorunlar ortaya çıkmış olsa bile 2014 yılının Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında Türkiye'nin birçok kentinde benzer olaylar ve sorunlar yaşanmıştır. Bu durum göz ardı edilerek *Hürriyet* gazetesinde sebepler sadece yerel, şahsi nedenlere bağlanmakta ve Suriyeli sığınmacıların olaylara neden olduğu görüşü sunulmaktadır. Mesajları ve bakış açılarını destekleyecek şekilde Altındağ Belediye başkanının "Çoğu kendileri için kurulan kamplardan gelerek çadırlarda ya da kentsel dönüşüm için yıkılmayı bekleyen evlerde kalıyor. Belediye ve kaymakamlıktan yeteri yardım yapılıyor ancak yardım yapılan aile sayısı sürekli artıyor" şeklinde paylaşılan ifadesi de sığınmacıların yaşadığı sorunların yalnızca sayısal artışa bağlamakta, toplumsal kabul ve uyumla alakalı işlevsel bir çözüm önerisi üretmemektedir.

17 Temmuz 2014 tarihinde "Adana'daki Halep gergin/Haraççı terörü" manşetiyle ana sayfadan "Ekmek kavgası" manşetiyle de ilgili sayfadan paylaşılan haberde Adana'nın Seyhan ilçesinin bir "kenar" mahallesi Mirza Çelebi'nin adının "Halep" olduğu belirtilmektedir. Gerekçe ise Suriyeli sığınmacıların büyük bölümünün bu mahallede yaşamalarıdır.

Haberde halk ve esnafın Suriyelilerin "ekmeklerine ortak olmalarından" rahatsız olduğu belirtilmiş, yaşanan olayların nedeni "ekmek kavgası" olarak gösterilmiştir. Haberde "dingonun ahırı mı?", "haraç topluyorlar", Suriye'de avukattı,

şimdi bakkal" ve "kimlik değil menfaat çatışması" ara başlıkları kullanılmıştır. Söz konusu mahallede Suriyeli sığınmacılara yönelik meydana gelen saldırıların faillerinin ise halk ve yerel esnaf değil, bir grup işsiz genç olduğu belirtilmiştir. Haberde "yerli esnafın sıkıntısı gelir düzeyi düşük bu semtte müşteriyi Suriyeli esnafa kaptırmaktan kaynaklıyor. Triko atölyelerinde, inşaatlarda da artık Suriyeli işçiler çoğunlukta. Yerlinin haftalığı 150 lirayken, Suriyeliler 50 liraya çalışıyor. Gitgide tırmanmasından korkulan gerilimin sebebi Adanalı Orhan Kemal'in romanı gibi: Ekmek Kavgası" şeklinde yaşanan sorunların sebebi belirtilmiştir.

Yerli esnafa çoğunlukla söz hakkı veren haberde yerli esnafın düşünceleri "vicdansız değiliz, üzülüyoruz, medeni insanlarız. Allah kimseyi yerinden yurdundan etmesin. Ama devlet nezdinde Suriyeliyle eşit olmak istiyoruz. Türkiye dingonun ahırı mı?" şeklinde ifade edilmiştir. Haberde sorunların kaynağı olarak devletin Suriyeli sığınmacılara ayrıcalıklı davranması işaret edilirken, sorunlardan dolayı yerel halkın mağduriyeti ön plana çıkarılmıştır. Sığınmacıların yaşadığı sorunlara haberin en altında Suriye'de avukatlık yaparken şu anda Adana'da esnaflık yapan bir sığınmacının ağzından yer verilmektedir. Sığınmacının ağzından bir yandan Suriyeli sığınmacıların da mağduriyeti işaret edilmekte diğer yandan Suriyelilerin söz konusu mahalleyi "ele geçirdiği" mesajı verilmekte, halkın Suriyelilerin "ekmeklerine ortak olmasından" rahatsız olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla "ekmeğin" asıl sahibinin yerel halk olduğu mesajı verilirken, yerel halkın sığınmacılara karşı tepkilerinin "haklı" nedenlerine de değinilmektedir. Haberde sorunların nedenine dair arka plan bilgisi ise sorunların kaynağının devletin sığınmacılara "ayrıcalıklı" davranması olarak sunulmaktadır. Emekli bir bakkalın ifadesinden alıntıyla haberde verilen mesajlar özetlenir niteliktedir: "Vergimi ödüyorum. Emekli olup çalıştığım için maaşımın yüzde on beşini kesiyor ama Suriyeliler devlete hiçbir şey ödemiyor. Devletin bana yüklediği yükü onların da çekmesi lazım. Neden vergiden muaf tutuluyorlar? Gelip bitişiğimize bakkal, fırınımızın karşısına fırın açıyorlar."

Haberde sığınmacılara karşı bölgede meydana gelen saldırılar bir grup işsiz gencin haraç almak istemesine bağlanmış ve haber girişinde o şekilde sunulmuştur. Ancak haberin en altında Adana valisinin yaptığı açıklamada "münferit gerginliklerin"

sebebi ekonomik sıkıntılar olarak belirtilmiştir. Ancak valinin yaptığı açıklama da haberin mesajları ile paralel şekilde sığınmacıların hukuki olmayan yollardan gelir elde etmesi ve bu durumun yerel halkı mağdur etmesi üzerine kuruludur.

Fotoğraflar: Levent ARSLAN

EKMEK KAVGASI

Adana Seyhan'ın kenar mahallesi Mirzaçelebi'nin adı 'Halep' olmuş. Suriyelilerin büyük bölümü bu mahallede yaşıyor. Esnafla, burada dükkân açmış Suriyelilerin arasındaki gerilimin nedeni ekmek kavgası. Suriyelilerin dükkânlarını taşlayanlar ise halk ve esnaf değil. Haraç isteyen, alamayınca da dükkânları yağmalayan, kırıp döken bir grup işsiz genç.

Güldeni AYDIN yazdı

Hasan Yüzgeç

Bizim gibi vergi ödesinler

■ YERLİ esnaftan bakkal Hasan Yüzgeç (60), sorunun devletin Suriyelilere ayrıcalıklı davranmasından kaynaklandığını söylüyor. Yüzgeç, şöyle konuşuyor: "Vergimi ödüyorum. Emekli olup çalıştığım için maaşımın yüzde 15'ini kesiyor. Ama Suriyeliler devlete hiçbir şey ödemiyor. Devletin bana yüklediği yükü onların da çekmesi lazım. Neden vergiden muaf tutuluyorlar? Gelip bitişiğimize bakkal, fırınımızın karşısına fırın açıyorlar."

ADANA'nın Merkez ilçesi Seyhan'ın yoksul kenar mahallesi Mirzaçelebi'nin 4 aydır halk arasındaki adı 'Halep'. Minibüsçüler yolculara "Halep'te inecek var mı?" diyor. Mahalleyi ikiye bölen Mirzaçelebi Caddesi'nin adı da Suriye Caddesi oldu. Adana'da iç savaştan kaçan Suriyelilerin en yoğun yaşadığı bu semt, 5 gün önce Suriyelilere ait dükkânlara yapılan saldırılarla gündeme geldi. Saldırganlar yerli esnaf değil, bir grup işsiz gencin yıldırmayla haraca bağlama terörüydü.

DİNGONUN AHIRI MI?

Mirzaçelebi Mahallesi'nin Mirzaçelebi Caddesi'nde yerli ve Suriyeli esnaf dükkânları yan yana. Arapça tabelalar, etiketler ağırlıkta. Bu birkaç yüz metrelik caddede Suriyelilere ait 95 dükkân bulunuyor. Yerli esnafın sıkıntısı, gelir düzeyi düşük bu semtte, müşteriyi Suriyeli esnafa kaptırmaktan kaynaklanıyor. Triko atölyelerinde, inşaatlarda da artık Suriyeli işçiler çoğunlukta. Yerlinin haftalığı 150 lirayken, Suriyeliler 50 liraya çalışıyor. Gitgide tırmanmasından kaygılanan gerilimin sebebi, Adanalı Orhan Kemal'in romanı gibi: Ekmek Kavgası. Yerli esnaf, "Vicdansız değiliz, üzülüyoruz, medeni insanız. Allah kimseyi yerinden yurdundan etmesin. Ama devlet nezdinde Suriyeliyle eşit olmak istiyoruz. Türkiye dingonun ahırı mı?" diyor.

HARAÇ TOPLUYORLAR

Mirzaçelebi'nin yerli-Suriyeli kinleri çok tedirgin. Ramazandan sonra olayların tırmanmasından korkuyorlar. Her gece yarısı silah sesleriyle yataklarından fırladıklarını, Suriyelilerin evlerinin camlarının kurşunlandığını anlatıyorlar. İşsiz 25 kişilik genç grubu, Suriyeli dükkanlarını yağmalayıp kırıp dökmüş. Suriyeli biri şöyle anlatıyor: "Geçen hafta gelirine göre Suriyeli esnaftan haftalık 50-100 lira arasında değişen haraç toplamaya başladılar. Şikâyet edilip gözaltına alınanlar, serbest bırakıldıktan sonra gelip boğaz kesme işareti yapıyorlar. Polis, aradıktan 1 saat sonra geliyor. Oysa Adana Emniyet Müdürlüğü 150 metre ötemizde."

Suriye'de avukattı şimdi bakkal

■ EKREM Ağa (32), Halep'te 12 yıllık avukattı. 1.5 yıl önce geldiği Mirzaçelebi'de camları kırık birkaç metrekarelik bakkalında günde 20 TL kazanıyor. Çoğu Suriye'den gelen kahve, baharat, mangal kömürü, tütün satıyor. Ağa, anlatıyor: "Çocuklar her akşam taşa tutuyor. 'Suriyelileri istemiyoruz, gidin' diye bağırıyorlar. 3 evimiz, 5 arabamız vardı. Şimdi yok. Nereye gidelim? Geleceğimiz belirsiz. Şu üzerimdeki dar pantolonu Suriyeli radikal muhalifler görse boğazımı keser."

Ekrem Ağa

Kimlik değil, menfaat çatışması

■ **Adana Valisi Mustafa Büyük:** 12 bine yakın Suriyeli, Sarıçam ilçemizdeki çadırkentte. Kayıtlı ve zorunlu sağlık giderine katkıda bulunduğumuz 20 bin civarında Suriyeli var. 20 bine yakın Suriyeli de kayıt dışı tarımda, inşaat, trikoda çalışıyor. Çalışma izinleri de yok. İnsanlık problemi yaşanıyor. Adana'da evlerini açan, ekmeğini paylaşan geniş bir kitle var. Ekonomik sıkıntılar sebebiyle münferit gerginliklerin olduğunu tespit ettik. Tabii ki suç, kim tarafından işlenirse işlensin, devletin göz yumması mümkün değil, tereddütsüz gereğini yapacağız. Vergisini veren esnafın hakkını korumak bizim görevimiz. Suriyeliler hukuken ticari faaliyette bulunmuyor ya da başkalarının şemsiyesi altında çalıştırıyorlar dükkânlarını. Çeteleşmeye izin vermeyiz. Mirzaçelebi'de bir kimlik çatışmasından değil, ekonomik sebepler den sorun yaşıyor.

Hürriyet, 17 Temmuz 2014.

Belirtilen haberde vali de sığınmacıların çalışma izinleri olmadan çalışmasını, ticari faaliyette bulunmasını sığınmacılara "suç" olarak atfetmiş, sorunların arka plan bilgilerini paylaşmamıştır. "Vergisini veren esnafın hakkını korumak bizim görevimiz" ifadesi ile de yerel halk devlete vergi öderken sığınmacılar vergi vermeden halkın "sırtından" geçinen grup olarak sunulmaktadır.

Söylemlerde Suriyeli sığınmacıların neden düşük ücretle çalışmak zorunda kaldıkları, neden çalışma izinleri olmadığı gibi noktalara hiç değinilmediğinden zaten sığınmacılara karşı tepkiye neden olan işsizlik gibi sorunlar nedeniyle yerel halkın sığınmacılara karşı tepkisinin artması mümkündür. Kaldı ki daha önceki bölümde bahsedildiği üzere çalışma izinlerinin olmaması en çok sığınmacılara sorun oluşturmakta ve çalışma izni meselesi sığınmacıların öncelikli talepleri arasında bulunmaktadır. Söz konusu haber ve benzer diğer haberlerde ana tema sığınmacıların yerel halka "yaşattığı" sorunlara odaklandığından sorunların arka plan bilgisine yer verilmemiş, arka plan ve bağlam bilgisine yer verilmediğinden de toplumun sığınmacılara karşı tepki gösterme olasılığı artmaktadır. Yine devletin sığınmacılara ayrıcalıklı davrandığı mesajı da aynı şekilde tepkileri arttırabilmektedir.

16 Ağustos 2014 tarihinde "Suriyeli önlemleri" manşetiyle paylaşılan haberde ise o dönemde farklı kentlerde üst üste yaşanan protesto, linç girişimleri ve olaylara yer verilmiştir. Haberde yine Gaziantep'te yaşanan olayların nedeni bir Suriyelinin ev sahibini öldürmesine, Kilis'te yaşanan olaylar çocuk yüzünden çıkan bir tartışmaya bağlanmıştır. Yaşanan sorunların arka plan ve bağlam bilgisine yine makro çerçevede bir neden sunulmazken alınacak önlemler riskli bölgelerdeki Suriyelilerin güvenli mahalle ve bölgelere taşınması, suç işleyenlerin sınır dışı edilmesi, sokakta kalan ve dilencilik yapanların kayıt altına alınarak kamplara gönderilmesi şeklinde sıralanmıştır. Önlemlerin yetersizliğine dair herhangi bir eleştiri getirmeyen haber söylemi "illerde kiraladıkları evlerde kalan, iş yeri açan, ucuz işçilikle sanayi, tarım ve diğer sektörlerde çalışan Suriyeliler ise oluşan tepkilere karşın daha güvenli bölge ve mahallere nakledilecek" şeklinde yaşanan olayların nedenlerini yine sığınmacılara yüklemiş ve buna "rağmen" daha güvenli bölgelere nakledilmeleri bir lütuf şeklinde sunulmuştur.

Yaşadıkları bölgedeki sorunların sosyal, ekonomik, yasal ya da psikolojik herhangi bir nedenine değinmeyen haber söylemi Suriyelilerin karıştıkları suç olaylarının önüne geçilmesi için de sınır dışı edilmeleri gibi uygulamalar başlatılacağını belirtmiş, sorunlara sığınmacıların suça karışma olaylarının neden olduğu şeklinde bir mesaj vermiştir. Bu bağlamda sığınmacıların mağdur olmasından çok Türkiye toplumuna güvenlik tehdidi oluşturması şeklinde sunulan haberler yerel halkın sığınmacıları kendilerine karşı tehdit olarak algılamasına neden olabilmektedir.

Söz konusu haberlerde genellikle çözüm önerisi olarak sığınmacıların kampa gönderilmesinin öne sürülmesi sığınmacıların kabulünden ya da toplumsal bir entegrasyondan çok uzakta yaşamaları gerektiğine dair mesajlar sunmaktadır. Kampa gönderilme meselesi daha önceki bölümde ele alındığı üzere sorunları çözmek adına işlevsel bir yöntem olarak görülmemektedir. Çünkü kamp sayısı ve kapasitesinin yetersizliği, sığınmacıların çeşitli nedenlerle kamplarda yaşamak istemedikleri bilinmektedir. Bu noktada medyanın sığınmacılarla yerel halkın birlikte yaşayabilmeleri adına yapıcı çözümler üretmesi beklenirken *Hürriyet* gazetesi sürekli olarak çözümü kampa gönderilme meselesinde aramaktadır.

Hürriyet gazetesi söylemlerinde güvenlik tehdidi algısı birçok farklı haberde yaratılırken herhangi bir Suriyelinin karıştığı olayda *Sözcü* gazetesinde olduğu gibi Suriyeli kimliğinin özellikle defalarca kez vurgulanması da göze çarpan bir başka detaydır. Bu bağlamda sadece başlığı okuyan bir okuyucu dahi Suriyeli sığınmacıların genelinin suça karışma ihtimalinin yüksek olduğu ya da topluma karşı bir güvenlik tehdidi oluşturduğu algısına kapılabilir.

Suriyeli sığınmacılarla yerel halk arasında yaşanan bazı gerilimlerde temeli olup olmadığı sorgulanmadan sığınmacıların yerel halka karşı şiddet uyguladığı, Türk bayrağı yaktığı gibi halk arasındaki söylentiler paylaşılmıştır. Ayrıca sığınmacıların sayısının giderek "korkutucu" şekilde artası da yine bir sorun kaynağı olarak sunulmaktadır. Yaşanan sorunlarla alakalı önlem alınması gerektiğini paylaşan haberler de söylemlerinde sorun kaynağı olarak direkt Suriyeli sığınmacıları işaret etmekte yerel halkın tedirginliği üzerine odaklanmaktadır. Önlem olarak

sığınmacıların güvenlik güçleri tarafından korunmasını ya da kamplara gönderilmesini ele alan söylemler meselenin sosyal boyutlarını görmezden gelmektedir.

3.5.4. "Biz" ve "Onlar" Kategorilendirmesi

Hürriyet gazetesi haber söylemlerinde Suriyeli sığınmacılarla ilgili "biz" ve "onlar" kategorilendirmesi ötekileştirici bir dille kurulmaktadır. Bu bağlamda Suriyeli sığınmacıların yaşadığı sorunlar paylaşılırken dahi sorunların Türkiye toplumuna olan etkisi vurgulanmakta, sığınmacıların ülkede kalacaklarsa kamplarda yaşamaları gerektiği mesajı sık sık paylaşılmaktadır. Bu bağlamda "biz"im "kendi evimizde" yaşadığımız mağduriyet ve buna rağmen yardımseverliğimiz, sığınmacıların ise muhtaçlığı ve misafirden beklenmeyen davranışları işaret edilmektedir. Bu bağlamda söylemler sürekli olarak sığınmacıları "ev sahibine" rahatsızlık veren "misafirler" olarak sunmakta, sığınmacıların yerel halktan izole şekilde yaşamasının güvenlik açısından daha uygun olduğu mesajını barındırmaktadır.

Konuyla alakalı 13 Temmuz 2014 tarihinde "AŞTİ'nin misafirleri" manşetiyle ilk sayfadan, "En işlek 'açık otel'" manşetiyle de ilgili sayfadan paylaşılan haberde AŞTİ'de (Ankara Şehirler Arası Otobüs Terminali) kalan sığınmacıların durumu "boş buldukları yerde yatıyorlar" şeklinde ifade edilmiştir. Suriyeli sığınmacılar terminalin "kalıcı misafirleri" şeklinde ifade edilmiş, vatandaşlar tarafından güvenlik zafiyetine ve görüntü kirliliğine neden olduklarının ifade edildiği de eklenmiştir.

Haberde vatandaşların "sürekli 3-4 kişi etrafımızı sararak para istiyor. Bu nedenle zor anlar yaşıyoruz" ifadeleri ile de yine sığınmacılar "dilenci" olarak sunulmaktadır. Haberde çözüm olarak vatandaşların ağzından "yetkililerin bu aileleri toplama kampına göndermelerini bekliyoruz" ifadesi de yine kullanılmaktadır. Bu bağlamda haber söyleminde Suriyeli sığınmacılar yine "bizim evimizdeki istenmeyen, rahatsızlık veren misafirler" olarak sunulmaktadır. Sığınmacıların neden AŞTİ'de kalmak zorunda olduğu, yaşadıkları sorunlar yine haberin konusunu oluşturmazken, sığınmacılar "görüntü kirliliğine" neden olan "dilenciler" olarak sunulmuş, vatandaşların rahatsızlık duyması mesajı ön plana çıkarılmıştır.

AŞTİ'NİN MİSAFİRLERİ

Ender BAYKUŞ

Kentin Türkiye'ye açılan kapısı olan Ankara Şehirler Arası Otobüs Terminali'nde (AŞTİ) zaman zaman ilginç görüntüler oluşuyor.

MÜLTECİLER SIĞINIYOR

■ Her gün binlerce yolcunun kullandığı AŞTİ'de vatandaşların bazıları otobüs saatine dek uyurken, terminalin kalıcı misafirleri de bulunuyor. Son dönemde ise Suriye'deki iç savaştan kaçıp Başkent'e gelen sığınmacılar boş buldukları alanlarda barınıyor. »5'te

En işlek 'AÇIK OTEL'

YERİNİZ YOKSA GİDİN

■ SOSYAL medya sitelerinde bir grup açan kullanıcılar, AŞTİ'nin uyuyarak gün geçirmek için keyifli olduğunu belirterek şu bilgileri veriyor: "Eğer yolunuz Ankara'ya düşer ve yeriniz olmazsa AŞTİ'ye gidebilirsiniz. Kimse size dokunmaz. 2-3 gün barındıktan sonra rahatça çıkıp gidebilirsiniz. Güvenlik size karışmaz. Sadece kapkaç ve cepçilere dikkat edin. Değerli eşyalarınızı güvenli bir yerde saklayın" ifadelerini kullanıyor.

Ender BAYKUŞ

ANKARA'nın Türkiye'ye açılan kapısı olan Ankara Şehirler Arası Otobüs Terminali'nde (AŞTİ) zaman zaman ilginç görüntüler oluşuyor. Her gün binlerce yolcunun kullandığı AŞTİ'de vatandaşların bazıları otobüs saatine dek uyurken, terminalin kalıcı misafirleri de bulunuyor. Gideceği şehre bilet alamayan bazı yolcular, 3-4 gün zorunlu olarak AŞTİ'de kalırken, Suriye'deki iç savaştan kaçıp Başkent'e gelen sığınmacılar da boş buldukları alanlarda barınıyor. Türkiye'nin en büyük terminallerinden biri olan AŞTİ'de kalıcı misafirlerin güvenlik zaafiyetine neden olduğu ve görsel kirlilik oluşturduğuna dikkat çeken bazı vatandaşlar şunları söyledi:

ÜST KAT UYKU ALANI

"Üst kat bekleme salonlarını kendilerine uyku alanı olarak seçen vatandaşlar, 2-3 kişilik yeri işgal ediyor. Yer kaplamaları önemli değil ancak ayakkabılarını çıkartıp, yanlarına oturacak kişilere saygı duymadan uzanmaları doğru değil. Suriyeli mülteciler sürekli 3-4 kişi etrafımızı çevirerek para istiyor. Bu nedenle zor anlar yaşıyoruz. Zaten terminalin heryerinde yatak yorgan yatıyor olmaları çok sağlıksız. Yetkililerin bu aileleri toplama kampına göndermesini ve uygunsuz şekilde uyuyan vatandaşları uyarmalarını bekliyoruz."

Hürriyet, 13 Temmuz 2014.

Haberde vatandaşların "sürekli 3-4 kişi etrafımızı sararak para istiyor. Bu nedenle zor anlar yaşıyoruz" ifadeleri ile de yine sığınmacılar "dilenci" olarak sunulmaktadır. Haberde çözüm olarak vatandaşların ağzından "yetkililerin bu aileleri toplama kampına göndermelerini bekliyoruz" ifadesi de yine kullanılmaktadır. Bu bağlamda haber söyleminde Suriyeli sığınmacılar yine "bizim evimizdeki istenmeyen, rahatsızlık veren misafirler" olarak sunulmaktadır. Sığınmacıların neden AŞTİ'de kalmak zorunda olduğu, yaşadıkları sorunlar yine haberin konusunu oluşturmazken, sığınmacılar "görüntü kirliliğine" neden olan "dilenciler" olarak sunulmuş, vatandaşların rahatsızlık duyması mesajı ön plana çıkarılmıştır.

"Dilenci" temsilinin bir diğer olumsuz algısı da sanki bütün Suriyeli sığınmacılar dilenerek hayatlarını sürdürüyormuşçasına bir atmosfer oluşturulmasıdır. "Dilencilik" sorunuyla ilgili en fazla sayıda haber *Hürriyet* gazetesinde bulunmakta iken ana tema ve/veya konu başka bir sorun olsa dahi gazetenin haber söylemlerinde meseleyi genellikle "dilenciliğe" getirdiği fark edilmektedir. Konuyla alakalı genel yaratılan algı sığınmacıların oldukça "sefil" bir yaşam sürdüğü, ya devletin ve yerel halkın yardımlarıyla ya da dilenerek hayatlarını sürdürdükleridir. Oysa ki zor koşullarda da olsa çalışan birçok Suriyeli sığınmacı olduğu, çeşitli nedenlerden çalışamayanların da çalışmak istedikleri hatta bu yüzden kampta yaşamak istemediklerini belirttikleri daha önceki bölümde araştırmalar ışığında paylaşılmıştır. Ancak yine bu mesele de arka plan ve bağlam bilgisi ile ele alınmadığından halkın tüm Suriyelileri başkalarının yardımı ile yaşayan "asalaklar" olarak algılamasına neden olabileceği ve toplumsal kabulü zorlaştırabileceği düşünülmektedir.

3.5.5. Bakış Açılarının Toplumsal Algıya Olası Etkileri

Hürriyet gazetesi söylemlerinin bakış açıları Suriyeli sığınmacıları genellikle yardıma muhtaç, devlet ve halk sırtından geçinen, çevreye rahatsızlık veren bireyler olarak sunduğundan toplumsal algıya olumlu etki edebileceği düşünülmemektedir. Sığınmacıların yaşadığı sorunlar aktarılırken bile kullanılan dil ötekileştirici olduğundan yaşadıklarından çok "yaşattıkları" sorunlara odaklanılmaktadır. Bu bağlamda toplumun sığınmacıları sorun kaynağı ya da birer "yük" olarak görme ve dışlama ihtimali artmaktadır.

Diğer taraftan Suriyeli sığınmacılar *Hürriyet* gazetesi haber söylemlerinde sürekli olarak güvenlik tehdidi ile ilişkili sunulmaktadır. 2014'ün şartları baz alındığında zaten toplumsal kabulün kırılmaya başladığı, çeşitli olayların yaşandığı bir dönemde sığınmacıların tehdit olarak sunulması sığınmacılara karşı halkın tedirginlik duymasına dolayısıyla kabulün azalmasına neden olabilmektedir. Ayrıca sorunların arka plan bilgisine ve nedenlerine yer vermeyen gazete, çözüm olarak da kamplara gönderilme meselesini sunmakta, dolayısıyla halkın sığınmacılarla birlikte yaşama ihtimalini göz ardı ederek sığınmacılar bir yerde yaşayacaklarsa yerlerinin kamplar olduğu algısını yaratmaktadır. Söz konusu algı da sığınmacıların toplumsal kabulünü ve toplumsal uyumu zorlaştırabilmektedir.

3.6. Yeni Şafak Gazetesinde Suriyeli Sığınmacılar

Yeni Şafak gazetesi sağ kanatta yer alan yayın politikası ile yine politik çeşitliliği dolayısıyla söylem çeşitliliğini sağlayabilmek adına tercih edilmiştir. Diğer taraftan İslami-muhafazakâr duruşuyla *Yeni Akit* gazetesi ile benzer ideolojik ve politik duruşları olmasına rağmen *Yeni Şafak*'ın da çalışmaya dahil edilmesinin nedeni hükümete olan yakınlığıdır. *Yeni Akit*'in de politik duruşu hükümete benzer olsa da direkt olarak hükümet yanlısı bir tarafta addedilmesi zorken *Yeni Şafak* bu bağlamda hükümete yakınlığı ile bilinmektedir.

Suriyeli sığınmacılar konusu üzerinde durulduğu üzere sık sık hükümetin şahsi meselesiymiş gibi içselleştirilmekte ya da hükümet karşıtlığı bağlamında argüman olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda hükümete yakın denebilecek bir yayın politikası olan bir gazetenin söylemlerinde meselenin nasıl ele alındığı merak edilmektedir.

Yeni Şafak gazetesinde 2014 yılı Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında Suriyeli sığınmacılarla ilgili yer alan haberler incelendiğinde manşetler şu şekilde belirlenmiştir:

"Suriyeli kimsesiz çocuklara Türk aile (10 Temmuz 2014)",
"Kira fiyatları Suriyeli ve dönüşümle arttı (14 Temmuz 2014)",

"Maraşlılardan sağduyu çağrısı (16 Temmuz 2014)",

"Suriyeli çocukların mesai arası (16 Temmuz 2014)",

"Hopa-Maraş aynı senaryo/Hopa'daki tezgâhın amacı seçim kaosu (17 Temmuz 2014)",

"Suriye'ye bayram için dönüyorlar (17 Temmuz 2014)",

"Suriyeli öğrenciye 'denklik' kolaylığı (30 Temmuz 2014)",

"Onlar bizim misafirimiz (15 Ağustos 2014)",

"Halepli marketçi Şamlı tekstilci (16 Ağustos 2014)",

"İyi ev sahibiyiz/Sığınmacılara çözüm planı (23 Ağustos 2014)",

"Suriyeliler çok uyumlu/Suriyeliler biyometrik hafızada (24 Ağustos 2104)",

"Entelektüel mülteciler (30 Ağustos 2014)",

"Nasipsiz tipler/Bunu yapanlar nasipsiz tipler (16 Temmuz 2014)",

"Seçim öncesi çirkin oyun (16 Temmuz 2014)".

3.6.1. Ana Tema ve/veya Konular

Yeni Şafak gazetesi söz konusu dönemde Suriyeli sığınmacılarla ilgili haber söylemleri incelendiğinde konuyla ilgili haber sayısının az olmasıyla beraber ana tema ve/veya konuların daha çok sığınmacılara yapılan yardımlar, sığınmacıların Türkiye'den duydukları memnuniyet ve Türkiye toplumun misafirperverliği üzerine kurulduğu fark edilmektedir. Bu bağlamda sığınmacılar *Yeni Şafak* haber söylemlerinde "kardeşlerimiz", "misafirlerimiz", "yetim" gibi ifadelerle sunulmakta ve temsil edilmektedir.

30 Ağustos 2014 tarihinde "Entelektüel mülteciler" manşetiyle paylaşılan haberde Türkiye'ye Suriye'den sığınan ressam ve yazarların ifadeleriyle Suriye'de yaşayamadıkları özgürlükleri Türkiye'de yaşadıkları, Türkiye'de kendilerini güvende hissettikleri ve mutlu oldukları ifade edilmektedir. Söz konusu haberde "kamuoyunda yansıtılanın aksine" Türkiye'de çok fazla entelektüel sığınmacı olduğu belirtilirken, Suriye'de rejim baskısından dolayı hiçbir zaman özgürlüğün olmadığı mesajı da sığınmacıların ağzından aktarılmaktadır. Haberde Suriye'de rejim karşıtı yazı yazanların bile tutuklandığı belirtilirken söz konusu yazarların Türkiye'de özgür ve mutlu oldukları belirtilmekte, Suriye ve Türkiye koşulları karşılaştırması

yapılmaktadır. Bu bağlamda haberde verilen mesaj Türkiye'nin özgür bir ülke olduğu, Türkiye'de yaşayanların düşüncelerini özgürce ifade ettikleri için mutlu oldukları mesajıdır.

3.6.2. Gazetenin İdeolojik ve Politik Duruşunun Etkisi

Yeni Şafak gazetesinin ideolojik ve politik duruşunun etkisi haber söylemlerinde fark edilmektedir. Gazete haberlerinde yerel halkla sığınmacılar arasında yaşanan sorunlar görmezden gelinmekte, yaşanan olaylar seçim süreciyle ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda 17 Temmuz 2014 tarihinde "Hopa-Maraş aynı senaryo" manşetiyle ilk sayfadan ve "Hopa'daki tezgâhın amacı seçim kaosu" manşetiyle ilgili sayfadan paylaşılan haberde yaşanan olaylar "tezgâh" olarak sunulmaktadır.

Artvin Hopa'da İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH)'nın iftar tırına saldırılması olarak bahsi geçen olayda iftarı engelleyenlerin Kahramanmaraş ve Adana'da Suriyeli sığınmacılara saldıranların zihniyetinin aynı olduğu belirtilmektedir. Haber aslında Hopa'da yaşanan olaydan bahsederken verilen "tezgâh" ve "cumhurbaşkanlığı seçimi öncesi huzursuzluk" mesajlarını Suriyelilere karşı meydana gelen olaylar için de paylaşmaktadır. Haberde sığınmacılara İHH tarafından yapılan yardımların rejim ve diğer grupların saldırıları altında meydana geldiği belirtilirken haberde yine yaşanan sorunlar görmezden gelinmekte, herhangi bir arka plan bilgisine yer verilmemekte, yalnızca seçim öncesi provokasyon olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda gazete meseleyi cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilişkili olarak ele almakta politik duruşuyla sorunların arkasında yatan herhangi bir sosyal, ekonomik ya da kültürel nedene odaklanmamaktadır.

Diğer taraftan gazetenin yayın politikasının etkisi Suriyelilerin Türkiye'de gayet mutlu ve iyi durumda oldukları, Türkiye'nin iyi bir "ev sahibi" olduğu mesajları ile de paylaşılmaktadır. Bu bağlamda 16 Ağustos 2014 tarihinde "Halepli marketçi Şamlı tekstilci" manşetiyle paylaşılan haberde "mülteci geldiler, yatırımcı oldular" şeklinde özetlenen yaklaşım sığınmacıların Türkiye'ye "kötü" koşullarda gelmişken, Türkiye'de gayet "iyi" duruma geldikleri şeklinde vurgulanmıştır.

3.6.3. Toplumsal Kabul ve Uyumla İlgili Söylemler

Yeni Şafak haber söylemlerinde toplumsal kabul ve uyumla alakalı sorunlar tamamen görmezden gelinmiştir. Bu bağlamda çeşitli kentlerde sığınmacılarla yerel halk arasında yaşanan olaylar haberlerinde çok fazla yer bulmazken yer alanlarda da sorun olmadığı, yaşananların provokasyon olduğu mesajı paylaşılmaktadır. Bu bağlamda 16 Temmuz 2014 tarihinde "Maraşlılardan sağduyu çağrısı" manşetiyle paylaşılan haberde o dönemde Kahramanmaraş'ta sığınmacılara yönelik meydana gelen protesto ve linç girişimlerini konu edinmektedir.

Söz konusu haberde sağduyu çağrısının Kahramanmaraşlılardan geldiği şeklinde bir başlık kullanılsa da yerel halka haberde herhangi bir söz hakkı verilmemiş, sivil toplum kuruluşları temsilcileri ve siyasilerden alıntılar paylaşılmıştır. Bu bağlamda büyükşehir belediye başkanının "vatandaşlarımız provokatörlere alet olmasın" ifadesi haberin genel mesajını özetler niteliktedir.

Haberde yer alan diğer açıklamalar da aynı şekilde olayı "provokasyon" olarak ele almakta, "kardeşlik hukukuna" vurgu yapmakta, yaşananların kültürümüzle bağdaşmadığı vurgulanmaktadır. Haberde yaşanan olayların herhangi bir nedenine ya da arka plan bilgisine yer verilmezken Suriyeli sığınmacılar sürekli olarak "misafir" olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda "bizim" de sığınmacılara "kucak açan" ülke olarak misafirperverliğimizi korumamız gerektiği vurgulanmaktadır. Söz konusu haberde ve *Yeni Şafak* gazetesine benzer diğer haberlerde sorunların arka plan bilgisi paylaşılmadığı gibi sığınmacılar o dönem koşullarıyla ülkeye gelmelerinin yaklaşık dördüncü yılında halen "misafir" olarak ele alınmakta, mesele "misafirperverlik" bağlamında yorumlanmaktadır.

Yine 23 Ağustos 2014 tarihinde "İyi ev sahibiyiz" manşetiyle ilk sayfadan "Sığınmacılara çözüm planı" manşetiyle de ilgili sayfadan paylaşılan haberde dönemin başbakan yardımcısı Beşir Atalay'ın katıldığı toplantıda aktardığı konuyla ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Haberde ara başlık olarak "milletimiz iyi ev sahibi" ve "kamplarla övünüyoruz" başlıkları kullanılmıştır. Atalay konuyla alakalı sığınmacıların barındığı kampların uluslararası standartlarda olduğunu, sığınmacıların

hastanelerde ücretsiz tedavi olabildiğini aktarırken sığınmacılar için harcanan maddi tutarlarla ilgili de yorum yapmaktadır. Yaşanan bazı sorunlar olduğu kabul edilse de bunlar adli sorunların ayrımcı bakış açısıyla büyütülmesi olarak yorumlanmaktadır.

İyi ev sahibiyiz

Türkiye'ye sığınan 1 milyon 360 bin Suriyelinin durumu başkentteki olağanüstü zirvede masaya yatırıldı.

1 MİLYON 140 BİN SURİYELİ KAMP DIŞINDA

Beşir Atalay başkanlığındaki toplantıya 5 bakan, komutanlar ve MİT Müsteşarı katıldı. Türkiye'nin iyi ev sahipliği yaptığını anlatan Atalay, "Ek tedbirler alacağız" dedi. 13

Sığınmacılara çözüm planı

Kamplar dışında değişik illerde barınan **1 milyonu aşkın Suriyelinin** durumu **Ankara'da masaya yatırıldı.** Başbakan Yardımcısı Atalay, sığınmacılara karşı muhtemel olumsuzlukların önlenmesi için **yeni düzenleme sinyali verdi**

Ülkelerindeki iç savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınan yaklaşık 1,5 milyon Suriyelinin durumu Başkent'te düzenlenen üst düzey toplantıda masaya yatırıldı. Toplantı öncesi bir açıklama yapan Atalay, Suriye'de 2011 baharında başlayan iç savaşın, yaklaşık 10,5 milyon insanı yerinden ettiğini vurgulayarak, "Birleşmiş Milletler verilerine göre 3,5 milyon kişi Suriye'den ülke dışına çıkmıştır. Bu topluluğunun yüzde 90'ı Türkiye, Lübnan ve Ürdün'e yerleşmiştir" dedi. Türkiye'de yaklaşık 220 bin Suriyelinin 22 ayrı kampta barındığını belirten Atalay, "Tespitlerimize göre, 1 milyon 140 bin civarındaki Suriyeli ise kamplar dışında, çeşitli illerimizde hayatını sürdürmektedir" açıklaması yaptı. 2014 Küresel İnsani Yardım Raporu'na göre Türkiye'nin dünyada en büyük üçüncü insani yardım bağışçısı konumunda olduğunu söyleyen Atalay, ilk sırada ABD'nin, ikinci sırada İngiltere'nin olduğunu, Türkiye'nin ise 2013'te 1,6 milyar dolar insani yardım yaptığını kaydetti. Atalay Suriyelilere toplamda harcanan paranın 3,5 milyar dolara yükseldiği bilgisini de verdi.

MİLLETİMİZ İYİ EV SAHİBİ

Suriyelilerin yoğunlukta bulunduğu güneydoğu illerinde ve bazı metropollerde şehirlerin ekonomik, kültürel ve sosyal dokularında bazı değişiklikler yaşandığını dile getiren Atalay, "Bu ortamda göç alan bölgelerde yaşanan bazı adli olaylar ayrımcı bir bakış açısıyla bazen büyütülebilmektedir. Zaman zaman şiddet olayları da yaşanmaktadır. Milletimiz iyi bir ev sahipliği yapmıştır. Basına, kamuoyuna yansıyan olaylar şu anda mevzi olaylardır. Suriyeli sığınmacı kardeşlerimiz de hem sabırlı hem de çok uyumludur" değerlendirmesinde bulundu. Toplantıda yeni gelişmelerin ele alınacağını kaydeden Atalay, "Tespit ettiğimiz sorunlara çözüm önerilerini tartışacağız" dedi.

KAMPLARLA ÖVÜNÜYORUZ

5 milyon 400 bin Suriyelinin Türkiye'de tedavi gördüğünü dile getiren Atalay, ülkenin neresinde olursa olsun Suriyeli sığınmacının bir devlet hastanesine başvurduğunda ücretsiz tedavisinin yapıldığını, ücretin ise AFAD tarafından hastaneye yatırıldığını hatırlattı. Bütün bu çalışmaların büyük bir koordinasyonla yürütüldüğünü vurgulayan Atalay, sığınmacılar için yeni uygulamalara gidileceği mesajını şu cümlelerle verdi: "Kamplarımız, 4 yıla yakın bir sürede uluslararası standartların üzerinde bir hizmet sunmaktadır. Bunlarla övünüyoruz. Suriyeliler bizim kardeşlerimizdir, onlara ev sahipliği yapmaya devam edeceğiz ama 4 yıla yaklaşan bu sürede şehirlerimizdeki yapılar ve yeni gelişmeler sebebiyle daha ileri değerlendirmelere ihtiyaç vardır. Biz AFAD olarak da bunu hissettik. Onun için bugünkü toplantıyı daha ileri değerlendirmeler için yapmış oluyoruz." Atalay'ın konuşmasının ardından toplantı basına kapalı devam etti. HABER MERKEZİ - ANKARA

Suriyeli sığınmacıların durumuna ilişkin Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay başkanlığındaki toplantıya, bakanlar Efkan Ala, Ayşenur İslam, Faruk Çelik, Nabi Avcı, Çağatay Kılıç'ın yanısıra Kara Kuvvetleri Komutanı Hulusi Akar, Jandarma Genel Komutanı Abdullah Atay, MİT Müsteşarı Hakan Fidan ile Suriyelilerin yoğun olduğu illerin vali ve belediye başkanları katıldı. Zirvede, AFAD'ün yürüttüğü çalışmalar da masaya yatırıldı.

Yeni Şafak, 23 Ağustos 2014.

Haberde kamp dışında yaşayan çoğunluğun sayısı paylaşılırken yaşadıkları sorunlara dair herhangi bir paylaşımda bulunulmamıştır. Haberde yine yaşanan sorunlar görmezden gelinmekte, Türkiye'nin hizmetleri ve Türkiye toplumunun ev sahipliği vurgulanmaktadır. Sığınmacıların "misafirlerimiz" olarak temsili söz konusu haberde de paylaşılmaktadır. Kamp dışında yaşayan çoğunluğun yalnızca haberde sayısı paylaşılırken çoğunluğun yaşadığı sorunlar üzerinde durulmamakta, kamp koşullarının övülmesi tercih edilmektedir.

15 Ağustos 2014 tarihinde "Onlar bizim misafirimiz" manşetiyle hem ilk hem de ilgili sayfadan paylaşılan haberde de Suriyeli sığınmacılar "misafir" olarak ele alınmış, yaşanan olaylar yine "provokasyon" olarak nitelendirilmiştir. Haberde "misafirperverliğe devam" ve "Allah için oyuna gelmeyin" ara başlıkları kullanılmıştır.

Gaziantep'te bir ev sahibinin Suriyeli kiracısı tarafından öldürülmesiyle başlayan gerginliklere karşı STK'lardan sağduyu çağrısı geldi. "Bize yakışan misafire sahip çıkmaktır" açıklaması yapan STK'lar, halkı provokasyona karşı uyardı.

Onlar bizim misafirimiz

Gaziantep'teki gerginliğin ardından kentteki bazı Suriyeliler, Şanlıurfa'nın Viranşehir ilçesindeki çadır kente sevk edildi. Otobüse binmek istemeyen bazı kadın ve çocukların gözyaşı döktüğü görüldü.

OSMAN ÖZGAN - ANKARA

Gaziantep'te bir ev sahibinin Suriyeli kiracı tarafından bıçaklanarak öldürülmesi üzerine, kentte yaşanan gerginliklere karşı sağduyu çağrısında bulunuldu. Bir olay üzerinden bütün Suriyelilerin mülteciler zan altında bırakılmaması gerektiğini belirten Anadolu Tevhid Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Bilgin, "Olayları kışkırtmaya çalışanlar emellerine ulaşamayacaktır. Ortada suç varsa gereken yapılacaktır. Bize yakışan misafire sahip çıkmaktır" şeklinde konuştu.

MİSAFİRPERVERLİĞE DEVAM

Bülbülzade Vakfı Suriye Yardım Koordinatörü Mahmut Kaçmazer ise yaşananları 'talihsizlik' olarak değerlendirdi. Kaçmazer, "Bir kişinin yaptığı yanlış topyekun değerlendirilmemeli. Bize yakışan misafire sahip çıkmaktır" dedi.

ALLAH İÇİN OYUNA GELMEYİN

AK Parti Gaziantep Milletvekili Ali Şahin de, Gaziantep'te son günlerde artan Suriyelilerle ilgili gerginlik konusunda vatandaşlara 'sağduyu' çağrısında bulundu. Şahin, "Allah için oyuna gelmeyin. Kardeşlik sabır ve tahammül demektir" diye konuştu. AK Parti Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak ise "Gaziantep'in bunun üstesinden geleceğine inanıyorum" dedi.

SÜKUNETE İHTİYAÇ VAR

AK Parti Gaziantep Milletvekili Nejat Koçer de, "Sağduyuya, sükunete ihtiyacımız var" derken AK Parti Gaziantep Milletvekili Mehmet Sarı da, Gaziantep halkının ilk günden beri Suriyelileri bir kardeş olarak bağrına bastığını söyledi. Konuyla ilgili açıklama yapan Gaziantep Ticaret Odası Başkanı Eyüp Bartık ise, "Bu provoke

PROVOKASYON ŞÜPHESİ

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin sanayi kenti olan Gaziantep'te kampların dışında 20 binden fazla Suriyeli mülteci yaşıyor. Bu zamana kadar herhangi bir toplumsal olayın yaşanmadığı Gaziantep'te bir mültecinin ev sahibini öldürmesinin ardından olaylar çıktı. Olayların giderek büyümesi ve çocukların dahi sokağa çekilmek istenmesi ise provokasyon ihtimalini akıllara getirdi. Yaşanan olaylarla gerginliği tırmandırmak, Gaziantepllilerin Suriyelileri 'istemediği' algısının oluşturulmak istendiği ifade ediliyor. Olayların Esed rejimine yakın istihbarat teşkilatlarının provokasyon girişimi çalışmaları neticesinde büyütüldüğü belirtiliyor.

Yeni Şafak, 15 Ağustos 2014.

Haberde daha önceki gazetelerde olduğu gibi Gaziantep'te yaşanan olaylar kiracının ev sahibini öldürmesi gibi spesifik bir nedene bağlanmış, Gaziantep'te

sığınmacılarla yerel halk arasında sorun olmadığı, olayların Esad rejimine yakın istihbarat teşkilatlarının provokasyon girişimi çalışmaları neticesinde büyütüldüğü belirtilmiştir. Bu bağlamda AK Parti Gaziantep milletvekilleri sözcü seçilirken "kardeşliğin sabır ve tahammül gerektirdiği" belirtilmiştir. Haberin söylemleri yine benzer şekilde sığınmacıları "misafir", Türkiye toplumunu da "misafirperver ev sahibi" olarak ele alırken yaşanan sorunlar spesifik olaylara bağlanmış ve büyümesi de yine "provokasyon" olarak nitelendirilmiştir. Söz konusu haberde de sorunların nedenlerine, arka plan ve bağlam bilgilerine yer verilmemiş, sorunların varlığı dahi reddedilmiştir. Toplumsal kabul ve uyum noktasında gazetenin söylemleri sorunların varlığını kabul etmezken, yaşanan olaylar uluslararası siyaset bağlamında hükümetin politikasını destekleyecek şekilde, Suriye rejimine atfedilerek ele alınmıştır.

3.6.4. "Biz" ve "Onlar" Kategorilendirmesi

Yeni Şafak gazetesi haber söylemlerinde "biz" ve "onlar" kategorilendirmesi direkt olarak ırkçı bir söylemle kurulmasa da "ev sahipliği" ve "misafirlik" üzerinden kurulmuştur. Bu bağlamda haber söylemlerinde sık sık vurgulanan "kardeşlik" mesajı *Yeni Şafak* söylemlerine göre misafirlik sınırları içerisinde devam etmektedir. Misafirlik söylemleri üzerinden üstünlük ilişkisini sürdüren *Yeni Şafak* diğer taraftan da mağduriyet noktasında aynı ilişkiyi sürdürmektedir. Sığınmacıların mağdur olması durumlarının paylaşıldığı haberlerde de sığınmacılar "bizim evimizi açtığımız" "mağdurlar" olarak ele alınmakta, mağduriyetin sebepleri ise yalnızca hükümet karşıtı kesimin provokasyonlarına bağlanmaktadır.

3.6.5. Bakış Açılarının Toplumsal Algıya Olası Etkileri

Yeni Şafak haber söylemleri Suriyeli sığınmacıları "misafir" olarak sınırlı bir çerçevede sunduğundan yaklaşım toplumsal kabulü zorlaştırabilmektedir. Misafirliğin sınırlarının aşıldığı noktada toplumun sığınmacılara tepki gösterebilme ihtimali mevcuttur. Kaldı ki daha önce bahsedildiği üzere dönem koşulları ve Suriye'deki savaş süreci izlendiğinde sığınmacıların ülkelerine dönme ihtimali zayıf görünmektedir.

Diğer taraftan sürekli olarak sığınmacıların Türkiye'de gayet iyi koşullarda yaşadığı mesajını paylaşan *Yeni Şafak* yayın politikası nedeniyle sığınmacıların yaşadığı sorunları görmezden gelmektedir. Söz konusu dönem koşulları ile düşünüldüğünde birçok kentte sığınmacılara karşı tepkiler artmakta, sorunlar çoğalmaktadır. Ancak politik yaklaşımı nedeniyle meseleyi hükümetin şahsi meselesi şeklinde ele alan ve bu bağlamda hükümet politikası propagandası yapmayı tercih eden *Yeni Şafak* söylemleri sığınmacıların herhangi bir sorun yaşamadığını aktarmaktadır. Muhalif kesimin meseleyi benzer şekilde ele aldığında sığınmacıları hükümet eleştirisinde bir argüman olarak kullanması sorunu *Yeni Şafak* gazetesinde de aynı düzlemde bir yaklaşıma neden olmaktadır. Bu yaklaşım toplumun sığınmacıları Türkiye'de gayet refah bir hayat yaşayan bireyler olarak algılamasına neden olabilmekte bu da özellikle söz konusu dönemde sığınmacılara yönelik tepkileri arttırabilmektedir.

Sığınmacıların yaşadığı sorunlara yer verirken dahi *Yeni Şafak* söylemleri sorunları yüzeysel olarak ele alarak sorunların üzerinin örtülmesi yoluna gitmektedir. Bu bağlamda 16 Temmuz 2014 tarihinde "Suriyeli çocukların mesai arası" manşetiyle paylaşılan haberde aileleri tarafından dilendirilen çocukların toplumsal sorun oluşturma riski taşıdığı, İstanbul'a iş bulma umuduyla gelen sığınmacıların iş bulamadıkları için dilenmeye mecbur kaldığı belirtilse de haber boyunca bazı grupların dilenmeyi "mesai" haline getirdiği belirtilmiştir. Söz konusu mesaj doğrultusunda dilenme sorunu belli grupların yaşam tarzı haline getirdiği bir sorun ve "mesaisi" olan bir meslek şeklinde ele alındığından sorunun sosyo-ekonomik nedenleri geri plana atılmıştır.

Söz konusu haberde bir yandan sorunun sosyo-ekonomik nedenleri geri plana atılırken diğer yandan da sorunun nedeni olarak arka planda ailelerin işaret edildiği fark edilmektedir. Bu bağlamda dilenmeyi "meslek" haline getiren ailelerin çocukları en tehlikeli yerlere gönderdikleri ve çocukların kandırılarak dilendirildikleri belirtilmektedir.

BİR ODADA 15-20 KİŞİ KALIYOR

Suriye'de de dilencilik yaptıkları söylenen büyük bir kesim adeta İstanbul'a 'dilenci göçü' gerçekleştirdi. Çoğunlukla Aksaray'da mesaiye çıkan dilenciler, Şirinevler, Ümraniye, Üsküdar ve Sultanahmet Bölgesi'nde yoğun şekilde çalışıyor. Dilenme işi bittikten sonra bir kısmı parklarda sabahlarken, büyük kısmı ise geceliği 100 dolara kiraladıkları evlerde kalıyor. Aksaray'ı toplanma merkezi haline getiren gruplar bir odada 15-20 kişi kalıyor.

SURİYELİ ÇOCUKLARIN Mesai arası

Yeni Şafak, ailesi tarafından dilendirilen Suriyeli çocukların bir gününü izledi. **11 yaşındaki Ali ve 5 yaşındaki Fatma, erken saatlerde başladıkları ağır "mesai-leri"ne** bazen bisiklet kiralayıp neşeli aralar veriyorlar.

Araba camlarını siliyorlar

HAMDİ KOÇOĞLU

OKTAY YILDIRIM

Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin büyük bölümü iş umuduyla İstanbul'da yaşamayı tercih ediyor. Ancak iş bulamayan Suriyelilerin büyük kısmı dilenmek zorunda kalıyor. Sabah erken saatlerde bir araya gelen dilenciler önceden belirledikleri semtlere ve sokaklara parça parça dağılıyor. Dilenmeyi mesai haline getiren gruplar, mesai çıkışında ise kalacakları parklara veya evlere gidiyor. Ailesi tarafından dilendirilen Suriyeli çocuklar ise önemli bir toplumsal sorun oluşturma riski taşıyor.

EVE EKMEK GETİR!

1 sene önce Halep'ten İstanbul'a yerleşen Suriyeli Ali'nin durumu çocukların kandırılarak dilendirildiğini gözler önüne seriyor. Eve ekmek getirmesi gerektiği anlatılan 11 yaşındaki Ali, her gün sabah erken saatlerde İstanbul'da dilenmeye başlıyor. 5 yaşındaki kardeşi Fatma ile sokaklarda gezen Ali, topladığı parayla evine gıda yardımı yapıyor. Durumdan memnun olmadığını gözlenen Suriyeli Ali, birisinden yardım isterken hiç konuşmuyor sadece elindeki 'Suriyelim, Allah rızası için yardım edin' yazılı kâğıdı gösteriyor.

Sabah erken saatlerde evden veya parklardan çıkarak akşama kadar dilenmek zorunda bırakılan Suriyeli çocuklar fırsat buldukları yerde eğlenmeyi unutmuyor.

BİSİKLET KİRALAYIP KARDEŞİYLE GEZİYOR

Ali, gün içerisinde topladığı paranın bir kısmıyla bisiklet kiralayıp kardeşiyle birlikte saatlerce geziyor. Uzun bir süre gezindikten sonra malzemeleri evine götüren Ali, gece dışarıya fazla çıkmadığını söyledi.

MESAİ SAATLERİ BİLE VAR

Suriyeli dilenciler faaliyetlerinde âdeta mesai saatleri ve iş değişimi uygulaması yapıyor. Sabah 9 sıralarında belirli meydanlarda toplanan gruplar, önceden belirledikleri sokaklara dağılıyor. Bazı zamanlar yer kavgası yaşanırken, çocukların en tehlikeli yerlere gönderilmeleri dikkat çekiyor. Anne ve babalar parklarda beklerken çocuklar arabaların önüne atlıyor.

Araba camlarını silmeye çalışan çocuklar tehlikeli oyunlar oynuyor. Bazı sürücülerin agresif tavırları çocukları etkilemiyor. Akşamcılar gelince, sabahçılar bölgeden çekiliyor. Gece ekibinde çocuklardan çok erkekler dileniyor. ● İSTANBUL

Yeni Şafak, 16 Temmuz 2014.

Haberde dikkat çeken başka bir nokta ise ilk bakışta dilendirilen Suriyeli çocukların yaşadığı problemler ele alınıyor gibi algılansa da problemlerin gayet yüzeysel ve olağan bir yaşam tarzı şeklinde sunulmuş olmasıdır. Bu bağlamda haberde dilendirilen çocukların "mesailerine" bisiklet kiralayarak neşeli aralar verdikleri, "fırsat buldukları yerde eğlenmeyi de unutmadıkları", dilenerek topladıkları paranın bir kısmıyla "saatlerce" gezdikleri belirtilmiştir. Dolayısıyla söz konusu haberde de gazetenin diğer söylemlerine paralel şekilde dilenen Suriyeli çocuklar üzerinden dilenerek kazanılan parayla eğlenildiği şeklinde verilen mesaj dilenme sorununu olağan ve "keyfi" şekilde sürdürülen bir yaşam tarzı olarak sunmaktadır.

SONUÇ

Suriye'de 2011 yılında halkın iktidara yönelik protestoları ile başlayan kriz kısa bir süre içerisinde başta ABD ve Rusya olmak üzere küresel aktörlerin ve bölge ülkelerinin doğrudan veya dolaylı olarak dahil oldukları bir savaşa dönüşmüş ve savaş yaklaşık sekiz yıldır devam etmektedir. Suriye savaşı nedeniyle farklı ülkelere göç etmeye başlayan Suriyeli sığınmacıların en önemli göç merkezlerinden biri olan Türkiye'de, yaklaşık sekiz yıldır sığınmacılar ile yerel halk birlikte yaşamaktadır.

Suriyeli sığınmacıların sosyal, siyasal, ekonomik ve psikolojik birçok sorunu bulunmaktadır. Nedenleri farklı olsa da bu sorunları besleyen en önemli faktörlerden bir tanesi sığınmacılara yönelik olumsuz ve dışlayıcı algılardır. Bu noktada medyanın rolü önemlidir. Zira medya haber verme işlevinin yanı sıra toplumsal bilinç ve algıyı şekillendirme noktasında önemli bir güce sahiptir. Dahası Suriyeli sığınmacılara yönelik toplumsal algının oluşmasında medyanın önemli payı vardır. Bu çerçevede medyada Suriyeli sığınmacıların nasıl temsil edildiğinin analizinin yapılmasının bakış açısının oluşturabileceği sonuçları tartışmaya açmak, mevcut bakış açılarının nedenlerini anlayabilmek ve yaşanan problemlere yapıcı çözüm önerileri sunabilmek adına işlevsel bir yaklaşım olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle ulusal düzeyde günlük yayın yapan *Hürriyet, Birgün, Sözcü, Yeni Şafak* ve *Yeni Akit* gazetelerinde Suriyeli sığınmacıların nasıl temsil edildiğini ele alan bu çalışmada 2014 yılı Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında Suriyeli sığınmacılarla ilgili haberlerin oluşturulan araştırma soruları bağlamında eleştirel söylem analizi yapılmıştır.

Yeni Akit gazetesinde ana tema ve/veya konular genellikle "mağduriyet" ve "yardımlaşma" üzerine kurulmuştur. *Yeni Akit* haber söylemlerinde Suriyeli sığınmacıların mağduriyeti gözler önüne serilirken Türkiye toplumunun da "yardımsever" ve "misafirperver" yapısı sık sık vurgulanmaktadır. Ana tema ve/veya konular gazetede genel olarak yardımlaşma, yardımseverlik ve mağduriyet üzerine kurulduğundan Suriyeli sığınmacılar da genel olarak "yardıma muhtaç", "mağdur", "ihtiyaç sahibi", "yetim", "öksüz", "kimsesiz", "savaş mağduru" şeklinde temsil edilmektedir. Diğer taraftan yayın politikasının etkisiyle meseleyi İslami-muhafazakâr

bir söylemle ele alarak sürekli ensar-muhacir ruhuna vurgu yapan *Yeni Akit,* Suriyeli sığınmacıları sürekli olarak "yardıma muhtaç din kardeşlerimiz" olarak sunsa da sığınmacıların yaşadığı problemlere çok az yer vermekte, sorunların nedenlerine ve arka plan bilgisine ise nerdeyse hiç yer vermemektedir. *Yeni Akit* gazetesinde sığınmacıların mağduriyeti vurgulanırken mağduriyetin sebebi olarak Suriye'deki savaş ve Esad rejimi işaret edilmekte, Türkiye'de yaşanan sosyoekonomik sorunlar görmezden gelinip mesele makro düzeyde ele alınmaktadır.

Yeni Akit gazetesi, sığınmacılara gösterilen tepkileri, o dönemde yaşanan protesto, eylem ve linç girişimi gibi olayları iktidara ve o dönemde yapılacak olan Cumhurbaşkanlığı seçimlerine zarar vermek için, muhaliflerin ya da "marjinal" bazı grupların provokasyonu olarak ele almaktadır. Konuyu kendi ideolojik ve politik çerçevesinde değerlendiren gazete söylemleri Suriyeli sığınmacıların yaşadığı sorunlara dair çözüm önerisi getirmek yerine meseleyi iktidarın şahsi meselesi şeklinde ele alarak içselleştirme yoluna gitmektedir.

Yeni Akit gazetesi haber söylemlerinde "biz" ve "onlar" kategorilendirmesi genel olarak Suriyeli sığınmacıların "yardıma muhtaç misafirler", Türkiye toplumunun da "yardımsever ve misafirperver ev sahipleri" olarak temsili üzerinden sürdürülmektedir. Bu bağlamda genellikle sığınmacılara yapılan yardımları konu edinen gazete haberleri Suriyeli sığınmacıların "yardımlarla ayakta duran" bir grup olduğu mesajını barındırmaktadır.

Birgün gazetesine gelindiğinde haber söylemlerinde ana tema ve/veya konuların genel olarak Suriyeli sığınmacıların yaşadığı sorunlar üzerine kurulduğu, arka plan ve bağlam bilgilerine eksiksiz düzeyde olmasa da çoğunlukla yer verildiği görülmektedir. *Birgün* gazetesi haber söylemlerinde, sığınmacılarla ilgili sorunlar olduğunu kabul ederken tüm sorunların Suriyeli sığınmacılardan kaynaklandığının düşünülmesini eleştirmektedir. Bu bağlamda sığınmacıların belli bir kesimi de hedef gösterilmemektedir. Konuyla alakalı söylemlerde verilen mesaj toplumsal kabul ve uyumla alakalı sorunların varlığının kabul edilmesi, sorunların ciddiye alınarak tedbir

alınması ancak sorunların kaynağının sığınmacılar değil hükümetin politikaları olduğunun bilinmesi şeklindedir.

Birgün gazetesi, *Yeni Akit* gazetesinde "İslam kardeşliği" üzerine kurulan dayanışma mesajını "ezilenlerin dayanışması" üzerinden yürütmektedir. Sığınmacıları "mağdur", "ezilen sınıf" olarak değerlendiren gazete, bu noktada meseleyi kendi ideolojik ve politik yaklaşımının etkisiyle daha çok sınıfsal anlamda yaşadıkları sorunlarla ele almaktadır.

Suriyeli sığınmacıların yaşadığı sorunlara analizi yapılan gazeteler içinde en fazla oranda yer veren *Birgün* gazetesi sorunların nedenlerine de diğer gazetelere oranla daha fazla dikkat çekmektedir. Ayrıca *Birgün* gazetesi söylemlerinde yaşanan sorunlar paylaşılırken Türkiye toplumunu tahrik etmeyecek ya da kışkırtmayacak şekilde sunulmaktadır. Diğer taraftan sığınmacıların sorunları ya da mağduriyetleri paylaşılırken mesele dramatize etme yöntemi ile üstünlük kurma şeklinde ya da "din kardeşliği" boyutuyla da ele alınmamakta, genel olarak insani boyutta ele alınmaktadır. Bu nedenle *Birgün* gazetesi haber söylemlerinde genel olarak "biz" ve "onlar" ilişkisinin kurulmadığı ve sığınmacıların bu ilişki üzerinden temsil edilmediği düşünülmektedir.

Sözcü gazetesinde Suriyeli sığınmacılarla ilgili haberlerin ana tema ve/veya konularının genel olarak sığınmacı sorunları ve sorunların Türkiye'ye etkileri bağlamında oluşturulduğu görülmektedir. Suriyeli sığınmacı sorunlarına yer verirken *Birgün* gazetesinden farklı şekilde *Sözcü*, sığınmacıların "yarattığı" sorunlar ve Türkiye'ye etkilerine değinmektedir. Bu bağlamda gazete haberlerinde sığınmacıların yaşadığı sorunlardan ziyade "yaşattığı" sorunlar ele alınmakta, sorunların arka plan ve bağlam bilgilerine ise ya hiç yer verilmemekte ya da eksiltilerek yanlı olarak ele alınmaktadır. Ana tema ve/veya konular bağlamında *Sözcü* haber söylemlerinde Suriyeli sığınmacılar genel olarak "suça meyilli", "tehlikeli", "işgalci", "rahatsızlık verici", Türkiye'ye "yük" olan bireyler olarak temsil edilmektedir. Gazetede Suriyeli sığınmacıların karıştığı suçlarla ilgili çok sayıda habere yer verilirken haberlerde "Suriyeli" kimliği hem başlık hem de haber içerisinde defalarca kez vurgulanmıştır.

Suriyeli sığınmacılar ile yerel halk arasında çıkan olaylarda ise sığınmacılara gösterilen tepkilerin haklı tepkiler olduğu mesajını paylaşan *Sözcü* gazetesi söylemleri, sığınmacıların Türkiye'ye verdiği "zararları" da genellikle kışkırtıcı bir dille sunmaktadır. Bu nedenle gazete söylemlerinin sığınmacılara yönelik tedirginlik ve tepkiyi arttırabileceği düşünülmektedir. Ayrıca meseleyi yine *Sözcü* de mevcut politik ve ideolojik görüşü bağlamında ele aldığından siyasi iktidar eleştirisi yaparken sığınmacılara zarar verebilecek söylemlerde bulunmaktadır. Bu bağlamda gazete söylemlerinde Suriyeli sığınmacılar meselesi tamamen hükümetin şahsi meselesiymiş gibi ele alınmakta, hükümet eleştirisinde bulunurken Türkiye toplumunu sığınmacılara karşı kışkırtıcı mesajlar paylaşılmaktadır.

Hürriyet gazetesinde de konuyla ilgili haberlerde ana tema ve/veya konuların genel olarak Suriyeli sığınmacıların yaşadığı sorunlar üzerine kurulduğu saptanmıştır. Ancak sığınmacıların yaşadığı sorunlar ve mağduriyetler genellikle "dram" ya da "sefalet" şeklinde sunulurken sorunların nedenleri ve arka plan bilgisi ele alınmadığından *Sözcü* gazetesine benzer şekilde sorunların Türkiye toplumuna etkisi ve verdiği "zararlar" odak noktayı oluşturmaktadır. Bu bağlamda gazete haberlerinde sığınmacılar bir yandan "mağdur" olarak sunulurken diğer yandan "dilenci", "suça karışan ya da karışma ihtimali yüksek olan bireyler" olarak sunulmaktadır. Bunun yanı sıra Türkiye toplumunun Suriyeli sığınmacılardan rahatsızlık duyduğu mesajı da *Hürriyet* gazetesi söylemlerinde açık veya örtük şekilde sık sık paylaşılmaktadır. Sığınmacıların "mağdur" olarak sunulduğu haberlerde dahi bu mağduriyet insani çerçevenin dışında ötekileştirici bir söylemle, "acınacak", "sefil" hallerinin gözler önüne serilmesi şeklinde oluşturulduğundan *Hürriyet* gazetesi haber söylemlerinde Suriyeli sığınmacıları "yük", "kirlilik", "rahatsızlık" ve "tehdit" oluşturan ötekiler olarak toplumdan uzaklaştırılması, kent dışında izole kamplarda yaşaması gereken birey ya da gruplar olarak temsil etmektedir.

Yeni Şafak gazetesine gelindiğinde ele alınan dönemde Suriyeli sığınmacılarla ilgili haber söylemlerinde ana tema ve/veya konuların daha çok sığınmacılara yapılan yardımlar, sığınmacıların Türkiye'den duydukları "memnuniyet" ve Türkiye toplumun "misafirperverliği" üzerine kurulduğu fark edilmektedir. Bu nedenle

Suriyeli sığınmacılar *Yeni Şafak* haber söylemlerinde "kardeşlerimiz", "misafirlerimiz", "yetim" gibi ifadelerle temsil edilmektedir. Bu bağlamda *Yeni Şafak* söylemlerinde "biz" ve "onlar" kategorilendirmesi Suriyeli sığınmacıların "misafir", Türkiye toplumunun da "misafirperver ev sahibi" olarak ayrımı şeklinde gerçekleştirilmektedir. *Yeni Şafak* gazetesinde yerel halk ile sığınmacılar arasında o dönemde yaşanan olaylar ve sorunlarla ilgili haber söylemlerinde ise *Yeni Akit* gazetesine benzer şekilde sorunlar görmezden gelinmekte hatta Türkiye'nin misafirperverliği ve sığınmacıların Türkiye'de gayet mutlu oldukları mesajı ile birlikte paylaşılmaktadır. Yaşanan sorunların büyümesi ile farklı kentlerde meydana gelen linç girişimi gibi olaylar ise yine *Yeni Akit* gazetesine benzer şekilde Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde birer "provokasyon" olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda *Yeni Şafak* gazetesi de meseleyi politik görüşü çerçevesinde ele aldığından sorunların arkasında yatan herhangi bir sosyal, ekonomik ya da kültürel nedene odaklanmamaktadır. Gazetede "biz" ve "onlar" kategorilendirmesi ise ilişki "misafirlik" üzerinden kurulduğundan "misafirler" ve "misafirperver ev sahipleri" şeklinde sürdürülmektedir.

Son olarak araştırma soruları bağlamında ulaşılan sonuçlar ele alındığında gazetelerin hepsinde ortak olan bulgu, seçilen ulusal düzeyde günlük yayın yapan gazetelerin hepsinde de Suriyeli sığınmacıların temsilinde ideolojik ve politik görüşlerinin belirleyici olmasıdır. Bu bağlamda Suriyeli sığınmacılar meselesinin politik görüş nedeniyle ana akım içinde de ayrışan bir iç siyaset konusu haline geldiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), ***Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında,*** Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2014.

Ağır, Osman ve Sezik, Murat, "Suriye'den Türkiye'ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları", ***Birey ve Toplum Dergisi,*** Sayı 9, Cilt 5, 2015 s.95-123.

Aliu, Armando, Öztürk İlyas, Aliu Dorian ve Özkan, Ömer, "Türkiye'de Göç Olgusunun Mevzuat, Politikalar ve Bilimsel Projeler Çerçevesinde İncelenmesi", ***2.Uluslararsı Uygulamalı Bilimler Kongresi 'Göç, Yoksulluk ve İstihdam' Bildiriler Kitabı,*** 2016, s.19-29.

Başcı, Hülya, ***Medyada Manipülatif Habercilik: Hürriyet Gazetesi ve Ahmet Kaya Örneği,*** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015.

Benol, Aslı Bilgiç, ***Hürriyet gazetesi Haberlerine Göre Türk Ulusal Kimliği ve "Öteki",*** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012.

Budak, Pelin, Demir, Merve Sefa, Tan, Mehmet ve Sarı, Murat, "Yerel Halkın Algısında Suriyeli Sığınmacılar ve Toplumsal Etkileri: Elâzığ İli Örneği", ***Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,*** Sayı: 62 / Aralık, Yıl 5 2017 s. 543-564.

Canefe, Nergis, "Mülteciden Sığınmacıya, Başvurucudan Göçmen İşçiye: Suriye'den Arafa Giden Yol", ***Birikim Dergisi,*** Sayı 311, 2015 s.17-27.

Castles, Stephen ve J.Miller, Mark, ***Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri,*** çev. Bülent Uğur Bal, İbrahim Akbulut, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008.

Çavuşoğlu, Halim, "Uluslararası Göç: Nedenleri, Tipleri, Türleri ve Göçmenler", ***Folklor/Edebiyat Dergisi***, Sayı 12(48), 2006 s.4-11.

Çelik, Hilal ve Ekşi, Halil, "Söylem Analizi", ***Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi***, Sayı 1, 2008 s.99-117.

Çoban, Barış, Söylem ve Eylem, ***İletişim Fakültesi Dergisi***, 2002, s.827-845.

Dağlı, Ayşenur ve Gölcü, Abdulkadir, "Haber Söyleminde 'Öteki'yi Aramak: Suriyeli Mülteciler Örneği", ***Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,*** Sayı 28, 2017, s.11-38.

Devran, Yusuf, ***Haber, Söylem, İdeoloji***, Başlık Yayın Grubu, İstanbul, 2010.

Dijk, Teun Van, Mills, Sara, Wilson, John, Fairclough, Norman, GrahamPhil, Heck, Camargo, Marina, Hall, Stuart, Ilgın, Leyla, Çoban, Barış, ***Söylem ve İdeoloji***, Hazırlayanlar Barış Çoban ve Zeynep Özaslan, Su Yayınevi, İstanbul, 2003.

Doğanay, Ülkü ve Çoban Keneş, Hatice, "Yazılı Basında Suriyeli 'Mülteciler': Ayrımcı Söylemlerin Rasyonel ve Duygusal Gerekçelerinin İnşası", ***Mülkiye Dergisi***, Sayı 40 (1), 2016 s.143-184.

Efe, İbrahim, ***Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar***, SETA Yayınları, İstanbul, 2015.
Ekinci, Yusuf, "Suriyeli Sığınmacılar ve Sosyal Dışlanma", ***Birikim Dergisi***, Sayı 311, 2015 s.48-55.

Ekonomi ve Dış Politika Araştırma Derneği (EDAM), "Türkiye'de Dış Politika ve Kamuoyu Anketleri/Türk Kamuoyunun Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Bakış Açısı", 2014/1, (Erişim) http://edam.org.tr/turk-kamuoyunun-suriyeli-siginmacilara-yonelik-bakis-acisi/), (Erişim Tarihi) 28.03.2019.

Erdoğan, Murat, Kavukçuer, Yudum ve Çetinkaya Tuğçe, "Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı", ***Liberal Perspektif Dergisi: Analiz***, Sayı 5, Nisan, 2017, s.5-26.

Erdoğan, M. Murat, ***Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum,*** İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015.

Eser, Ümit, ***Kürt Kimliğinin İnşasını Belirleyen Söylemler***, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul, 2015.

Giddens, Anthony, ***Sosyoloji***, Yayına Hazırlayan Cemal Güzel, Kırmızı Yayınları, 2008.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (Erişim) https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638, (Erişim Tarihi) 27.09.2019.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), (Erişim) https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Kanunlar/YUKK/YUKK-TURKCE.pdf, (Erişim Tarihi) 27.09.2019.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, ***2016 Türkiye Göç Raporu,*** Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No:40, Ankara, 2017.

Göker, Göksel ve Keskin, Savaş, "Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınındaki Temsili", ***İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi,*** Sayı 41/Güz 2015 s.230-256.

İçduygu, Ahmet, ***Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri***, çev. İbrahim Sirkeci, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999.

İçduygu, Ahmet, ***Kentler ve Göç Türkiye, İtalya, İspanya Örnekleri,*** İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012.

İçduygu, Ahmet, "Türkiye'de Gerçekleşen Mülteci ve Sığınmacı Hareketleri", ***Türkiye Bilimler Akademisi,*** Sayı 12, 2000 s.6-10.

Jahan, Selim, ***Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) İnsani Gelişme Raporu,*** çev. Adnan Bıçaksız, 2016.

Kap, Derya, "Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları", ***Akademik Perspektif Dergisi,*** Aralık, 2014 s.30-35.

Kartal, Birhan ve Başçı, Emre, "Türkiye'ye Yönelik Mülteci ve Sığınmacı Hareketleri", ***CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi,*** Cilt 12, Sayı 2, 2014 s.275-299.

Keskin, Mehdi, ***Görsel Medya ve Kamuoyu İlişkisi: Televizyonda Siyasi Tartışma Programlarının Söylem Analizleri***, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015.

Kocaman, Ahmet, vd., ***Söylem Üzerine***, Hitit Yayınevi, Ankara, 1996.

Koç, Yeliz, ***Kurbanlaştırılan Öteki Beden Söyleminden Sokağı Ötekileyen Haber Diline Eleştirel Söylem Analizi***, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016.

Man, Fuat, "Günah Keçileri ya da Olağan Şüpheliler Olarak Suriyeliler", ***Çalışma ve Toplum Dergisi,*** Sayı 3, 2016 s.1147-1170.

Meçik, Oytun ve Karabacak Mustafa, "Türkiye Ekonomisinde Orta Gelirli Tuzağı ve Göç Sorunsalına Rybczynski Teoremi Yaklaşımı", ***2.Uluslararsı Uygulamalı Bilimler Kongresi 'Göç, Yoksulluk ve İstihdam' Bildiriler Kitabı,*** 2016, s.142-149.

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM), ***Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri,*** Hazırlayanlar: Oytun Orhan ve Sabiha Şenyücel Gündoğar, TESEV- ORSAM Yayınları, Ankara, 2015.

Özdemir, Özlem, ***Moda Programlarında Kadın Bedeninin Metalaşması,*** Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2014.

Özer, Ömer, ***Haber, Söylem, İdeoloji: Eleştirel Haber Çözümlemeleri,*** Editör: Enderhan Karakoç, Literatürk, Konya, 2011.

Öztekin, Hülya, "Yeni Medyada Nefret Söylemi: Ekşi Sözlük Örneği", ***Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,*** Cilt 8, Sayı 38, 2015 s.925-936.

Paksoy, Alaaddin ve Şentöregil Merve, "Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar: İlk Beş Yılın Analizi (2011-2015)", ***Selçuk İletişim Dergisi,*** Sayı 11(1), 2018 s. 237-256.

Pandır, Müzeyyen, Efe, İbrahim ve Paksoy, Alaaddin, "Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi", ***Marmara İletişim Dergisi,*** Sayı 24, 2015 s.1-26.

Sardoğan, Tuba, "Göç ve Sonrası", ***2. Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi 'Göç, Yoksulluk ve İstihdam' Bildiriler Kitabı,*** 2016, s.149-159.

Sever, Merin, "Göçmenin Makbulü", ***Birikim Dergisi,*** Sayı 311, 2015 s.95-99.

Sezer, Tayfun, ***Söylem Analizi: PKK Örneği,*** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2011.

Sözen, Edibe, ***Medyatik Hafıza,*** Timaş Yayınları, İstanbul, 1997.

Sözen, Edibe, ***Söylem/Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Rafleksivite***, Birleşik Yayınevi, Ankara, 2014.

Suriyeliler Barometresi/SB 2017 "Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi", Yönetici M. Murat Erdoğan, 2017.

Süar, Arda, ***Süleyman Demirel ve Recep Tayyip Erdoğan'ın Seçim Öncesi Büyük Kongre Konuşmalarının Karşılaştırmalı Söylem Analizi,*** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli, 2011.

Şencan, M. Nazlı, ***Türkiye'ye Göç Eden Bulgaristan Türkü Kadınların Göç Hikayeleri,*** Yayımlanmamış Doktora Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013.

Tekeli, İlhan, ***Göç ve Ötesi,*** Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2008.

Türkiye İnsan Hakları Kurumu Vakfı (TİHK), ***Suriyeli Mülteciler Çalıştayı,*** Türkiye İnsan Hakları Kurumu Başkanlığı, Ankara, 2015.

Transatlantik Eğilimler Araştırması, 2014 (Erişim) http://www.iha.com.tr/haber-turkiyenin-yarisindan-fazlasi-ab-uyeligini-istiyor-390041/), (Erişim Tarihi) 02.04.2019.

Türk, Gül Dile, "Türkiye'de Suriyeli Mültecilere Yönelik Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetlerine İlişkin Bir Değerlendirme", ***İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi-İGAM,*** 2013.

Türk Tabipler Birliği (TTB), ***Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu,*** Yayına Hazırlayanlar TTB Sağlık ve Politika Çalışma Grubu, TTB Halk Sağlığı Kolu, Mehmet Zencir ve Aslı Davas, TTB Yayınları, Ankara, 2014.

Uğur, Gökhan, ***Anarşist Dergilerde Değişen Söylem: Erken 20. Yüzyıl ve 21.Yüzyıl Anarşist Dergileri Arasında Karşılaştırmalı Söylem Analizi,*** Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), ***Göç Terimleri Sözlüğü,*** Editör Bülent Çiçekli, çev. Littera Çeviri ve Dil Hizmetleri Danışmanlık, İsviçre, 2009.

Ünver, Özge, "Kemalistler ve Muhafazakarların Ortadoğu Algısı ve Oryantalizm", ***Birikim Dergisi,*** Sayı 311, 2015 s.27-31.

Varol, Sibel Fügan, "Medyada Yer Alan Temsillerin Kimlik Edinme Sürecindeki Rolü", ***Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,*** Sayı 26, 2014 s. 301-313.